

Tisdagen den 10 juni

Kl. 12.00–15.59
18.00–18.52

§ 1 Val av chefsjustitieombudsman

Val av chefsjustitieombudsman företogs.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Den tiden för vilken Erik Nymansson är vald att vara chefsjustitieombudsman upphör under 2025.

Konstitutionsutskottet har berett frågan om omval.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden från valet till dess nytt val har genomförts under tredje året därefter till chefsjustitieombudsman omväljer Erik Nymansson.

Stockholm den 22 maj 2025

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed för tiden från valet till dess nytt val genomförts under tredje året därefter till

chefsjustitieombudsman

Erik Nymansson

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 maj justerades.

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2024/25:FPM43 Färdplan för att upphöra med import av energi från Ryssland, till näringsutskottet

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2024/25:RR5 till finansutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2024/25:KU17 Riksrevisionens årsredovisning för 2024
2024/25:KU18 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2024 m.m.
2024/25:KU29 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Utrikesutskottets betänkanden
2024/25:UU12 Europarådet
2024/25:UU16 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Finansutskottets betänkanden
2024/25:FiU21 Vårändringsbudget för 2025
2024/25:FiU30 Årsredovisning för staten 2024

Justitieutskottets betänkanden
2024/25:JuU32 Riksrevisionens rapport om Säkerhetspolisens verksamhet
2024/25:JuU34 Rättens sammansättning vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg

Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

§ 6 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU9
Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2024/25:114)
föredrogs.

Anf. 1 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! När vi i dag debatterar strategisk exportkontroll, denna till synes tekniska fråga om regelverk, klassificeringar och tillståndsprövningar, gör vi det i en tid då världen brinner, då Europas säkerhet skakas i sina grundvalar, då ett suveränt demokratiskt land – Ukraina – för fjärde året i rad kämpar för sin frihet och sin rätt att existera mot ett Ryssland som försöker förändra den regelbaserade världsordningen och inte respekterar något liv, inte ens de egna.

När det svenska utrikesutskottet våren 2023 besökte Ukraina upplevde vi det största flyganfallet som Kiev dittills hade upplevt. Vi och Kievborna överlevde attacken tack vare det luftvärn som sköt ned allt som de förhat-

liga ryssarna skickade mot Kiev den natten. Den stolthet som fullkomligt lyste ur de ukrainska soldaternas ögon när de visade filmer på hur de hade skjutit ned varenda missil, robot och drönare kommer jag aldrig att glömma.

Jag kommer inte heller att glömma den tacksamhet de visade de länder vars skänkta luftvärnssystem gjorde det möjligt. Inte heller glömmar jag den förtvivlan som stockade sig i halsen på mig vid tanken på vad som hade hänt om de misslyckats. Den känslan och den vreden återkommer vid varje nyhetsrapportering om Ukraina.

Vi visste utan tvekan vad vår uppgift var när vi kom hem: Ryssland ska ut ur Ukraina. Ukraina ska få den hjälp de behöver så länge det krävs. Svensk försvarsförmåga ska bli både stark och farlig.

Sedan dess har det heroiska folket i Ukraina visat upp en exceptionell motståndskraft, och både riksdag och regering i Sverige har varit ett solidariskt föredöme. Med hjälp av svensk försvarsindustri och en svensk försvarsmakt som vet vad som krävs har vi kunnat vara en del av Ukrainas motståndskraft.

Regeringen har efter riksdagens godkännande beslutat att lämna betydande militärt stöd till Ukraina. Det mesta av det här stödet har krävt ISP:s tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Sammantaget beviljade ISP 52 utförseltillstånd under 2024 rörande statliga donationer av krigsmateriel från Sverige till Ukraina. Därutöver beviljades 30 utförseltillstånd som rör direktförsäljning från svensk försvarsindustri av krigsmateriel till Ukraina. Vid 19 tillfällen under året har dessutom andra länder som innehar svensk-tillverkad krigsmateriel fått rätt att donera dessa materiel till Ukraina.

Det vi ger till Ukraina har inga röda linjer, som en del andra länder har. Det står Ukraina fritt att använda dessa som de vill, med största möjliga verkan i målet. I övrigt är Sveriges exportkontroll en av de striktaste i världen. Det härrör från kalla kriget, när Sverige var alliansfritt och inte skulle göra sig beroende av någon annan stat för vårt försvar. Vi var tvungna att bygga vår egen försvarsindustri stark – och som det har byggts! I dag kan vi stoltsera med en icke-statlig försvarsindustri som producerar bland den vassaste, smartaste och farligaste försvarsmateriel som världen skådat i alla domäner.

Svenska vapen är en garant för fred i Sverige. Därför är det en stark uppmaning till svenska banker, kreditinstitut och fonder, speciellt de som handhar svenska skattepengar, att investera i svensk försvarsindustri för en hållbar fred och en regelbaserad ordning.

Ryssland kommer nämligen inte att stanna i Ukraina. Det är här, i solidariteten med det ukrainska folket, som hjärtat i vår säkerhetspolitiska hållning måste finnas. Deras kamp är Europas, och det är i den andan som vi nu måste förstå varför en tydlig, ansvarstagande och förutsägbar exportkontrollpolitik är avgörande.

Herr talman! Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll visar tydligt att Sverige tar sitt ansvar både som militärt alliansland, som rättsstat och som leverantör av teknologi som måste användas med respekt, med eftertanke och i försvar av friheten. Moderaterna står bakom detta och anser att exportkontrollpolitiken måste bygga på både säkerhet och rätts-säkerhet men också principfasthet.

Vår försvarsindustri, från de stora, internationella, välkända företagen till de mindre, innovativa och högteknologiska entreprenörerna är fortfar-

ande en helt avgörande del av Sveriges säkerhet. De utvecklar inte bara vapensystem utan även idéer, teknologier och samarbeten som stärker vår motståndskraft. Deras kompetens är en resurs inte bara för Sverige utan för hela vår gemenskap inom Nato och EU. Det är också därför vi måste vara tydliga med att exportkontroll inte får bli ett verktyg för symbolpolitik. Exportkontrollen måste vara tekniskt grundad, folkrättsligt förankrad och säkerhetspolitiskt nykter.

Det finns de i den här debatten som vill se fler generella förbud, fler listor och fler politiska signaler. Men vår uppgift är inte att skicka signaler. Vår uppgift är att fatta beslut som håller för internationell granskning, som stärker vår trovärdighet och som i verkligheten bidrar till fred och säkerhet.

Herr talman! Vi måste också våga tala om det krig som inte syns i rubrikerna – kriget vars mål är att splittra oss, bryta banden mellan likasinnade demokratier, så misstro och skapa rädsla. Det kriget förs inte med blanka vapen eller missiler utan med lögner, desinformation, cyberattacker och finansiell utpressning. Vi ser till och med hur svenska riksdagspartiers höga företrädare använder sig av lögner för att misskreditera sina motståndare. Så bygger vi inte svensk säkerhet.

Här måste vi därför stå fasta. Vi måste vara som Ukraina – beslutssamma och motståndskraftiga.

Vi ska stå upp för en exportkontrollpolitik som inte gör avkall på våra principer men heller inte låter vår industri och våra partner lida för att vi är rädda för att fatta svåra beslut, för ibland är det svåraste beslutet att säga ja. Vi litar på vårt system. Vi litar på ISP, våra lagar och våra internationella förpliktelser.

Ukrainas kamp för överlevnad visar att vår frihet kräver motståndskraft. Sveriges exportkontroll är en del av den motståndskraften, och det ska den fortsätta att vara. Därför ställer sig Moderaterna bakom utskottets förslag i dess helhet. Jag yrkar bifall till det.

Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag börjar med att säga att jag håller med om mycket i Ann-Sofie Alms ord om Ukraina. Jag minns också den bombnatt i Kiev som vi upplevde tillsammans och vet hur den påverkade mig själv som människa och också hur den hjälpte oss att få en förståelse för det ukrainska folkets lidande och för alla folk som lider av bomber och attacker.

Vi har en omfattande vapenhandel med Israel, och den tänkte jag ta upp. I den årliga skrivelse som vi behandlar i dag handlar det om att vi förra året exporterade för 21,4 miljoner kronor till Israel. Det inkluderar inte alla typer av export till Israel. Vi kan i betänkandet också lyfta fram export av en produkt som inte klassas som krigsmateriel, nämligen de rödpunktsikten som det svenska företaget Aimpoint exporterar genom en israelisk samarbetspart. Vi vet att de har kommit både den israeliska militären och bosättarrörelsen till del.

Till detta kommer också vapenimporten. Det har kommit uppgifter om att vi under det senaste decenniet har importerat för motsvarande närmare en halv miljard kronor från Israel. Nu har regeringen också beslutat om att teckna ett avtal gällande ledningssystem. Det är ett miljardavtal. Till detta kommer också att Israel deltar i en pågående upphandling av drönare, där det ännu inte är klart vem som får kontraktet. Vi har dessutom en militärattaché i Tel Aviv.

Gaza står fullständigt i lågor och ligger i förödelse. Barn dör varje dag. Det humanitära lidandet är enormt. Jag undrar vad regeringspartierna gör för att stoppa det indirekta stöd till Israels militär som denna export innebär. Jag undrar också, utifrån det resonemang som Ann-Sofie Alm för, hur alla de länder som vi exporterar till verkligen kan kallas för partner. Hon använder ju det ordet. När 37 procent av de länder vi exporterar till är icke-demokratier med demokratiska brister, är det verkligen rimligt att kalla dessa länder för våra partner i världen?

Anf. 3 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Jag har inte svårt att känna stor empati för civilbefolkningen i Gaza. De bilder som vi ser är inte särskilt trevliga. Det är hemskt. Men jag hör också Vänsterpartiet tala om att rödpunktsikten inte ska få hamna i Israel. Ni försöker alltså stoppa en storm med en gardinstång. Ni vill införa ett förbud mot civila produkter som används av tusentals laglydiga jägare här i Sverige med argumentet att de potentiellt kan missbrukas någon annanstans.

Det är klart att vi inte ska bidra till att de missbrukas. Men vad ledamoten föreslår är att vi ska klassa civila siktessystem som krigsmateriel, inte på grund av deras tekniska egenskaper utan för att ni ogillar mottagarlandet. Det är att göra symbolpolitik av lagtext, och det är att undergräva förtroendet för hela vår exportkontroll.

Vänsterpartiet vet mycket väl att sådana här beslut ska fattas av Inspektionen för strategiska produkter. De ska inte fattas under oordnade former i ett betänkande om en skrivelse om vad ISP har gjort under föregående år.

Vi har ett rättssäkert system som fungerar. Det är inte där problemet ligger. Men med detta sagt har jag all empati för vad som händer i Gaza.

Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Moderaternas argumentation här är ju ganska talande för hur de ser på vapen och vapenexport.

Man önskar sig en saklig debatt. Svenska sikten sätts på vapen, och med de siktena blir bosättare eller militärer – till exempel reservister, som har ganska lite militär träning – bättre på att träffa de mål de siktar mot. Då går Moderaterna runt och låter som om det är sikten som man slår människor med! Om vi inte klarar av att förstå vilken funktion sikten har på ett vapen förstår vi heller inte hur ett vapen fungerar, skulle jag säga.

Det är inga oordnade former vi pratar om, utan det handlar om Sveriges ansvar. Vi har ett ansvar att stoppa Israels ockupation av Palestina. Det finns beslut i Internationella domstolen om att vi inte får underlätta för Israels ockupation och för dess militär.

Genom att vi inte ser att dessa sikten är vapen ser vi inte heller vilken skada de gör och på vilket sätt de dödar människor i Gaza och på Västbanken just nu. Man kan inte gömma sig bakom att det skulle finnas någon svensk jägarkår som blir drabbad av det här, för så blir det inte. I Sverige funkar vapenhandeln alldeles utmärkt. Man kan köpa dessa sikten i vilka butiker som helst. Vi har en fungerande ordning när det gäller det.

Men vi ska inte skicka dem på export till ett land som ockuperar ett annat land, där människor dör i tusental varje dag av brist på mat och för

att de blir skjutna. Därför måste rödpunktsikten omfattas, men vi behöver också se över hela vår vapenhandel med Israel som stat.

Vi har inte världens mest restriktiva reglering, vilket Ann-Sofie Alm försöker göra gällande. Vi har en vapenreglering som tyvärr bidrar till Israels ockupation av Palestina.

Anf. 5 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet vill förbjuda export till en specifik aktör men inte ta bort produkten från vår egen marknad. Det är inte logiskt. Det är inte rättssäkert. Och det är definitivt inte seriös politik.

Om vi skulle börja lagstifta utifrån vilka länder som vi för tillfället ogillar – det finns alltid majoriteter i den här kammaren – är inte det en farlig väg att gå? Detta frågar jag vänsterpartisten.

Det är en helt annan sak att riva upp en svensk rättstradition för att vinna applåder i en moraldebatt. Det är ungefär lika smart som att låta en Hamasfinansiär hyra en båt för populära miljöaktivister och köra den mot Gaza.

Vi kan stå upp för folkrätten, och vi ska stå upp för folkrätten. Men vi ska inte ge upp rättsstaten.

Anf. 6 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Riksdagen behandlar nu den årliga skrivelsen från regeringen om export av krigsmateriel.

Vi socialdemokrater står upp för den ordning som vi har. Det var också vi som lotsade fram den lagstiftning som vi har sedan 2018, då vi bland annat införde ett demokratikriterium och bättre uppföljning av den svenska exporten. Den reformen fick ett brett stöd i riksdagen av alla partier utom Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna.

Den svenska försvarsindustrin är viktig för Sverige. Det var den under alla år av alliansfrihet. Vi ville inte, som Ann-Sofie Alm påpekade i sitt inlägg, under de åren att Sverige skulle vara beroende av någon stormakt. Det var därför som vi byggde upp en stor egen produktion av stridsflyg, stridsbåtar, ubåtar och stridsvagnar. Men den kommer att bli ännu viktigare nu, när vi befinner oss i ett säkerhetspolitiskt läge där hela Europa behöver skala upp produktionen av krigsmateriel för att möta hotet från Ryssland.

Samtidigt har svensk export av krigsmateriel, eller själva produktionen, alltid innehållit ett dilemma. För att få ekonomi i själva produktionen behöver man nämligen också en viss export. Man klarar inte att upprätthålla produktion bara för sig själv. Då måste man försöka hitta ett system där man på ett etiskt försvarbart sätt kan sköta och reglera exporten och samtidigt ha en stark demokratisk kontroll och insyn.

Jag menar att vi har detta i Sverige – med en stark lagstiftning, en professionell myndighet i form av ISP och en internationellt sett helt unik parlamentarisk insyn i form av Exportkontrollrådet, där alla partier ingår och där man behandlar de enskilda affärerna.

Ärenden kan lyftas till regeringen, men det händer mycket sällan. I de allra flesta fall beslutar ISP, ibland själva och ibland efter samråd med Exportkontrollrådet. Då får vi alltså ett parlamentariskt inflytande som jag bedömer som mycket starkt. Det här är en bra ordning. Den möter på ett bra sätt alla de intresseavvägningar som måste göras här.

Men det är klart att det då och då uppkommer lägen där riksdagen måste peka på bedömningar som den anser har blivit fel och där resultatet blir stötande – särskilt i en situation då världen omkring oss utvecklas och nya krig startar och tillkommer.

I en reservation som vi har ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet pekar vi socialdemokrater på exporten av rödpunktsikten till Israel.

Först ska det sägas att Sverige sedan 50-talet inte har någon egentlig vapenexport till Israel. Så ska det vara. Israel är en ockupationsmakt som inte följt FN:s resolutioner på decennier och som just nu bedriver en extrem krigsföring i Gaza. Man begår krigsbrott så gott som varenda dag, försöker dessutom svälta ut civilbefolkningen i Gaza och låter militanta bosättare härja fritt på Västbanken, där vi nu också har en situation med tiotusentals palestinier på flykt. I Gaza har över 50 000 människor dödats, och 80 procent av området ligger i ruiner. En hel befolkning är traumatiserad och lever på svältgränsen.

Så är också Israels regering misstänkt för krigsbrott och brott mot mänskligheten. Det är alltså inte vilken regering eller vilken situation som helst. Det handlar inte om att vi, som Ann-Sofie Alm sa tidigare, ogillar Israel som sådant. Det vi ogillar är Israels krigsföring och de krigsbrott som begås just nu.

Vi menar att man måste vara beredd att vidta de åtgärder som behövs för att försöka minimera den här utvecklingen. Därför är vår principiella inställning att vi inte ska ha någon vapenexport till Israel – vi har inte heller haft det sedan 50-talet. Detta är de allra flesta överens om, men så visar det sig att det finns ett kryphål. Det är här frågan om kikarsikten kommer in. Det är kikarsikten som ett svenskt företag säljer till den israeliska krigsmakten. De betraktas inte som krigsmateriel utan som kikarsikten för jakt. Därmed kan den här exporten fortgå. Jag tycker att det är djupt stötande.

Här ska jag vara väldigt tydlig för vårt partis räkning. Vi socialdemokrater kan inte acceptera att svenska sikten kan användas för att skjuta palestinska civila i Gaza. Vi kan inte heller acceptera att de kan användas av militanta bosättare i deras verksamhet. Det är en bosättarrörelse som vi menar uppfyller alla kriterier för att vara en terroristorganisation. Det är inte acceptabelt att svenska sikten kan användas på det sättet. Det måste bli ett stopp för det. Det är det vår reservation går ut på.

Vi vill att regeringen vidtar åtgärder för att få stopp på den här formen av export. Det är särskilt angeläget, herr talman, nu när vi ser den fruktansvärda situationen för befolkningen i Gaza och för palestinerna på Västbanken. Världen kan inte bara stå och se på när oerhörda krigsbrott begås dag efter dag.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 2.

Anf. 7 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Den här skrivelsen, som har kommit till riksdagens bord, är en jubileumsskrift. Det är det 40:e året som regeringen levererar en skrivelse om svensk strategisk exportkontroll. Jag tycker att det är värt att uppmärksamma. Den första kom nämligen 1985.

Det har hänt en hel del under den här tiden. Skrivelserna har utvecklats och förfinats. De innehåller mer. Vi har nya överenskommelser på den internationella nivån som reglerar det här. Vi har också EU-medlemskapet och EU:s reglering som påverkar vårt arbete i den här delen.

Låt mig vara tydlig på en punkt. Sveriges export av krigsmateriel är en förbudslagstiftning. Tillstånd för export ska ges utifrån att det är av värde för Sveriges säkerhet och försvar. Det bryter i grund och botten igenom alla andra överväganden.

Här har vi då en myndighet som är mycket speciell. Det är fristående myndighet, som på delegation fattar beslut om tillståndsfrågor. Till sitt förfogande har generaldirektören ett exportkontrollråd. Flera av ledamöterna här sitter i det rådet. Vi har då möjlighet att ge råd i olika tillståndsprocesser där ISP:s generaldirektör bedömer att det finns behov av politisk vägledning. Ytterst har vi alltid möjlighet att föreslå att vi inte vill ge råd – rådet är då att man ska lämna frågan till regeringen. Regeringen kan ytterst pröva. Och regeringen har alltid möjlighet att lyfta upp ärenden eftersom regeringens representanter från både försvarsdepartement och utrikesdepartement finns närvarande i rådets arbete och därmed har kontroll över vad som händer. Det är så att säga inte en isolerad företeelse. Regeringen har all möjlighet att, om man så önskar, lyfta ärenden för avgörande på regeringens bord.

Under de år som jag själv funnits med har det skett en stor förändring. Från början handlade det väldigt mycket, som Morgan Johansson tidigare nämnde, om att svensk export är nödvändig för att finansiera vår egen försvarsindustri. Då är det nödvändigt med export.

Just nu är vi många som vändas över att det är svårt att få upp produktionskapacitet när det gäller försvarsmateriel, krigsmateriel, som vi behöver för svenskt försvar och som vi vill säkra för våra europeiska vänner och grannar, men också för Ukraina. Vi har gemensamt ett stort ansvar för att stötta Ukrainas möjligheter att vinna freden över Ryssland.

Det är klart att vi i det här läget kommer att befinna oss i en helt ny verklighet, som vi alla brottas med. Det syns i statistiken för 2024 att det är en ny verklighet för export. ISP beviljade under 2024 utförseltillstånd till ett värde av drygt 50 miljarder kronor. Den upprustning som vi ser har sitt tydliga ursprung. Utan Rysslands fullskaliga, brutala och illegala invasion av och angreppskrig mot Ukraina hade vi inte haft den här situationen.

Men just nu ser alla länder ett behov, och osäkerheten när det gäller världsläget gör att många känner som Sverige. Vi måste stärka våra möjligheter att försvara vårt land, försvara våra grannar och bygga säkerhet. Det är klart att detta kommer att påverka hela exporthanteringen framåt.

Jag ser att det finns förslag till förändringar av exportlagstiftningen. Det kommer att komma en förändring. Regeringen har tillsatt en utredning som behandlar konsekvenserna för exportkontrollen av Sveriges Nato-medlemskap. Detta är något som vi, misstänker jag, under kommande år kommer att få ta ställning till här i riksdagen. Det kommer alltså förändringar när det gäller den delen, och det blir intressant att se hur detta kommer att gestalta sig.

Men man kan ändå notera att det från regeringens sida är tydligt, vilket vi också säger i utskottet, att det är viktigt att den svenska exportkontrolllagstiftningen följs och att vi är noggranna i vårt arbete. Jag tycker utifrån mina erfarenheter att vi är noggranna i våra prövningar av olika frågor som kommer till Exportkontrollrådets bord.

Vi har från vår sida naturligtvis sett att det finns förslag om förändringar av exportkontrolllagstiftningen när det gäller rödpunktsikten. Vi får väl se hur detta kommer att hanteras. Jag noterar att det i reservationen står

att man ska undersöka förutsättningarna för att klassa rödpunktsikten som krigsmateriel. Det är klart att detta inte är ett förbud, och det är väl en del av frågan. När det gäller rödpunktsikten handlar det inte bara om Israel, utan de säljs till flera länder och är därför något som man måste ha bättre koll på innan ett förslag landar här i kammaren.

Av det skälet har vi från vår sida, även om vi inte tycker att man ska använda dem i krigsföringen i Gaza eller på Västbanken, inte ställt oss bakom reservationen, vars text har mer förbudskaraktär. Men vi har i grunden inte något emot att man tittar på nya produkter. Handlar det om krigsmateriel är detta inte rimligt att göra, men möjligen när det gäller produkter med dubbla användningsområden. Där har man tillfört många nya produkter under de år som har varit, så jag tänker att detta är en fortlöpande diskussion som måste föras.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 8 RASMUS GIERTZ (SD):

Herr talman! Sveriges säkerhetspolitiska läge har förändrats i grunden. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, Kinas växande anspråk på global dominans och de täta banden mellan auktoritära regimer som Iran, Nordkorea och Kina är realiteter som kräver ett strategiskt och realistiskt omtag i hur vi ser på svensk försvars- och säkerhetspolitik, där även vår exportkontrollpolitik är ett väsentligt verktyg.

Mot denna bakgrund har Sverigedemokraterna en reservation i betänkandet, med fokus på att Sverige i större utsträckning bör främja försvarssamarbete med och krigsmaterielexport till demokratier som hotas av just dessa auktoritära regimer, inte minst Israel och Taiwan – främst för att öka möjligheten att bygga upp vårt eget försvar. Genom att vi i ökad utsträckning samarbetar med högteknologiska demokratiska stater kan försvaret av Sverige stärkas långsiktigt.

Herr talman! Israel är en högteknologisk demokrati i en region där just de demokratiska idealen är en bristvara. Israel är inte bara världsledande inom områden som är av avgörande betydelse för svensk försvarsförmåga, såsom missilförsvar, sensorteknik och cybersäkerhet, utan är också en viktig partner i kampen mot terrorism och för demokratiska värden.

Trots detta har Sverige sedan 1950-talet i praktiken blockerat export av krigsmateriel till den israeliska staten. Det är en hållning som framstår som alltmer otidsenlig, rent av kontraproduktiv, i dagens geopolitiska kontext. Sverige importerar redan försvarsmateriel från Israel, men vi upprätthåller inte ett jämbördigt samarbete. Detta bör vi, liksom flera andra demokratier i Europa, ändra på och tillåta krigsmaterielexport till Israel.

Vi menar att det inte finns skäl att ändra det svenska exportkontrollregelverket i grunden. Däremot bör Sverige tydligt signalera att vi är positiva till samarbete med Israel även på exportområdet. Ett närmare samarbete stärker vår egen försvarsförmåga men också möjligheterna till en mer konstruktiv och principfast dialog med Israel – en dialog som bygger på ömsesidig respekt och inte på distansering.

Herr talman! Sverigedemokraterna förnekar inte att det råder en väldigt allvarlig humanitär situation i Gaza, men vi är övertygade om att ett starkt samarbete med Israel inte försvårar en svensk dialog om folkrätt och

mänskliga rättigheter, tvärtom. Vi tror att Sverige får större möjligheter att påverka just genom att vara en partner och inte en passiv betraktare.

I en region där terrororganisationer som Hamas använder civila som mänskliga sköldar och systematiskt angriper demokratiska samhällen måste Sverige tydligt stå på rätt sida. Det är inte bara en fråga om realpolitik, utan det handlar också om vilka värden vi som land ska representera.

Herr talman! Vår reservation lyfter också behovet av att utveckla för-svarssamarbetet med Taiwan. Taiwan är liksom Israel en högteknologisk demokrati med ledande industrier inom bland annat halvledare och komponenter till krigsmateriel. I en tid då Kina hotar Taiwan militärt och samtidigt ökar sin närvaro och sitt inflytande även i Sveriges närområde är det av strategiskt intresse att Sverige verkar för fördjupad samverkan med Taiwan.

Vi föreslår därför att regeringen ser över praxis på detta område och möjliggör ett strategiskt export- och försvarssamarbete med Taiwan. Att Sverige inte redan i dag samarbetar mer aktivt med Taiwan på detta område är en svaghet i vår säkerhetspolitik, en svaghet som bör åtgärdas.

Herr talman! Vi står inför ett skifte i den globala ordningen. Den gamla tron på att avspänning och eftergifter skulle leda till fred har gång på gång motbevisats – i Ukraina, i Mellanöstern och i Asien. Det är i denna verklighet som Sveriges försvar ska byggas. Det är i denna verklighet som vår försvarsindustri ska utvecklas och som vår exportkontrollpolitik måste formas. Vi efterlyser inte ett oreglerat system utan ett som är strategiskt, långsiktigt och verklighetsförankrat – ett system där Sverige samarbetar med demokratier och markerar mot diktaturer och bygger kapacitet tillsammans med partner som delar våra värderingar i stället för att förlamas av moraliserande som i praktiken gynnar våra motståndare.

Herr talman! Mot denna bakgrund är det anmärkningsvärt att se Socialdemokraternas agerande i denna fråga. Å ena sidan fördömer man Israels agerande, å andra sidan har man under lång tid godkänt svensk krigsmaterielimport från Israel – en import som ökade kraftigt under den senaste socialdemokratiskt ledda regeringen, till över 100 miljoner kronor bara 2022. Man talar oerhört kritiskt om Israel, men samtidigt ökade den senaste socialdemokratiska regeringen importen från just det landet.

Det är just denna dubbelmoral vi vill komma bort ifrån. Att peka finger mot Israel när det passar men samtidigt importera stora mängder krigsmateriel från landet är inte en principfast utrikespolitik. Det är en selektiv indignation som riskerar att underminera Sveriges trovärdighet.

Herr talman! Sverige bör inta en positiv presumtion när det gäller krigsmaterielexport och försvarssamarbete med Israel. Sverige bör möjliggöra för ökad samverkan med Taiwan. Det är dags att svensk exportpolitik för krigsmateriel bidrar till att stärka västvärldens demokratiska sammanhållning och vårt gemensamma försvar mot auktoritära hot.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nummer 4 av Sverigedemokraterna.

Anf. 9 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Regeringens skrivelse visar att den svenska vapenexporten fortsatt befinner sig på en historiskt hög nivå. År 2024 exporterade svenska företag krigsmateriel till ett värde av drygt 29 miljarder kronor.

Det är den största summan någonsin och en ökning med hela 63 procent jämfört med föregående år.

Bland köparna av svenska vapen 2024 återfinns en rad diktaturer, krigsförande stater och länder som begår allvarliga och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi återfinner även länder som tar stora steg tillbaka i sin demokratiutveckling och där våld och förföljelse av minoriteter och politisk opposition ökar. Den största mottagaren av svensk vapenexport under 2024 var Förenade Arabemiraten, ett land med betydande demokratiskt underskott. Totalt är mer än en tredjedel av länderna vi exporterar vapen till bristfälliga demokratier.

Dubbelmoralen i den svenska vapenexporten blir tydligast i vapenexporten till de stater som krigar i Jemen. Samtidigt som regeringen gärna talar om vikten av demokrati, fred och kvinnors rättigheter beväpnar Sverige krigsförande diktaturer som systematiskt kränker kvinnors rättigheter och bombar det jemenitiska folket. Sverige kommer inte med trovärdighet att vara en röst för mänskliga rättigheter någonstans på jorden så länge denna vapenexport fortsätter, tycker jag.

Det går inte heller att som utrikesministern deklarerar att demokratiska värderingar ska vara kärnan i svensk utrikespolitik samtidigt som Sverige vikt sig för Turkiets påtryckningar om bland annat vapenexport för att släppa igenom ett svenskt Natomedlemskap. I skrivelsen konstateras att det under 2024 beviljades vapenexport till Turkiet för 52 miljoner kronor.

Herr talman! Regeringens skrivelse om vapenexport är årlig. Det är även Vänsterpartiets följdmotion. Ofta innehåller den liknande frågeställningar, men i år har vi valt att fokusera lite extra på den svenska vapenimporten. Bland annat har Vänsterpartiet begärt ett antal rapporter från riksdagens utredningstjänst, RUT, för att belysa vapenimporten.

Tack vare RUT har vi bland annat fått fram den första offentliga sammanställningen av vapenimportens omfattning och från vilka länder vapen importeras till Sverige. Denna frågeställning blir allt viktigare i en tid med ökad oro när vi som politiker har bestämt oss för att stärka det svenska försvaret. Det gör att det de kommande åren sannolikt kommer att importeras mer vapen till Sverige.

Vad är då politiskt relevant med vapenimporten? Det handlar om varifrån vi importerar. Om Sverige importerar från ett land med tveksam demokrati riskerar vi att genom våra köp understödja den rådande ordningen och därigenom bidra negativt till utvecklingen i landet. Det handlar också om leveranskedjor och leveranssäkerhet. I en tid med ökade globala spänningar riskerar inköp från länder längre ifrån oss, även demokratier, att innebära ökade utmaningar när det gäller reservdelar och dylikt. Även andra aspekter kan vara relevanta, såsom sannolikheten för att landet prioriterar ned Sverige vid leveranser i en eventuell krigssituation.

Vad visar då våra RUT-rapporter? Jo, att bland de undersökta länderna utgör Sverige tillsammans med Finland undantagen när det gäller lagstiftning kring vapenimport. Hos nio av elva undersökta länder, flera av dem medlemmar i Nato, finns någon form av lagstiftning för vapenimport. De flesta har generösa undantag för till exempel länder inom EU.

Rapporterna visar också att vårt beroende av USA är stort. En tredjedel av vår vapenimport det senaste decenniet kommer från USA.

Prot. 2024/25:129
10 juni

*Strategisk exportkontroll 2024 –
krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Sverige behöver reglera vapenimporten. Vi behöver ett regelverk för import motsvarande det för vapenexport, med politisk insyn och styrning. Även vid vapenimport behöver det vara förbjudet att handla med länder som bryter mot mänskliga rättigheter och demokratiska regler för att inte riskera att bidra till ökat inhemskt förtryck i dessa länder.

Ingen statlig utredning har sett över vapenimporten sedan den så kallade Krututredningen 2003–2005, och då presenterades inga förslag. En ny lagstiftning ska givetvis inte bli alltför byråkratisk och utgöra ett hinder för Försvarsmakten i samarbetet med för Sverige viktiga närstående länder. Det behöver inte bli ett problem. Flera liknande länder har som sagt redan regleringar av import av krigsmateriel. Den franska lagstiftningen, till exempel, tar sikte på import från länder utanför EU till Frankrike. Det skulle också kunna vara en modell för framtida svensk lagstiftning.

Även om lagstiftningen för vapenimport enligt min mening är långtifrån perfekt finns det ett mått av politisk styrning och ansvarstagande vid vapenexport. Det är rimligt att politiken tar motsvarande ansvar när det gäller vapenimport. Att till exempel inrätta ett råd liknande Exportkontrollrådet, EKR, som tidigare nämnts här, fast för vapenimport och kopplat till Försvarets materielverk, FMV, skulle kunna vara ett rimligt sätt att politiskt hantera styrningen av vapenimporten. Det är förslag som Vänsterpartiet vill att regeringen tittar på och utreder vidare.

Herr talman! Efter 20 månader är den humanitära situationen i Gaza helt horribel. Israels blockad av Gaza innebär att Gazaborna har nekats de mest grundläggande förnödenheter, som vatten, mat, mediciner och elektricitet, i över 20 månader. Bomber och militära attacker möter palestinier på jakt efter mat. FN har gång på gång protesterat utan att vare sig världsledare eller Israels regering har lyssnat. I stället har Netanyahu satt den egna makten framför mänskligt liv och fred. Det har lett till att det nu pågår rättegångsprocesser i domstolarna ICC och ICJ om brott mot folkrätten.

Herr talman! Det har visat sig att Sverige under det senaste året har både importerat och exporterat vapen till Israel. Den svenska vapenexporten har bestått av så kallade följdleveranser men också av vapendelar som inte omfattas av våra regler för vapenexport. De är alltså inte ens med i den skrivelse som vi nu debatterar. Framför allt handlar det om rödpunktsikten som exporterats av företaget Aimpoint i samarbete med sin israeliska samarbetspart, Emtan. Det är sikten som i grunden är till för jakt men som nu används till vapen från Emtan som används såväl av den israeliska militären som av bosättarrörelsen för att mörda palestinier. Sverige kontrollerar inte ens denna export. För mig är det häpnadsväckande.

I dag har Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lagt fram ett skarpt förslag om att stoppa exporten av lasersikten, rödpunktsikten och liknande produkter till Israel och att de ska inkluderas i vårt regelverk för vapenexport.

Andra partier pratar gärna om att stoppa kriget i Gaza, men tyvärr ser vi inga konkreta handlingar när det kommer till åtgärder som Sverige kan besluta om på egen hand.

Import till Sverige sker från Israels största vapentillverkare, Elbit. Elbit har i sin marknadsföring varit tydliga med att deras system är så kallat battle proven, alltså testade i krig, det vill säga testade på palestinier.

Den svenska Försvarsmakten tecknade i oktober 2023, mitt under bombningarna av Gaza, ett långt avtal med Elbit om ett så kallat lednings-

system. Totalt har Sveriges vapenimport från Israel det senaste decenniet uppgått till närmare en halv miljard. Den siffran är betydligt högre än vad åtminstone jag trodde. Med anledning av köpet av ledningssystem och upphandlingen av drönare där ett israeliskt företag deltar riskerar denna import från Israel att öka kraftigt de kommande åren. Mot bakgrund av exporten av krigsmateriel och det militära samarbetet och kontakterna blir det här ett indirekt stöd till Israel.

Vänsterpartiet anser att alla militära kontakter med Israel omgående måste avbrytas och avtalet med det israeliska vapenföretaget Elbit hävas. All vapenexport måste som sagt upphöra.

I dag kommer ingen vapenexport från EU till den palestinska sidan, men flera EU-länder exporterar vapen till Israel. Omvärlden borde i stället lägga ett vapenembargo på Israel så att all vapenexport från hela EU till Israel upphör.

Vänsterpartiet anser vidare att den svenska militärattachén i Tel Aviv bör kallas hem. Det omfattande utbyte som pågår mellan det svenska försvaret och den israeliska armén måste omedelbart stoppas. Sverige ska inte vara ett land som indirekt stöder dödandet av oskyldiga civila.

Sverige och det internationella samfundet har stora möjligheter att agera mot Israels ockupation av Palestina. Att strypa vapentillförseln är ett effektivt verktyg för att sätta press på Israel som stat.

Herr talman! Jag yrkar i likhet med Morgan Johansson bifall till reservation 3 om att stoppa exporten av rödpunktsikten. Dessutom vill jag yrka bifall till reservation 5 om tillämpningen av den svenska lagstiftningen om vapenexport.

Anf. 10 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! När Sverige var alliansfritt argumenterade man ofta för den svenska vapenexporten så här: För att kunna förse vårt eget försvar med vapen måste vi sprida ut kostnaderna för dessa vapen på andra länder. Det sades vara väldigt viktigt med en egen krigsmaterielproduktion, särskilt när man är alliansfri.

Sedan blev vi medlemmar i Nato, så nu måste vi ändra argumentationen för varför vi ska öka den svenska krigsmaterielexporten. Det handlar mer om att vi som en del av alliansen måste göra vår del. Vi måste bidra med krigsmateriel till övriga länder också.

I och med den ökade upprustningen i världen ser vi ytterligare möjligheter att stödja svensk vapenindustri genom att exportera ännu mer. Trots fulla orderböcker med flera år till leveranser och trots att investeringarna strömmat in till svenska och utländska vapenindustrier så att dessa företag nu går med stora vinster pratas det ändå ofta om att vi måste underlätta krigsmaterielexport.

Herr talman! Under 2024 var den största utländska köparen av svensk krigsmateriel Förenade Arabemiraten. Förenade Arabemiraten är en diktatur där det råder omfattande brister i efterlevnaden av grundläggande mänskliga rättigheter. Politiska partier är förbjudna. Endast utvalda medborgare får rösta i val, och all verkställande makt utgår från emirerna i de sju emiraten. Civila rättigheter som yttrandefrihet och mötesfrihet saknas, och lagstiftningen inskränker rättigheter för marginaliserade grupper, exempelvis kvinnor och hbtqi-personer.

Prot. 2024/25:129
10 juni

Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Förutom att detta i sig borde diskvalificera Förenade Arabemiraten för krigsmaterielexport är det också ett land som brutit mot FN:s vapenembargo mot bland annat både Libyen och Sudan. I Sudan ser vi nu den största humanitära katastrofen i världen, med flera hundratusen döda och tiotals miljoner på flykt, varav runt 4 miljoner är barn.

Herr talman! Även Thailand är en stor mottagare av svensk krigsmateriel. Klassningen av Thailand har pendlat mellan diktatur och delvis fritt, men landet klassas numera som ofritt. Det visar på risken med att exportera vapen till länder med sköra regimer. En regim kan snabbt vända från att ses som något problematisk till att sedan bli en färdigutvecklad diktatur.

Därför är all export till icke-demokratier, även till dem som befinner sig i gråzonen, problematisk, särskilt när kontrakt och följdleveranser ofta pågår i decennier och vapen kan användas under mycket lång tid.

Den andel av den svenska krigsmaterielexporten som går till odemokratiska stater har ökat sedan lagen skärptes 2018. Det är ett tydligt misslyckande. Ett problem är nämligen att demokratikriteriet inte gäller följdleveranser. Enligt Inspektionen för strategiska produkter, ISP, kan dessa leveranser pågå i flera decennier. Det nyligen införda demokratikriteriet verkar därmed ha blivit tandlöst.

Herr talman! Sedan har vi exporten till Israel, som flera ledamöter redan har tagit upp. Sett till storlek är det fortfarande små volymer jämfört med övrig export från Sverige, men dessa volymer har gått upp under de senaste åren, trots det pågående kriget i Gaza.

Där har vi det stora problemet med rödpunktsikten, som nämnts tidigare, som inte ens klassas som militära produkter trots att de uppenbarligen används av israelisk militär i krigföringen i Gaza. Vi borde åtminstone kräva att dessa klassas som produkter med dubbla användningsområden så att de kan kontrolleras hårdare.

Men vi har även problemet med krigsmaterielimport från Israel, vilket innebär att vi med svenska skattemedel och mitt under brinnande folkmord i dag stöder Israels vapenindustri. Det här visar tydligt att det inte enbart är demokratikriteriet i krigsmaterielexportlagstiftningen som brister, utan vi måste även skärpa reglerna för vapenimport.

Herr talman! I och med Natomedlemskapet kommer krav på att vi måste underlätta export till samtliga Natoländer. Ett av dessa är som vi alla vet Turkiet. Turkiet är dubbelt problematiskt. Det är inte bara så pass auktoritärt att det inte ens borde ske någon krigsmaterielexport dit. Det är dessutom ett land som likt Förenade Arabemiraten har en historia av att bryta mot FN:s vapenembargo, bland annat gällande vapenexporten till Libyen.

Miljöpartiet menar att medlemskapet i Nato inte får trumfa kriterier om mänskliga rättigheter och demokrati i beslut om export. Redan nu värderas samarbetet inom Nato högt i sluten, men eventuellt skulle även försäljning till andra länder som Natomedlemsstater i sin tur samarbetar med kunna bli aktuell. Så kan ske även om det gäller stater som Sverige vanligtvis inte skulle godkänna att företag i Sverige exporterar till.

Sverige har exempelvis exporterat radarsystem till Filippinerna via den amerikanska marinen, trots att Sverige med all sannolikhet inte skulle ha godkänt export direkt till den filippinska militären vid den tidpunkten.

Det finns således risker med ökat samarbete då andra länder inte har lika strikta exportrestriktioner som vi, vilket måste tas i beaktande framöver. Denna gråzon riskerar att undergräva Sveriges exportkontrollregim ytterligare. Det krävs därför att tydligare garantier införs för att motverka detta.

Herr talman! Det är tydligt att vi måste fortsätta bevaka krigsmateriel-exporten samt införa kriterier för krigsmaterielimport. Detta är inte frågor som vi ska ta lätt på. Till syvende och sist handlar det om produkter som produceras för övervakning, för försvar och i slutändan för att kunna döda människor. Det får vi aldrig glömma. Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag ska inte hålla något nytt anförande utan bara för formens skull korrigera yrkandet. Jag vill yrka bifall till reservation 3, inte reservation 2.

Anf. 12 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag vill tacka för en spännande och viktig debatt.

Sveriges export av vapen och krigsmateriel är ju inte bara en export av någonting som dödar, som det har beskrivits som tidigare i debatten, utan det är export av någonting som skyddar. I grunden har länder, även demokratier, vapen för att skydda sig själva från angrepp. Om jag får tillåta mig att vara lite filosofisk, herr talman, är det därför vi över huvud taget har en stat; vi har polis, rättsväsen och försvar som skyddar våra rättigheter och vår demokrati. Det är också därför det är viktigt att vi fortsätter att exportera vapen från Sverige. I grunden exporterar vi därigenom skydd av demokrati, om det sker på rätt sätt och med rätt regleringar.

Liberalerna menar att det finns en del saker som måste ändras. Till exempel bör dagens kriterier om att inte exportera till länder som saknar demokrati kompletteras med ett kriterium som innebär att vår förutsättning är att vi *ska* exportera till länder som har demokrati.

Taiwan är ett bra exempel på det. Taiwan är en av världens mest välfungerande demokratier. Det är en demokrati som i olika internationella rankningar är mer välfungerande än många europeiska demokratier. Det är självklart att Taiwan och den taiwanesiska militären skulle få köra Archer på Taiwan, flyga Jas över Taiwan eller ha svenska ubåtar i havet utanför Taiwan. Hotet från Kina, som ytterst också är ett hot mot Sverige, är så pass allvarligt att demokratin Taiwan måste kunna försvara sig. Man måste kunna skjuta ned kinesiskt flyg, spränga kinesiska fartyg och försvara sin demokrati.

Herr talman! Vi tycker också att det ska vara enklare för Sveriges försvarsmakt att ha med sig vapen till andra länder. Vi borde inte se det som export över huvud taget så länge vapnen fortsätter att vara i svenska händer. På europeisk nivå har Liberalernas och Centerpartiets gemensamma parti Alde ett förslag om att ha ett Schengen för militärer, vilket skulle göra det enklare för militärer att röra sig över gränserna inom Schengenområdet. Demokratier måste kunna samarbeta bättre och djupare, och därför behöver de hinder som står i vägen för det tas bort.

Herr talman! Vi ska vara stolta över den svenska vapenindustrin och den svenska exporten. Det spelar ingen roll om det handlar om stora vapensystem som Jas och Archer eller små komponenter i högteknologiska

system, där Sverige ligger i framkant. Ett uppdrag jag har för Sveriges riksdag är att jag sitter i utskottet för vetenskap och teknik i Natos parlamentariska församling. När jag hör om framtidens system för att skydda vår demokrati och frihet och när jag tänker på det svenska techundret, som tog över efter det svenska industriundret, och funderar på vad som kan komma i framtiden i form av nya drönarsystem, nya, smartare vapen och nya sätt att skydda våra soldater och vår frihet blir jag rätt stolt.

Herr talman! Med detta sagt vill jag understryka hur viktigt det är att vi bibehåller en stark svensk vapenindustri och mycket export.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 7 Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU19

Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024 (skr. 2024/25:112 och redog. 2024/25:RS2) föredrogs.

Anf. 13 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis hänvisa till utrikesutskottets betänkande om verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen, Nato, under 2024, som vi nu debatterar, och jag yrkar bifall till utskottets förslag. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Det är mot en mörk bakgrund efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina vårvintern 2022 ändå glädjande att Sverige nu fullt ut kan delta i Nato utan reservationer. Det är ett avgörande steg för vår ökade säkerhet och vår internationella trovärdighet, då vi tydligt bidrar med unika och efterfrågade förmågor till försvarsalliansens gemensamma avskräckning och försvar. Vi har redan trupp på plats i Lettland och luftförsvarsoperation i Polen – tydliga och efterfrågade insatser som visar att Sverige är berett att ta ansvar.

Herr talman! Sverigedemokraterna ställde sig 2020 bakom en svensk Natooption och har sedan 2022 ställt sig bakom ett svenskt medlemskap i Nato. Vi har aldrig förespråkat några undantag eller förbehåll. Vi vill att Sverige ska vara en tydlig och pålitlig aktör inom försvarsalliansen både politiskt och militärt. Det är därför vi driver på för en aktiv svensk Nato-politik som handlar om mer än att bara närvara och förvalta. Den handlar om att forma alliansens prioriteringar, förstärka den strategiska avskräckningen, fördjupa det regionala samarbetet i vår del av Europa och bevara Natos kärnuppdrag: det kollektiva försvaret.

I denna avskräckning spelar den nukleära dimensionen en central roll. I en värld där auktoritära stater rustar upp och hotar med kärnvapen måste Nato tydligt upprätthålla sitt kärnvapenparaply som en yttersta säkerhetsgaranti. Det är positivt att Nato utvecklar sin nukleära policy genom initiativ som Nuclear Planning Group och ökad samövning, för dessa insatser bygger trovärdighet. Även om Sverige inte är en kärnvapenstat bör vi

aktivt delta i dialogen om hur avskräckningen hålls robust och anpassad till det säkerhetspolitiska läget, i synnerhet som det krävs ökad europeisk duglighet.

Herr talman! I detta sammanhang och när vi talar utrikes- och säkerhetspolitiska internationella allianser är det också viktigt att tydligt särskilja Nato och Europeiska unionen. Nato är och förblir en mellanstatlig försvarsallians där varje medlemsstat själv äger sina beslut och sin militära kapacitet. Detta skiljer sig från EU, som är ett fördragsbundet samarbete med långtgående överstatliga inslag.

För Sverigedemokraterna är det avgörande att Sverige också fortsatt kan föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik där Sveriges egna intressen, säkerhet och analys styr besluten. Den möjligheten är god inom Nato men inte alltid inom EU, som dessutom möjligen kan komplettera men inte duplicera eller ersätta Nato.

Vi ser just nu hur flera länder i Nato trappar upp sina försvarssatsningar. Diskussionen om att gå bortom tvåprocentsmålet mot 3,5 eller till och med 5 procent är viktig. Sverige måste ligga i framkant, inte sitta i baksätet. Vi sverigedemokrater har länge varit pådrivande för ett starkare svenskt försvar, och vi välkomnar att frågan nu lyfts upp till nivån av strategisk prioritet även på Natos toppmöten.

En särskild strategisk tyngdpunkt bör också läggas på det nordisk-baltiska försvarssamarbetet. Tillsammans med Norden, Baltikum, Polen och Tyskland finns alla förutsättningar att bygga en regional försvarsaxel inom Nato, en gemensam försvarslinje för norra Europa. Det stärker den östra flanken, underlättar snabb respons i kris och krig och gör att våra försvar kan planera och agera gemensamt. Detta är inte bara en möjlighet utan också ett ansvar.

Herr talman! Vi måste också se helheten. Det omedelbara hotet mot Europa kommer från Ryssland, ett land som för ett öppet, bestialiskt och imperialistiskt krig mot Ukraina. Men vi får inte blunda för det stora dimensionerande hotet, nämligen Kina.

Kina är inte enbart ett regionalt problem utan också ett globalt hot. Det är ett land som bygger upp enorm militär kapacitet, investerar tungt i teknologi, dominerar ekonomiska system och samtidigt bedriver påverkansoperationer mot västliga samhällen som vårt. Den kinesiska regimens ambitioner är långsiktiga och expansiva, och de har strategisk bäring även för Nato.

Vi sverigedemokrater menar därför att Nato måste ha förmåga att hantera både det akuta och det långsiktiga: Ryssland som det omedelbara militära hotet och Kina som det systemhotande stormaktsprojektet.

Herr talman! Sverigedemokraterna värnar Natos tydliga kärnuppgift: det kollektiva försvaret. Det är uppenbart att det finns dimensioner av klimatförändringar som får säkerhetspolitiska implikationer, men vi ser risker med dubbelarbete och ineffektivitet om alliansens resurser sprids och skingras inom ett antal olika fokusområden, såsom miljö- och klimatfrågor eller andra icke-militära frågor som inte har tydlig relevans för det militära uppdraget. Det finns dessutom otaliga internationella arenor där arbetet med dessa frågor kan bedrivas mer effektivt.

Herr talman! När det gäller Ukraina var vi bland de första att föreslå både militärt och civilt stöd, inklusive tunga vapen. Sedan kort tid efter den fullskaliga invasionen är riksdagen enig om det svenska stödet till

Ukraina och har ett ovanligt stort folkligt mandat bakom sig. Vi skönjer dock en viss trötthet i delar av Europa och en direkt motvilja på andra kontinenter. Vi menar att stödet måste institutionaliseras också inom ramen för Nato. Ett fritt Ukraina är en investering i moral och etik men också en förutsättning för Sveriges och Europas säkerhet.

Herr talman! Sverige står nu som fullvärdig medlem i Nato, och vår roll i alliansen är inte passiv – tvärtom. Vi vill se ett Sverige som bidrar, påverkar och fortsatt kan fatta egna beslut. Utskottet understryker i betänkandet hur viktigt det är att riksdagen har insyn i och inflytande över regeringens agerande i Natofrågor. Utskottet framhåller också den svenska delegationen i Natos parlamentariska församling och dess betydelse för att riksdagen ska få insyn i Natos verksamhet. Sedan andra världskrigets slut har det aldrig varit viktigare att stå upp för försvar, realism och en säkerhetspolitik som tjänar Sverige bäst i dag, i morgon och på lång sikt.

Anf. 14 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! I dag debatterar vi för första gången den årliga skrivelsen om verksamheten i Nato. Det beror på att stora delar av förra året var det första år som Sverige var medlem i Nato, då vi gick med den 7 mars 2024. Skrivelsen omfattar både regeringens arbete och riksdagens delegation till Natos parlamentariska församling – en delegation och församling där jag är en av de svenska ledamöterna.

Vi i Vänsterpartiet har återkommande varit väldigt tydliga i debatten om det svenska Natomedlemskapet. Vi ansåg att Sverige skulle vara säkrare utanför Nato. Det är ett ställningstagande som vi har fått stöd för, framför allt under detta år med tanke på att Donald Trump valdes till president i USA. Vi är fortsatt emot ett svenskt Natomedlemskap, men nu när vi är medlem driver vi på för att Sverige ska bedriva en så klok politik som möjligt i Nato. I fokus står framför allt två delar: demokrati och kärnvapen.

Nu är dock det svenska Natomedlemskapet verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato. Vänsterpartiet anser att det även i fortsättningen måste vara Sveriges egen försvarsförmåga som ska stå i centrum för den svenska försvarsplaneringen men också att Sverige ska vara en aktiv samarbetspartner till våra nordiska och baltiska grannländer. Vi ska ta ett gemensamt ansvar för försvaret av Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis, tillsammans med våra grannländer. Det är detta fokus på vårt närområde, inte operationer långt bort, som ska vara den svenska prioriteringen.

Herr talman! I Donald Trump har vi fått en auktoritär president som inte bryr sig om internationell rätt. Han har på kort tid riktat militära och politiska hot mot flera länder, såsom Panama, Grönland och Kanada, samt allierat sig med Putin och Ryssland för att tvinga fram ett krigsslut i Ukraina. Utvecklingen i USA kommer de närmaste åren att innehålla stor osäkerhet med Donald Trump som president, och vi vill i likhet med många andra länder i Europa inte ha vår säkerhet villkorad av USA.

USA har som land en särställning och i praktiken veto när det gäller Natos agerande samtidigt som landet genom historien har bedrivit invasionskrig, stöttat militärkupper mot demokratiskt valda regeringar och beväpnat paramilitära grupper, och USA exporterar fortfarande vapen till krigförande länder, såsom Israel och Saudiarabien. Det politiska läget i

USA är dessutom instabilt och starkt polariserat. Detta ser vi inte minst i de kravaller som pågår i Los Angeles just nu.

Vänsterpartiet var och är motståndare till det så kallade DCA-avtalet om försvarssamarbete med USA. Avtalet öppnar för att amerikanska soldater kan placeras i Sverige, dessutom med straffrihet om de begår brott, och det innebär inte ett tydligt nej till kärnvapen på svenskt territorium. Vänsterpartiet säger därför tydligt nej till utländska militära baser i Sverige, permanenta såväl som roterande, oavsett vilket land de kommer från.

Kärnvapen är en bärande del av Nato, och det går inte att bortse från att ett svenskt medlemskap också innebär ett deltagande i Natos strukturer för kärnvapenanvändning. Man hade från början kunnat vara tydlig med att kärnvapen inte kommer att tillåtas på svenskt territorium. I stället valde man att vara mycket tydlig med att Sverige ställer upp på allt, även Natos kärnvapenavskräckning.

Vänsterpartiet har återkommande föreslagit att Sverige ska sätta upp förbehåll för kärnvapen, något som både den socialdemokratiskt ledda regeringen och den moderatledda regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har avvisat. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde uttalanden om kärnvapen, dels i samband med att länderna anslöt sig till Nato, dels i samband med deras respektive DCA-avtal. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde några sådana markeringar i samband med anslutningsförfarandet.

Kärnvapen är en säkerhetsrisk för Sverige, och Sverige ska inte delta i eller främja användandet av kärnvapen. Förespråkarna av kärnvapen argumenterar att kärnvapen är avskräckande. Det är ett mycket kortsiktigt perspektiv. Att länder tävlar med varandra i kärnvapenkapprustningen ökar osäkerheten och är knappast ett sätt att bygga fred och trygghet.

Vänsterpartiet vill att Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat. Sverige bör därför anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både fredstid och krigstid. Natoländer som Finland, Litauen och Spanien har nationell lagstiftning mot kärnvapen. Därför borde vi i Sverige också kunna ha en lag som förbjuder detta.

Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sverige aldrig ska vara med och planera, förbereda för eller öva på att använda kärnvapen. Tyvärr är detta inte fallet just nu.

Inom Nato saknas principen om så kallat no first use. Det innebär att Nato inte utesluter att man vid en konflikt är den part som först använder sig av kärnvapen. Detta gör att hotet om kärnvapen alltid är överhängande. Vi menar att Sverige skulle tjäna på att driva på för en regel om att inte använda kärnvapen först inom Nato.

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och kärnvapenspridning. Om länder kan vara förvissade om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna. En kärnvapenfri zon i såväl Norden och Arktis som EU vore inte bara ett säkerhetspolitiskt riktigt beslut utan också en viktig markering för fred och kärnvapennedrustning gentemot världssamfundet.

Herr talman! Sedan Sverige blev medlem i Nato har Sveriges riksdag fler ledamöter i Natos parlamentariska församling, som är en organisation där parlamenten möts och diskuterar Natofrågor. I Sverige har i samför-

Prot. 2024/25:129
10 juni

Verksamheten i Nord-atlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024

stånd en modell valts där alla partier har beretts möjlighet att sitta i riksdagens Natodelegation. Det är ett klokt beslut, tycker jag.

Till församlingen finns ett flertal associerade delegationer från länder som Nato samarbetar med. I en del av dessa länder råder demokratiskt underskott, och det demokratiska utrymmet krymper. Ett sådant land är Georgien, där regeringspartiet Georgisk dröm nu snabbt krymper det demokratiska utrymmet för oppositionen och meningsmotståndare efter ett val i oktober 2024 som kritiserades av internationella observatörer. Alldeles efter denna debatt kommer det att hållas ett seminarium här i Sveriges riksdag.

Nato och Natos parlamentariska församling måste vara tydliga i sitt demokratiska budskap till stater både inom och utanför Nato när det demokratiska utrymmet krymper. Därför behöver också Natos Centre for Democratic Resilience komma på plats. Ungern blockerar ett förslag sedan flera år tillbaka, och detta är ett tydligt exempel på hur bilden av Nato som en allians mellan demokratiska stater inte stämmer. Tillsammans med en tillbakagång för demokratin i Turkiet, och nu senast i USA, visar detta att Nato står inför flera framtida utmaningar kopplade till demokratifrågor. Sverige bör därför driva på för inrättandet av Centre for Democratic Resilience.

Herr talman! Det är av stor demokratisk betydelse att det är just riksdagen som fattar beslut om att sända svensk militär trupp utomlands i fredstid, vilket regleras i 15 kap. 16 § första stycket regeringsformen. Vänsterpartiet anser att detta ska gälla och värnas även nu när Sverige är medlem i Nato.

Riksdagen har vid flera tillfällen de senaste åren visat prov på snabbt agerande och beslutsfattande. Just nu förbereder dock regeringen en proposition som går i motsatt riktning. Vi uppskattar mycket att regeringen har hållit riksdagens partier informerade under processen men känner en tydlig oro för vad utfallet ska bli. Vi får se vad som kommer fram under den remissrunda som nu pågår och i framtida propositionsförslag från regeringen, kanske under nästa riksmöte.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 3 om ett center för demokratisk resiliens.

Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi behandlar här den allra första skrivelsen från regeringen om verksamheten i Nato. Det är på sätt och vis en historisk behandling eftersom det är första gången vi gör detta, men det är också ett uttryck för att riksdagen har insyn och inflytande över Natos arbete. Det här är *ett* sätt för oss att titta på vad man gjorde under förra året. Övriga uttryck är de föredragningar som vi har inför Natos toppmöten men också det arbete som bedrivs inom ramen för Natos parlamentariska församling, där Sverige har en delegation där alla partier är företrädare.

Jag ska inte fördjupa mig så mycket i förra årets verksamhet, utan jag tänkte ta tillfället i akt att blicka lite framåt. Innan jag gör det tänkte jag säga några ord om vår principiella hållning, och då får jag också anledning att blicka lite bakåt.

Sveriges inträde i Nato var ju ett historiskt steg på många sätt. Det hade föregåtts av 200 år av alliansfrihet, som också hade betytt 200 år av fred.

Jag menar att politiken under dessa år var mycket framgångsrik. När den inleddes en gång i början av 1800-talet var det ett uppbrott från tidigare århundradens stormaktsambitioner, då krigiska enväldiga kungar gång på gång drog in Sverige i fruktansvärda krig som drog enorm olycka över landet. På 1600-talet, till exempel, dog var tredje svensk man i krig.

Det där bröts i början av 1800-talet. Då bestämde sig Sverige för en annan linje. Vi bestämde oss för att vi inte skulle engagera oss i stormaktskrig på kontinenten. I stället skulle vi fokusera på vårt eget land, på att bygga vårt eget välstånd och på att hålla fredliga förhållanden och relationer med våra grannländer i så stor utsträckning som möjligt. I stället för att blicka avundsjukt på andra länder och försöka stjäla deras välstånd skulle vi skapa vårt eget. Det där var en väldigt framgångsrik politik. Den lade grunden för den mycket kraftfulla ekonomiska utveckling som Sverige sedan såg under 1800-talet och början på 1900-talet.

Alliansfriheten under de här 200 åren prövades emellertid hårt vid några tillfällen. Under första världskriget bedrev den tidens högerregering en politik som var väldigt tyskvänlig. Det ledde till att Sverige sattes i blockad, och vi fick hungersnöd i Sverige på grund av det. Men vi drogs inte in i kriget. Under andra världskriget fanns det också krafter, framför allt till höger, som ville att vi skulle gå med i kriget på Nazitysklands sida mot Sovjetunionen när Nazityskland angrep Sovjetunionen 1941. Överbefälhavaren var en av de krafterna. Det stoppades förstas av den svenska regeringen. Men med det sagt har det inte varit en odramatisk tid under alla de år vi haft alliansfrihet. Då och då har detta prövats.

Efter kriget, när Nato bildades och Norge och Danmark gick med i Nato, beslutade Sverige att fortsätta med den alliansfria politiken. Det var bland annat med hänsyn till Finland, som annars hade klämts mellan Nato å ena sidan och Stalins mycket aggressiva Sovjetunionen å andra sidan. Den hållning som vi då lade fast, och som vi sedan hade under nästan 75 års tid, bidrog enligt min uppfattning till avspänning i vår del av världen.

År 2022 förändrades allt. Det berodde förstas på Rysslands angrepp på Ukraina men också i stor utsträckning på Finlands beslut att gå med i Nato. Sverige hamnade i ett helt nytt säkerhetspolitiskt läge. Att Sverige skulle vara det enda nordiska land som stod utanför Nato i den situationen, i det allvarliga läget, var helt enkelt inte längre ett alternativ. Därför ansökte den socialdemokratiska regeringen om svenskt Natomedlemskap på våren 2022, och här är vi alltså nu. Jag menar att det var det enda kloka att göra. Sverige i Nato gör Nato starkare och Sverige tryggare.

För att blicka framåt nu när vi är med i Nato kan man ställa sig frågan: Vad ska vi göra nu med den organisation som vi nu är med i? Ja, vi ska göra som Sverige alltid har gjort i alla internationella organisationer som vi har gått med i – det må vara FN, Europarådet eller EU, och nu är det Nato: Vi ska med liv och lust bidra med allt det vi kan bidra med, i konstruktiv anda, för att tillsammans med andra göra organisationen starkare.

Det som omedelbart ligger framför oss är att bidra tillsammans med de andra nordiska länderna, med de baltiska staterna och med Polen och Tyskland till ett allt djupare försvarssamarbete kring Östersjön så att detta försvarssamarbete blir så gott som sömlöst – ett gemensamt försvar så starkt och så samövat att ingen ens ska komma på tanken att våga ge sig

på oss. Det är det som nu pågår i full fart, inte bara i Sverige utan också i övriga länder runt Östersjön. Det kräver förstås upprustning.

Upprustningen inleddes redan under vår regeringsperiod, för tio år sedan, från 2015 och framåt. Sedan 2015 har försvarsutgifterna i det närmaste fördubblats.

Vi återinförde till exempel värnplikten, som den borgerliga regeringen tyvärr avskaffade 2010. Nu är den igång igen, och vi ser hur tusentals killar och tjejer återigen får värnpliktsutbildning i det svenska försvaret och en krigsplacering. Det är bra, men vi kommer att behöva göra mer där. Vi har nu 8 000 värnpliktiga. Det ska upp till 10 000 värnpliktiga år 2030 och 12 000 värnpliktiga år 2032. Vi socialdemokrater sätter siktet på att vi ska upp till 20 000 värnpliktiga.

Samtidigt planeras nya stora materielinköp. Vi har inget att skämmas för – tvärtom producerar vi mycket bra krigsmateriel i Sverige. Vi har ubåtar i världsklass. Vi har stridsflyg i världsklass. Vi har stridsvagnar i världsklass. Vi har själva mycket annan materiel. Vi har alltså mycket att bidra med när vi nu ansluter oss till försvarsalliansen.

Allt det här kommer förstås att kosta pengar. Det kan man inte blunda för. Då måste man ha en realistisk syn på hur det här ska finansieras. Man måste också ta ansvar för den långsiktiga finansieringen.

Vi kan inte göra som i USA, där man lånar upp alltihop. Den amerikanska statsskulden är nu 100 procent av bnp. Man har ett skenande budgetunderskott, och med de nya stora skattesänkningar som Trump har gått fram med exploderar underskottet ännu mer. I praktiken innebär det här att USA lånar upp pengar av bland annat Kina för att finansiera de offentliga utgifterna och därmed gör sig mer beroende av Kina – detta land som man annars betraktar som en konkurrent. Det är ingen långsiktig politik. Den beror på att amerikanska politiker helt enkelt inte orkar ta ut den skatt som man behöver ta ut för att kunna finansiera de offentliga utgifterna.

Så kan vi inte göra i Sverige. Också vi kommer naturligtvis att behöva låna pengar. Men vi socialdemokrater har föreslagit en särskild totalförsvarsfond för att finansiera nödvändiga investeringar i totalförsvaret, alltså inte bara det militära försvaret utan också sådant som sjukvård och infrastruktur – sådant som måste fungera om vi hamnar i ett mycket allvarligt läge. Vi kan till exempel inte ha en situation där sjukvården knappt fungerar i fredstid. Hur ska den då fungera vid höjd beredskap eller i krigstid? Här behövs alltså breda satsningar för att stärka välfärden. Stärker man välfärden, ja, då stärker man totalförsvaret. Och som sagt: En del pengar måste lånas upp. Men inte allt. Vi kan inte bara skicka notan till kommande generationer. Också vi som lever och arbetar nu måste vara beredda till uppoffringar, och då kommer man inte undan skattefrågan. Man kommer inte undan höjd skatt.

Det där är egentligen ganska naturligt. När vi rustade upp under första världskriget hade vi en särskild värnskatt som finansierade det, delvis. När vi rustade upp under andra världskriget hade vi också en särskild värnskatt som finansierade det, delvis. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att vi också den här gången ska ha en särskild skatt, en beredskapsskatt, för att delfinansiera försvarssatsningarna. Den menar vi ska tas ut på de högsta arbets- och kapitalinkomsterna. Vi tycker att det i stor utsträckning är en moralisk fråga om hur man fördelar de bördor som ligger framför oss.

Vi tycker att om man kan kräva att Sveriges ungdomar ska sätta av upp till ett år av sina liv för att göra värnplikt, ligga i tält i skogen, gräva värn, äta ur snuskburk och allt annat de gör – jag minns det väldigt väl – kan man väl rimligen också kräva att de som har de högsta inkomsterna ska bidra med några hundralappar till eller någon tusenlapp till i skatt. Är inte det rimligt?

För mig är det här en fråga om solidaritet, eller jag kanske ska säga patriotism i det här sammanhanget. Vi måste helt enkelt alla vara beredda att hjälpa till. De försvarsutgifter som vi nu står inför måste finansieras hållbart och rättvist, och de får inte tränga ut välfärden.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 16 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Sedan Sverige blev medlem i Nato för ett drygt år sedan har Europas säkerhetspolitiska läge försämrats radikalt. Det finns en risk att det amerikanska engagemanget för Europas säkerhet minskar framöver. Ryssland utgör ett reellt hot mot Sverige och andra länder i Europa. Det är därför av yttersta vikt att Europa står stadigt i sitt stöd till Ukraina och att vi stärker vår svenska och europeiska försvarsförmåga. Putins krigsbrott får aldrig löna sig.

När Sverige nu är medlem i Nato är det viktigt att Sverige driver en självständig utrikespolitik och står upp för viktiga värden som demokrati och mänskliga rättigheter, såväl inom som utom Nato. Vi ser även behov av att öka transparensen kring Natos verksamhet. Vi vill att Sverige ska verka för ett demokratiskrav inom Nato och att Nato inte ska ha permanenta trupper eller baser på svenskt territorium.

Vi vill att Nato ska fokusera på sin kärnuppgift: försvar av de allierade, inte out of area-expeditioner. Miljöpartiet vill att Sverige driver principen om no first use inom Nato. I nuläget tillämpar Nato principen om first use, vilken tillåter alliansen att som första aktör i en konflikt introducera kärnvapen. Principen försvårar globala nedrustningsinitiativ eftersom den medför att ett överhängande hot om kärnvapen alltid kvarstår.

Det är också hög tid för Sverige att skriva under och ratificera FN:s konvention om kärnvapenförbud. Miljöpartiet står fast vid att kärnvapen aldrig ska få finnas inom svenskt territorium, vare sig i freds- eller i krigstid. Vi skulle vilja se en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium.

Fru talman! Sverige har en stolt tradition av transparens och med offentlighetsprincip. Sverige ska därför vara pådrivande för att förbättra insynen i Nato och pådrivande för att de nationella parlamenten i medlemsländerna ska skärpa sin granskning av Natos angelägenheter så att ansvarsutkrävande kan ske. Ökad transparens är viktigt för att säkerställa förtroendet för verksamheten.

Därutöver bör Sveriges regering inför alla Natos försvars- och utrikesministermöten samt de årliga statsöverhuvudmötena ha överläggningar med lämpliga riksdagsutskott eller nämnder om det som ska diskuteras på dessa möten, för att säkerställa demokratisk förankring i Sverige.

Förutom ett ökat säkerhetshot i Europa står vi även inför ökad osäkerhet som en följd av klimatförändringarna. Sverige hade, fram till dess att den nuvarande regeringen tillträdde, en kraftfull klimatpolitik. Det har

dock alltid funnits problem vad gäller försvaret när det handlar om insynen i klimatutsläpp och försvarets övriga miljöpåverkan.

Det svenska försvaret har kommit en bit på vägen vad gäller klimatpåverkan och redovisning av densamma, men detta kan knappast sägas om Natos samlade styrkor. Det krävs därför att Nato offentliggör sin metod för att beräkna utsläpp av växthusgaser. Det krävs också att alliansens och dess medlemsstaters militära utsläpp begränsas i enlighet med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Fru talman! Jag vill slutligen säga att vi önskar att Sverige nu när landet är ny Natomedlem och även självt bidrar till den ökade upprustningen i Europa skulle bli ännu bättre på att inte enbart försvara sig mot eventuella väpnade konflikter utan att framför allt lägga betydligt mer resurser på konfliktförebyggande. Detta gäller både Sverige som självständig stat och inom Nato.

Som jag nyss nämnde handlar det såklart om kraftfulla arbeten för att minimera och bromsa den globala uppvärmningen. Det handlar även om fredsstärkande åtgärder, demokratibyggnad, att stödja det fria ordet och fria medier runt om i världen, fattigdomsbekämpning, sjukvård etcetera – det vill säga allt det vi normalt använder biståndet till.

Lika viktigt som ett starkt bistånd är ett stärkande av diplomati och dialog. Det kommer att krävas fler utlandsmyndigheter, och det krävs en förstärkning av FN-systemet. Det krävs också en ökad tilltro till den regelbaserade världsordningen, och med det även ett undvikande av de dubbla måttstockar vi i dagsläget ser användas.

Fru talman! Krig är dyrt, och militärt försvar är dyrt. Men väpnade konflikter går att undvika. Det som krävs för det är mycket billigare och leder även till mindre död och lidande.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 2.

Anf. 17 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Som den som redan har lyssnat ett tag vet handlar dagens debatt om två redogörelser, eller berättelser. Den ena är regeringens skrivelse om verksamheten i den Nordatlantiska fördragsorganisationen – mer känd som Nato – under år 2024. Den andra är redogörelsen för den svenska delegationen till Natos parlamentariska församlings verksamhet under samma år. I delegationen är jag ordförande.

Den skrivelse som regeringen lämnat till riksdagen behandlar som sagt Sveriges första år som Natomedlem. Det är lätt att bli lite fartblind. Det är ingen liten sak – vilket flera talare har understrukt. Det är en historisk händelse att Sverige, efter många år med andra lösningar vad gäller säkerhetspolitiken, nu har blivit fullvärdig medlem av Nato.

Vi kan konstatera att Sverige har tagit sig an denna nya roll på ett mycket ambitiöst sätt. Vårt mål – att inom alliansen vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad – har bevisats redan under detta första år som medlem. När samtliga länder kring Östersjön, förutom Ryssland, nu är medlemmar i Nato finns bättre förutsättningar än någonsin tidigare för en djupare dialog, en djupare samverkan och en gemensam planering. Sverige står starkare med sina allierade i Nato.

Fru talman! Under detta första år som Natomedlem har Sverige på många områden och på många nivåer arbetat intensivt för att göra de förändringar som krävs. Detta är tydligast inom Försvarsmakten, men vi ska komma ihåg att det inte bara är Försvarsmakten som har gått med i Nato – det är hela Sverige.

Försvarsmakten påbörjade under år 2024 ett intensivt arbete för Sveriges deltagande i Natos multinationella brigad i Lettland. Syftet med denna är avskräckning samt försvar av den östra flanken. Den 18 januari i år gick de första svenska soldaterna från Södra skånska regementet i land, och de befinner sig i någon vecka till utanför staden Ādaži i Lettland. Detta kommer att roteras. Danmark tar över i ett halvår, och därefter kommer Sverige och de svenska soldaterna tillbaka.

Inte nog med detta. De återkommande sabotagen mot kritisk under-vattensinfrastruktur i Östersjön fick Nato att etablera operationen Baltic Sentry med syfte att förstärka sjöövervakningen. Sverige deltog med korvetter, stödfartyg och radarspaningsflygplan. Sverige och Finland meddelade i september att det blir Sverige som ska leda Natos kommande framskjutna närvaro i Finland.

Sverige deltog också i övningen Steadfast Defender – den största övningen sedan kalla kriget. Alla Natos medlemsländer deltog. Det var 90 000 soldater och sjömän som deltog. Detta gav en tydlig signal om Natos styrka och enighet.

Till alldeles nyligen var svenskt stridsflyg baserat i Polen. Där ingick man i Natos förstärkta incidentberedskap för att säkra det fria luftrummet. I detta fall var det ett riksdagsbeslut som möjliggjorde att regeringen kunde ställa olika svenska väpnade styrkor till förfogande.

Sverige har i stor omfattning och på olika sätt naturligtvis också bemannat staber och arbetsgrupper med diplomater, experter och officerare för att till fullo få den insyn och de påverkansmöjligheter som medlemskapet i alliansen innebär.

Fru talman! Sverige anslöt sig till Nato den 7 mars 2024. Denna anslutning innebar också att vi fick ett fullvärdigt medlemskap i Natos parlamentariska församling. Det är den organisation där de 32 medlemsländernas parlamentariker träffas regelbundet.

Innan dess var riksdagen associerad medlem i den parlamentariska församlingen i drygt 20 år. I dag är det dock första gången som det hålls en kammardebatt om verksamheten i denna parlamentariska församling.

En ny delegation till den parlamentariska församlingen utsågs i april 2024. Den har medlemmar från riksdagens samtliga partier. I och med att Sverige blev fullvärdig medlem har delegationen också utökats från fem ordinarie ledamöter och fem suppleanter till sju ordinarie ledamöter och sju suppleanter. Medlemskap i delegationen innebär rösträtt i församlingen och möjlighet att kandidera till olika poster, till exempel rapportörer eller andra funktioner i församlingens utskott.

I församlingen bedrivs arbetet i fem utskott och en plenarförsamling med 281 ledamöter. Man kan ju fundera på vad verksamheten syftar till. Jo, den syftar till att kunna diskutera och påverka beslut om den gemensamma säkerheten, skapa förståelse för de säkerhetspolitiska utmaningar som det transatlantiska samarbetet står inför och stödja de nationella parlamentens insyn i frågor om försvar och säkerhet.

Samarbetet mellan Nato och den parlamentariska församlingen befasts bland annat genom att Natos generalsekreterare deltar i församlingens sessioner, redogör för alliansens verksamhet och svarar på frågor från parlamentarikerna.

Nato firade under förra året 75 år som organisation. Detta uppmärksammades särskilt under Natos toppmöte i Washington, USA, i juli förra året och har även uppmärksammats här i riksdagen. Under förra året fortsatte Natos parlamentariska församling naturligtvis att förbereda sig inför toppmötena, och det har man gjort även i år.

De viktigaste frågorna, för att sammanfatta, är att församlingen fortsätter att kraftigt fördöma Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och bekräfta sitt starka stöd för Ukraina genom deklarationer och resolutioner. Församlingen har också fortsatt att understryka vikten av att de demokratiska värderingar som utgör grunden för försvarsalliansen ska vara vägledande vid Natos transformering och har upprepat uppmaningen att inrätta ett centrum för demokratisk resiliens vid Natos högkvarter.

Församlingen håller två sessioner per år, en på våren och en på hösten. Vi har redan hunnit ha en vårsession i år, som vi får prata om nästa år, när nästa redogörelse kommer. Men bara för att säga någonting om vad som har stått högst upp på dagordningen är det som sagt fortsatt starkt stöd till Ukraina och vikten av att medlemsländerna spenderar minst 2 procent av bnp på sitt försvar. Vi vet också att den siffran högst troligt kommer att höjas vid det kommande toppmötet. Det är en fråga som diskuteras livligt. Det handlar om att ta ansvar för säkerheten och att alla medlemsländer måste ta det ansvaret.

Det är också diskussioner och resolutioner med anledning av oron för det växande Kina, vad gäller både teknisk utveckling och det faktum att Kina motarbetar den regelbaserade världsordningen. Det är också stort fokus på att fortsätta utveckla partnerskap med länder utanför medlemskretsen. Det handlar om att utveckla samarbeten inte minst i Natos grannskap, såsom på västra Balkan, och med länder söder om Medelhavet.

Fru talman! Slutligen vill jag vad gäller delegationen säga att vi kommer att fortsätta vara en aktiv part i den parlamentariska församlingen. Verksamheten i församlingen är en viktig del i det som utskottet också framhåller i betänkandet – det gör även försvarsutskottet i sitt yttrande – nämligen behovet av att riksdagen har insyn i och inflytande över Natofrågor.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Mycket är ju redan sagt eftersom det här är en skrivelse från såväl regeringen som den parlamentariska församlingen som rör det första medlemsåret i Nato. Det var ett år då vi självklart gladdes åt att vi i mars äntligen blev medlemmar fullt ut och sedan har kunnat verka fullt ut i Natos parlamentariska församling som röstande delegater. Det har varit oerhört viktigt.

Några har pratat om att det är en ny tid nu i förhållande till när vi blev medlemmar. Ja, så är det; det säkerhetspolitiska läget har blivit än mer allvarligt än det var när vi blev medlemmar. En del av detta beror på den

oförutsägbara omvärld som vi möter från fler håll än vi hade räknat med när vi blev medlemmar. Det är klart att vad som utvecklas i relationen mellan USA och Ryssland har en formativ verkan på vårt säkerhetspolitiska läge.

Vi har fått tydliga signaler om att Ryssland inom tre till fem år – det finns olika uppgifter – skulle kunna vara redo att angripa ett annat Nato-land, till exempel någon av våra grannar. Det är klart att det är nästan omöjligt att tänka sig, men vi måste tänka tanken och förbereda oss på att vi riskerar en sådan utveckling om vi inte gemensamt lyckas bygga en tydlig och trovärdig avskräckning och försvarsförmåga.

Det är naturligtvis en helt avgörande skillnad att vi nu är medlemmar i Nato jämfört med om Sverige och Finland hade stått ensamma – eller Sverige ensamt utan Finland, till och med – i den omvärld vi nu lever i. Det är en helt avgörande skillnad att vi nu är medlem i Nato och har möjlighet att samplanera och verka gemensamt fullt ut. Det bygger ökad trovärdighet, det bygger ökad säkerhet och det bygger ökad försvarsförmåga, vilket är viktigt inte minst för oss här uppe i norr.

Jag håller med dem som tidigare har anfört vikten av att se den nordliga dimensionen i Nato och att arbeta också med de förutsättningarna. I det menar jag då inte specifikt Östersjöområdet, även om det är mycket fokus där med tanke på allt som händer, utan det är också viktigt att se Arktis och Nordatlanten. Det är nämligen en verklighet som vi måste hantera. Om inte annat har väl även det som händer runt Grönland, Island eller Svalbard signalerat att vi inte kan titta enbart i den närmaste miljön utan också måste titta ut över Nordatlanten.

Vi står inför ett nytt toppmöte, det andra som medlemmar. Det är klart att det blir ett viktigt toppmöte i Haag i sommar. För oss som var med vid vårsessionen med den parlamentariska församlingen var det tydligt att 3,5 och upp till 5 procent är det som är att vänta som en ny målbild för Nato. Tidsfrågan är naturligtvis någonting att alltid diskutera, men perspektivet tre till fem år måste vi ha med oss.

I det här sammanhanget är följande också viktigt: Det som många har fokuserat på har varit artikel 5, en för alla och alla för en, men i grunden måste vi också se artikel 3, som handlar om vårt egenansvar. Det är nämligen det första skyddet. Den första säkerheten är vår egen förmåga, och artikel 3 ska säkra just den förmågan. Det är någonting som det naturligtvis finns anledning att diskutera. Jag vet ju att det pågår samtal, och samtalen kommer att fortsätta. Men det finns så att säga skäl att stärka artikel 3-delen.

År 2024 var ett år då Ukraina stod i fokus. Nato förberedde inte för att gå in, för man är inte verksam i Ukraina, men däremot för att underlätta en del av det arbete som behöver göras för att Ukraina ska kunna verka med full kraft. Det har varit tydligt – och det framgick av Karin Enströms tidigare inlägg – att Ukraina har varit huvudfokus för den parlamentariska församlingen. Inte vid någon av de sammankomster som har ägt rum, oavsett område, har man undgått att diskutera och fokusera på Ukraina. De resolutioner som antagits har haft starkt fokus på just Ukraina och på hur vi tillsammans kan säkra att Ukraina vinner freden.

Vi ser systemhot. Ryssland är tveklöst ett sådant. Vi får inte bortse från att Ryssland har en annan systemuppbyggnad och är ett systemhot. De har ett intresse som är långsiktigt. Putin är inte bara här och nu, utan Putin och

det ryska narrativet har långsiktighet, på samma sätt som Kina. Tillsammans är de naturligtvis krafter som stärker den auktoritära trenden i världen, och det är någonting som vi måste hålla emot.

Vi ser också det demokratiska centrumet för resiliens som en viktig del. Där har församlingen uttalat sig, och vi är aktiva. Jag kan avslöja att den nyligen bortgångne Gerry Connolly var en av dem som tydligt drev detta från USA:s sida och en av dem som var banerförare i den här delen. Varför inte skapa ett Gerry Connolly-center i Bryssel för att fokusera på och lyfta fram demokrati och motståndskraft mot dem som söker radera demokrati, som ju är en förutsättning för och en del av Natoutgångspunkterna?

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten i det här läget, men jag tycker att det är viktigt att betona det samarbete som måste komma, och som också har utvecklats under året, mellan EU och Nato. Det är oerhört viktigt för vår kontinent och även för Nato.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 19 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! Vi behandlar i dag en skrivelse som faktiskt är historisk. Det är första gången som riksdagen debatterar en redogörelse för Sveriges verksamhet i Nato när Sverige är fullvärdig medlem.

För Kristdemokraterna är detta inte bara ett nytt kapitel i svensk säkerhetspolitik utan också ett fundamentalt skifte i hur vi tar ansvar för vår egen och våra allierades trygghet. Vägen hit har varit lång. Under decennier var Sverige en nära partner till Nato, men alltid på armlängds avstånd. Den 7 mars förra året ändrades det. Då blev Sverige medlem i en försvarsallians som bygger på något mer än bara gemensamma intressen. Den bygger på gemenskap i värderingar om demokrati, rättsstatens principer och varje människas okränkbara värde.

Regeringens skrivelse visar att vi redan från början tagit vår roll på mycket stort allvar. Vi har gått från att vara observatör till att vara deltagare – från gäst till ansvarstagande medlem. Det tydliggörs inte minst genom vårt engagemang i planeringen av Natos försvar, med den kollektiva avskräckningens logik och allt vad det innebär, även i den känsliga frågan om kärnvapenavskräckning.

Det är inte något man gör lättvindigt. Det kräver insikt, beredskap och ett djupt förankrat säkerhetspolitiskt ansvarstagande. Vi är nu med och formar de beslut som ytterst avgör om Europa ska fortsätta att vara en fredlig kontinent eller inte.

Fru talman! Sverige har inte bara gått in i Nato för att skyddas. Vi har gått med för att bidra, och det gör vi. Vi bidrar med trupp och personal, med flyg och fartyg och med expertis inom civilt försvar, civil beredskap, cybersäkerhet och resiliens. Det är ett konkret uttryck för solidaritet, men det är också en signal om att vi tar vår del av ansvaret för den gemensamma säkerheten i en osäker tid.

Kriget i Ukraina pågår. Vi måste fortsatt stå upp för Ukrainas självständighet och rätt till frihet. Att regeringen så tydligt prioriterar stödet till Ukraina som en del av Natos verksamhet är inte bara rätt utan också nödvändigt.

Säkerhet handlar dock inte enbart om militär styrka utan också om hur robusta våra samhällen är. Kristdemokraterna har länge förespråkat ett brett säkerhetsbegrepp där skyddet av demokrati, civilsamhälle och människors vardagliga trygghet är en del av helheten. I det ljuset är det glädjande att Nato tar större steg i frågor som rör mänsklig säkerhet, klimatrelaterade hot och arbetet för kvinnors rättigheter i konfliktdrabbade regioner. Det är också positivt att alliansen arbetar för att stärka den demokratiska motståndskraften genom initiativ som det föreslagna centrumet för demokratisk resiliens. Här har vi från Sveriges sida, med vår erfarenhet av öppenhet, folkstyre och starka institutioner, en naturlig roll att spela.

Fru talman! Denna skrivelse – den första i sitt slag – markerar alltså inte bara ett nytt skede för Sverige utan också ett ansvarstagande på riktigt. Vi är inte längre ett land som passivt litar till andras beskydd, utan vi är en allierad som axlar ansvar tillsammans med andra. Det handlar inte om att ge upp vår självständighet. Tvärtom är det genom detta medlemskap som vi på allvar kan värna vår frihet, vårt oberoende och vår säkerhet i ett alltmer oförutsägbart omvärldsläge.

Sveriges försvarsförmåga stärks nu genom samarbeten som bygger på ömsesidiga åtaganden. Vår trovärdighet som medlem vilar dock också på vår förmåga att kombinera militär styrka med värderingsburen utrikespolitik. Kristdemokraterna vill därför fortsätta arbeta för att Sverige inom Nato ska vara en tydlig röst för demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter. Det är det som särskiljer en allians mellan fria nationer från stormaktspolitikens kalla beräkningar. Det är det som ger vår roll i Nato moralisk tyngd och som därmed gör att vi kan vara med och påverka med trovärdighet.

Fru talman! Vi står inför en ny verklighet. Den kräver ledarskap, långsiktighet och samarbete. Kristdemokraterna kommer att fortsätta verka för att Sverige ska vara en pålitlig, värderingsdriven och ansvarstagande allierad. Det är vår övertygelse att trygghet inte byggs i avskildhet utan i en gemenskap där vi håller varandra ansvariga och där vi står upp för varandras frihet. Det är detta som medlemskapets kärna handlar om. Det är också därför denna skrivelse, trots sin tekniska karaktär, är så grundläggande och viktig.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 8 Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU11
Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner
(prop. 2024/25:145)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 12.)

Anf. 20 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Den som blir sjuk förtjänar en jämlik vård utan långa köer. Men vården i Sverige är inte jämlik. Chansen att snabbt komma i kontakt med barn- och ungdomspsykiatrien när ens dotter mår dåligt och sannolikheten att i ett tidigt skede upptäcka svår cancer när någon i familjen drabbas skiljer sig dramatiskt beroende på var i landet man bor.

Vi kristdemokrater gick till val på att avskaffa regionerna och låta staten ta över ansvaret för svensk sjukvård, och vi har svenska folket med oss. Enligt SOM-institutet vill sju av tio införa ett nationellt ansvar för vården. Detsamma vill åtta av tio läkare och åtskilliga experter. Det är uppenbart att utvecklingen har sprungit ifrån dagens sjukvårdsorganisation, med 21 självstyrande regioner. Sjukvårdsmodellen är inte längre effektiv eller långsiktigt ekonomisk hållbar. Den är inte jämlik. Regionerna klarar inte heller sitt uppdrag att erbjuda vård i tid.

Under Magdalena Anderssons åtta år vid makten fördubblades vårdköerna, som var rekordlånga redan före pandemin. Köerna till BUP tredubblades. S lämnade över en sjukvård med lägst antal vårdplatser per person i Europa. Detta skedde trots att människor betalar höga skatter och Sverige är ett av de länder som lägger mest skattepengar på vården.

Vi kristdemokrater står fast vid att de rekordlånga vårdköer som byggdes upp under Socialdemokraternas tid vid makten var ett välfärdssvek. De växande vårdköerna, som har bitit sig fast även under den här mandatperioden, behöver motverkas på bred front. Kristdemokraterna har därför i regeringsställning satsat på fler vårdplatser och ökad vårdkapacitet. Vi har påbörjat arbetet med en skärpt vårdgaranti, så att patienten snabbare kan få vård av en annan aktör om den egna regionen inte klarar av att erbjuda vård i tid. Vi inrättar även en nationell vårdförmedling, så att man själv som patient ska kunna se var i landet det finns ledig och tillgänglig kapacitet.

Men vi behöver också inse att dagens regiongränser utgör hinder för att patienter ska få den vård som de har rätt till. Det är till och med så illa att det finns regioner som hellre placerar patienter i regionens egen vårdkö än vänder sig till en annan region eller vårdgivare för att den som är sjuk ska kunna få vård i tid. Därför krävs statligt ansvar för vården.

Trots att regeringen i år satsar 7,5 miljarder kronor på att utöka vårdkapaciteten och trots att det saknas tusentals vårdplatser i Sverige finns det regioner som nu minskar antalet vårdplatser och lägger ned akutsjukvård. Ett exempel på det är Region Västernorrland. Samtidigt som staten stärker den militära beredskapen i Sollefteå försvagar regionen sjukvårdens beredskap, när Sverige befinner sig i det sämsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget.

Redan Coronakommissionen visade att regionernas kommunala självstyrelse gör den statliga styrningen och Sveriges krishanteringsförmåga bristfälliga. Det är tydligt att de 21 självstyrande regionerna utgör ett

hinder när Sverige behöver rusta upp sjukvårdens beredskap för att möta det militära hotet från Ryssland.

Den dysfunktionella styrningen visar sig också i att staten har skjutit till hela 31 miljarder kronor genom överenskommelser med SKR för att stärka primärvården utan att regionernas budgetering ökat nämnvärt. Regionerna klarar inte sitt uppdrag, och Sveriges Kommuner och Regioner håller alltså inte heller sitt ord.

Vi kristdemokrater accepterar inte längre en modell där staten står för en stor del av pengarna men regionerna inte håller vad de lovar. Vårdpersonalen gör fantastiska insatser i vårt land, men Sverige har en ineffektiv sjukvårdsorganisation som innebär ett oförsvarligt slöseri med skattebetalarnas pengar. Vi lägger mer pengar på sjukvård i dag än tidigare, men antalet vårdkontakter ökar inte tillräckligt. Vårdköerna är för långa. Sverige har färre vårdplatser och mindre vårdpersonal än jämförbara länder. I stället har vi mer administration och stora skillnader i vårdkvalitet.

I det läget duger det inte att desperat klamra sig fast vid en dysfunktionell och ineffektiv sjukvårdsorganisation från mitten av 1800-talet. Det är dags att sätta patienterna framför systemet. Staten borde få det fulla ansvaret inte bara för styrning och finansiering utan också för organisering och dimensionering av svensk sjukvård.

Det var mot bakgrund av detta en viktig dag när Vårdansvarskommittén presenterade sitt betänkande förra veckan. Vårdansvarskommittén är den parlamentariska utredning som utrett frågan om statligt ansvar för sjukvården. Utredningens underlagsrapporter visar tydligt att ett statligt huvudmannaskap skulle kunna ha bättre förutsättningar att lösa många av sjukvårdens största utmaningar.

Det är därför positivt att övriga partiers representanter i Vårdansvarskommittén tagit steg i rätt riktning. Alla partier erkänner nu att statens styrning av regionernas hälso- och sjukvård behöver stärkas och förbättras. Man är överens om att statens ansvarsutkrävande och kontroll bör stärkas med syftet att säkra patienternas rättigheter och garantera att hälso- och sjukvårdslagstiftningen får större genomslag i praktiken.

Man föreslår specifikt ökat system- och finansieringsansvar inom kompetensförsörjning, läkemedel, screening och vaccinationer. Det gäller också luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter samt rättspsykiatrisk vård. Utöver det föreslås att statens styrning, uppföljning och ansvarsutkrävande stärks även inom övriga delar av hälso- och sjukvården.

Det är bra att Vårdansvarskommittén nu är klar med sitt uppdrag, så att vi tillsammans kan öka den statliga styrningen och ta ytterligare steg mot att ge staten det fulla ansvaret och mandatet att styra svensk sjukvård. Låt mig vara tydlig: Om vi på allvar vill att människor ska kunna få vård i tid och få del av den bästa vården, oavsett var i landet de bor, behöver vi fullt ut skrota Sveriges ineffektiva sjukvårdsorganisation, avskaffa regionerna och låta staten ta över det fulla ansvaret för svensk sjukvård.

Statligt huvudmannaskap är nödvändigt för att uppnå en mer tillgänglig och jämlik vård, långsiktig finansiering och bättre beredskap. Kristdemokraterna står på svenska folkets sida i frågan, och vi kommer att fortsätta arbeta för att avskaffa regionerna och låta staten ta ansvar för svensk sjukvård.

Prot. 2024/25:129
10 juni

*Hälso- och sjukvårdens
organisation*

Anf. 21 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra socialutskottets ordförande stå i riksdagens talarstol och säga att vi har en dysfunktionell och dåligt fungerande sjukvård i Sverige. Sug på de orden! Det finns inget stöd alls för att Sverige skulle ha en dysfunktionell och dåligt fungerande sjukvård. Tvärtom är det så att vi presterar i absolut världsklass.

Sedan har vi ett antal utmaningar. Christian Carlsson tar upp köerna. De är lika långa nu som när Socialdemokraterna förlorade makten 2022. Jämlikhet i vården är jätteviktigt. Vi har under loppet av två år haft chans att titta närmare på de här frågorna. Om staten tog över hela huvudmannaskapet, som i Norge och England, skulle man då ha en jämlik vård och kortare köer? Det finns över huvud taget ingenting i utredningens 800 sidor som visar att så skulle vara fallet. Det är helt andra åtgärder som krävs om man vill korta köerna och åstadkomma en mer jämlik sjukvård.

Det är viktigt att skilja på ökad statlig styrning, vilket åtta av åtta partier tycker är bra, och ett statligt huvudmannaskap. Vi ska ha klart för oss vad det innebär. Det är där Christian Carlsson blir svaret skyldig. Han vill att en generaldirektör i Stockholm ska få makten över 400 000 anställda i den svenska sjukvården och från Kungsholmen styra exakt hur den ska organiseras och hur man ska arbeta. Det skulle motsvara 30 procent av statens budget. Det skulle krävas ett förändringsarbete på ungefär tio år. På vilket sätt kan Christian Carlsson hitta underlag i den här rapporten som talar för att det skulle lösa något som helst problem?

Anf. 22 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Låt mig först konstatera att det inte är en seriös bild som Anders W Jonsson tecknar. Det är en nidsbild av vad statligt ansvar skulle innebära. Det är ingen som tänker sig att alla beslut med statligt ansvar ska fattas av en generaldirektör i Stockholm. Kristdemokraterna har föreslagit att det ska finnas sex regionala professionsstyrda utförarorganisationer inom ramen för det statliga ansvaret. Vi vill flytta makten från regionpolitikerna till vårdprofessionerna. Vi förespråkar statligt ansvar just för att kunna kapa regional byråkrati och politisk klåfingrighet.

Vi vet att statligt ansvar för vården skulle kunna minska onödig byråkrati, och vårdens medarbetare skulle kunna få utökat ansvar. Vården skulle kunna bli mer jämlik och mer tillgänglig. Framför allt konstateras i underlagsrapporterna att dagens system inte är finansieringsmässigt hållbart.

Det är därför som vi har dragit slutsatsen av Vårdansvarskommitténs underlag att det rätta är att inte bara låta staten ta ansvar för system och finansiering utan också för tillhandahållandet. Vi kan då dimensionera vården på ett sätt som skapar förutsättningar för en jämlik vård och en tillgänglig vård för alla människor i Sverige.

Anf. 23 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är en sak att ha en ökad statlig styrning. Det är alla partier inne på. Där har vi haft en gradvis övergång under ett antal år. I utredningen pekar man nu på ytterligare sex områden där man skulle behöva det.

Det är någonting helt annat att låta staten bli huvudman för hela svenska sjukvården. Det innebär de facto att det blir en statlig myndighet, låt vara med underdirektörer i sex regioner och underunderdirektörer som

bestämmer i 21 regioner. Men det är icke desto mindre en statlig myndighet. Den skulle ha 400 000 anställda, tio gånger så många som den största statliga myndigheten vi har i dag.

Vi kan gå igenom hur det är i motsvarande länder. Det är bara att titta på Norge och England. Det är inte så att jämlikheten där har blivit bättre eller är bättre än vad den är i Sverige. Det är inte så att köerna är kortare i de länderna på grund av att man har en statlig myndighet som styr hela sjukvården.

Jag ska ge Christian Carlsson rätt i en fråga. En sak där det skulle bli skillnad om man hade en statlig myndighet som hade hand om 30 procent av statens budget är finansieringen. Det är ett grundläggande problem vi har i Sverige med våra 21 regioner. En region, Stockholmsregionen, har en inkomstutveckling som ingen av de andra 20 regionerna har.

Därför ökar gradvis klyftan mellan de finanser man har i Stockholm för att bedriva sjukvård och vad man har i landets övriga 20 regioner. Med en helt statlig myndighet som skötte det skulle man ta pengar från Stockholm och skicka ut i landet.

Vill man på allvar göra någonting åt det, Christian Carlsson, finns en annan möjlighet. Det är att lägga fram det förslag som ligger i byrålådan på Regeringskansliet om en skarpare kommunal skatteutjämning. Det är en betydligt enklare väg att gå om man vill lösa en del av finansieringsproblemet.

Anf. 24 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag är den första att välkomna att riksdagens samtliga partier vill gå i riktning mot ökad statlig styrning när det gäller finansiering och systemansvaret. Men det som ledamoten påstår om att vi skulle vara helt överens om detta är inte sant. Det är trots allt bara några få områden som de flesta partier pekar ut där man vill ha det ökade finansieringsansvaret. Kristdemokraterna vill att staten ska få det fulla ansvaret och mandatet när det gäller både system och finansiering.

Låt mig också nämna någonting om dysfunktionell styrning. Ledamoten Anders W Jonsson påstår att det inte finns några som helst tecken på det. Skattebetalarna via staten står för 31 miljarder kronor för att stärka primärvården. Men staten kan inte försäkra sig om att de pengarna når ut till primärvården, utan allt bygger på överenskommelser med SKR om hur pengarna ska fördelas. Om de sedan inte håller vad de lovar innebär det att 31 miljarder kronor kastas i sjön. Det är naturligtvis inte funktionellt, utan det är dysfunktionellt.

Det är samma sak när vi är överens om att det saknas tusentals vårdplatser i Sverige. Vi stärker nu den militära beredskapen i en stad som Sollefteå. Sedan är det regionpolitiker som drar ned på akutsjukvården där. Är det effektiv styrning? Hänger det ihop? Nej, det är naturligtvis helt oacceptabelt att inte staten har det fulla mandatet i de frågorna.

Vi har på många sätt en dysfunktionell styrning. Vi ber om ett ökat mandat från statens sida. Det gör vi framför allt för att vi ska kunna erbjuda människor en jämlik vård och vård i tid.

Anf. 25 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten kör vidare med statlig vård. Vi har precis avslutat arbetet i vår kommitté, Vårdansvarskommittén, och har lämnat vårt

förslag. Sex av åtta partier är emot det som ledamoten har föreslagit och fortsätter att föreslå.

Det skulle kanske vara mer effektivt för Kristdemokraterna, som har hela ansvaret när det gäller sjukvården, att befinna sig lite här och nu. Det är inte bara politiker utan också expertkommitté och forskare som har tittat på detta.

Det är trist att höra att ledamoten kör hela den svenska vården i botten när ledamoten igen framför sina krav på helstatlig vård. Ni är väldigt ensamma i den frågan.

Ni säger att vi ska erkänna detta, och att vi har erkänt att staten ska ta ett större ansvar. De politiker som satt i kommittén hade med sig förslag från sina partier. Det är inte KD som har piskat fram vår analys, utan den har vi gjort tillsammans i väldigt stort samförstånd.

Det är väl väldigt bra att åtta partier är beredda att göra saker och ting tillsammans för detta. Det är beklagligt att Kristdemokraterna, som faktiskt inte sitter i opposition utan i regeringsställning, inte tar ansvar för här och nu.

Det är väldigt mycket inom vården som inte fungerar på grund av olika saker. Exempelvis har regionerna haft en extrem ekonomisk kris på grund av inflationen. Det glömde tyvärr ledamotens parti tillsammans med de övriga partierna när man lade fram budgeten för 2023 och 2024.

Det är fortfarande så att det helt enkelt saknas pengar i potten. Saker och ting har blivit dyrare. Vi vill indexera. Är det något som ledamoten är intresserad av?

Anf. 26 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Visst är det så att Kristdemokraterna tar ansvar för här och nu. Vi har redan tagit flera initiativ under mandatperioden för att öka den statliga styrningen av hälso- och sjukvården. Det är inom områden som kompetensförsörjning, ökad vårdkapacitet, digital infrastruktur och beredskap. Vi arbetar nu också för en skärpt vårdgaranti och en nationell vårdförmedling som syftar till att minska regionernas makt, att stärka patienten och att sätta patienten i fokus.

Jag har också noterat att sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson har välkomnat att det finns en viss samsyn om att vi behöver gå i riktning mot ökad statlig styrning. Arbetet är redan igång för att undersöka möjligheten att så snart som möjligt gå vidare med detta inom ramen för regeringssamarbetet. Visst tar Kristdemokraterna ansvar här och nu.

Att det inte blev en majoritet för Kristdemokraternas förslag i kommittén är naturligtvis inte ett skäl för oss att sluta driva frågan. Det var väl knappast någon som hade förväntat sig att det skulle bli en sådan majoritet. Det var snarare över förväntan att man ändå har tagit så många steg i rätt riktning som man har gjort.

Man glömmer också den majoritet som vi har. Vi har sju av tio i svenska folket med oss för Kristdemokraternas förslag och åtta av tio läkare. Det må vara så att det just nu saknas stöd bland de andra partierna, men det folkliga stödet för vårt förslag är massivt.

Vi själva befann oss för ungefär tio år sedan där de flesta partier befann sig. Förhoppningsvis ska fler kunna komma efter framöver.

Jag förstår att Vänsterpartiet vill att vi ska sluta driva den här frågan. Det är en fråga där vi har stort folkligt stöd. Vi står på svenska folkets sida,

och vi kommer att fortsätta driva frågan om att staten ska ta över ansvaret för sjukvården.

Prot. 2024/25:129
10 juni

Anf. 27 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är lite förvånansvärt att man precis samma dag som vi lämnar över betänkandet till ministern drar igång kampanj nummer två på samma tema. Ledamoten nämner siffror för alla läkare och så vidare som står bakom. Det finns andra frågor som människor har fått tycka till om. Det är exempelvis: Anser ni att vården behöver mer resurser? Det anser nog nio av tio. Man kan ställa frågor på lite olika sätt.

Jag menar att en sjukvårdspolitik måste innehålla lite mer än ett mål som inte kommer att nås. En sjukvårdspolitik borde också innebära att man skulle ha haft mer spej på regionerna när det exempelvis gäller hur det såg ut i deras budgetar 2023 och 2024, när de var tvungna att säga upp 4 000 personer. Det hade varit fantastiskt om Kristdemokraterna, som ändå har haft ansvaret för hälso- och sjukvården under den här mandatperioden, hade sett lite mer till vad de hade kunna göra för personalen och för patienterna.

Det låter som om det skulle flöda av pengar i regionerna, och det gör det inte – det vill jag säga. Med den extrema inflation vi har haft och i det läge som nu råder har regionerna det fortfarande knackigt ekonomiskt.

Man kan också fundera på hur det ser ut för de privata aktörerna när man får höra att det kostar 25 miljarder kronor varje år bara att följa upp vinster i välfärden på hela basen: hälso- och sjukvård, skola och så vidare. 25 miljarder – ni förstår hur mycket pengar vi i stället skulle kunna strö över patienterna och personalen!

Det här är också en fråga som ingår. Hälso- och sjukvården består inte bara av viljan att förstatliga. Vi står nu alla bakom en ökad statlig styrning. Det är vi i Vänsterpartiet väldigt glada för, för det är detta vi har haft med i våra motioner och så vidare.

Anf. 28 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Nej, allt inom svensk hälso- och sjukvård handlar naturligtvis inte om viljan att låta staten ta över ansvaret. Vi tror inte heller att ett statligt ansvar för vården fullt ut skulle lösa alla vårdens problem över en natt. Däremot skulle det skapa betydligt bättre förutsättningar för oss att lösa sjukvårdens problem.

Anledningen till att vi förespråkar ett statligt ansvar och även fortsätter mot steg två, när vi nu har kommit så långt som vi har gjort, är viljan att alla de patienter som får vänta alldeles för länge på att få sin vård ska kunna få vård i tid. Vi ska göra upp med de regioner som hellre placerar människor i vårdkö än skickar dem vidare till en annan region eller, för den delen, till en privat vårdgivare.

Det handlar om att vi tycker att det är orättvist att det kan skilja över ett decennium mellan regionerna när det gäller vem som får tillgång till ett visst cancerscreeningprogram. Tarmcancerscreeningprogrammet var ett exempel på detta.

Det handlar om att vi vill sätta stopp för det slöseri med skattebetalarnas pengar i regionerna som regionpolitikerna, som det ser ut i dag, medverkar till.

*Hälso- och sjukvårdens
organisation*

Det handlar om att vi vill kunna se till att staten har möjlighet att ta ansvar fullt ut för sjukvårdens organisering och dimensionering i ett säkerhetspolitiskt mycket allvarligt läge där vi behöver säkerställa att vi rustar och stärker Sveriges kris- och krigsberedskap.

Det är därför vi fortsätter att driva frågan. Det beror också på att vi inser att mer pengar inte kommer att lösa sjukvårdens problem utan att det också krävs strukturella förändringar.

Det är positivt att Vänsterpartiet vill vara med på det första steget, och vi arbetar redan för att ta nästa steg.

Anf. 29 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! En organisation är aldrig så bra som dagen innan den sjösätts, innan det prydliga schemat i en organisationsskiss har prövats mot en mycket mer komplex verklighet.

Det gäller också för hälso- och sjukvården, även om det var länge sedan den organisationen var ny. Debatten i dag handlar om sjukvårdens organisation utifrån behandlingen av 160 förslag som skrevs i höstens motioner. Det är frågor som inte självklart låter sig sorteras in under en organisationsskiss.

Med anledning av replikskiftet nyss ska det nog sägas att det är lite märkligt att debattera förra höstens förslag om hälso- och sjukvårdens organisation veckan efter att Vårdansvarskommittén har lagt fram sitt betänkande om hur sjukvården borde vara organiserad i Sverige. Där tas också frågan upp om huruvida den inte borde bedrivas i statlig regi i stället.

Svaret på den frågan är, trots det vi nyss har hört här i kammaren, ett tydligt nej. Sex av åtta partier i riksdagen anser inte att lösningen på dagens problem och utmaningar i sjukvården ligger i att flytta beslutsfattandet från regional nivå till statlig nivå.

Anders W Jonsson redogjorde föredömligt för vad det skulle kunna tänkas få för konsekvenser att flytta sjukvården till statlig nivå. Vi socialdemokrater tror inte heller att staten är bättre skickad att sköta all sjukvård. En omorganisation skulle sannolikt lamslå sjukvårdens utveckling under lång tid och i sin tur förstås ge upphov till nya gränsdragningsproblem.

Vi delar dock kommitténs slutsatser att det finns områden där staten behöver ta ett större ansvar, inte minst när det gäller finansieringen av sjukvården och för att öka likvärdigheten över landet.

Det här är områden som vi socialdemokrater har med i våra förslag om hur sjukvården borde organiseras. Vi föreslår att de generella statsbidragen indexerar, alltså räknas upp automatiskt. På så sätt skyddar man statsbidragen mot inflationen och ger kommuner och regioner bättre och tydligare planeringsförutsättningar. Vi kallar det för att lägga en bottenplatta för välfärden, och det innebär att vi i vår budget för detta år hade 6 miljarder kronor mer i generella statsbidrag till kommuner och regioner än vad regeringen hade.

Vårdansvarskommittén pekar också på behovet av ett större statligt ansvar för bland annat kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer och screening. Det ligger i linje med förslag som vi socialdemokrater har lagt fram. Bland annat har vi föreslagit större satsningar på sjukvårdens personal. I våra budgetmotioner för både 2024 och 2025 har vi avsatt 3 miljarder mer än regeringen till personalsatsningar. Vi tror att det behövs för att klara sjukvårdens utmaningar.

Vi tror också att mycket av lösningen på dagens utmaningar ligger i ett bättre samspel mellan staten, regionerna och kommunerna. Vi välkomnar därför att regeringen nu har tagit ett initiativ för fortsatt utveckling av en god och nära vård i den omställning som pågår för att primärvården ska vara patienternas nav i hälso- och sjukvården.

Den lagrådsremiss som regeringen presenterade i förra veckan ringar in några av de områden som kräver fortsatt arbete: fokus på rehabilitering, fokus på tillgång till rätt medicinsk kompetens dygnet alla timmar och fokus på både fysisk och psykisk hälsa i primärvården. Det är viktigt och välkommet.

Men det krävs mycket mer än så för att hälso- och sjukvårdens organisation ska bli bättre. Ska vi nå målet om en god och nära vård måste vi röja upp i den röra och bland de marknadsmisslyckanden som finns i svensk sjukvård i dag. Utgångspunkten måste vara att sjukvården ska finnas där den behövs och att den patient som har störst behov ska gå först. Men i dag är det i rätt stora delar av svensk sjukvård som privata vårdgivare har störst förutsättningar att göra vinst.

Vi socialdemokrater menar att regionerna bör ha större befogenheter att styra över etableringen av nya vårdcentraler för att säkerställa att hela regionens befolkning har tillgång till en god vård. Därför vill vi avskaffa den lagstiftning som innebär att vem som helst som vill starta en vårdcentral får göra det och dessutom får finansiering av regionerna för att göra det.

Vi har sett alldeles för många exempel på hur lagen om valfrihetssystem i primärvården har inneburit nya etableringar av vårdcentraler i områden där det redan finns gott om vårdcentraler och där tillgången till vård är god. Det sker på bekostnad av satsningar som skulle behövas i andra områden i en region eller i andra delar av sjukvården.

Vi menar också att privata aktörer som finansieras med offentliga medel bör ta en större del av det samlade ansvar som hälso- och sjukvård innebär. Vi vill att privata aktörer ska ha samma skyldigheter som offentliga att bidra till hälso- och sjukvårdens utveckling exempelvis vad gäller krisberedskap, forskning och utveckling och att erbjuda studenter verksamhetsförlagd utbildning. Det är inte rimligt att den offentliga vården ska ta hela det ansvaret medan privata aktörer kan fokusera helt på mer kort-siktiga vinster.

Vi har de senaste åren sett hårresande exempel på hur privata aktörer kan sätta vinst före god vård. I Dagens Nyheter har 19 kvinnor vittnat om brister i den gynekologiska vården och eftervården i Stockholm. Flera kvinnor har varit nära att dö.

Den senaste artikeln handlade om Catharina, som dog till följd av en så kallad sjukvårdsrelaterad olyckshändelse. Den upptäcktes inte av den vårdgivare som hade opererat. Trots att hon inte alls mådde bra skickades hon hem. När hon några dagar senare kom in till akuten var det för sent.

Artikeln i Dagens Nyheter handlar om en familjs sorg över en förlorad dotter och frustration över vårdens misslyckande. Men den handlar också om ett privat vårdvalssystem som har kapsejsat. Så här kan vi inte ha det i Sverige.

Vi behöver städa upp i röran. Men det behövs också en skärpt statlig kontroll för att komma till rätta med problemen. I det arbetet har Inspektionen för vård och omsorg en oerhört viktig roll för att säkerställa att såväl

regioner och kommuner som privata utförare följer rådande lagar och regler. Ivo måste ha rätt förutsättningar för att kunna göra sitt arbete på ett bra sätt. Därför säger vi socialdemokrater att vi måste satsa extra resurser på att Ivo ska kunna göra just det.

Det handlar inte längre bara om att Ivo ska ha kompetens för att se till att vården håller rätt kvalitet. Det är oerhört viktigt, men Ivo måste i dag ha kompetens för att se igenom affärsupplägg från organiserad brottslighet. Ivo måste kunna granska verksamhet som drivs av kriminella aktörer i rent kriminella syften. Det är nämligen så den svenska sjukvårdsmarknaden ser ut i dag.

Det är inte klokt. Så här kan vi inte ha det. Patienter är inte kunder på en marknad. De är människor med olika behov av vård men med lika rätt att få sina behov tillgodosedda. Patienten med störst behov ska alltid gå först, oavsett var i landet patienten råkar bo.

Fru talman! Jag står bakom alla Socialdemokraternas reservationer, men jag vill här särskilt yrka bifall till reservation 7.
(Applåder)

Anf. 30 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Karin Sundin uttryckte besvikelse och förvåning över att Kristdemokraterna inte slutade driva sitt krav. Det ringer en klocka. Det är väl ungefär som när John Cleese 1969 var missnöjd och förvånad över att Michael Palin inte kunde inse att papegojan faktiskt var död.

Men det var inte därför jag begärde replik. Det var på grund av det som hände på den socialdemokratiska kongressen. Ett bärande tema i välfärdsdiskussionen där var att återta kontrollen, exempelvis över primärvården.

Jag är så gammal att jag minns den tid då man hörde till en viss hälsocentral och inte hade möjlighet att välja. Jag kommer ihåg flera yngre kollegor som väldigt gärna ville starta primärvårdsenheter men absolut inte fick det. Sedan fick vi LOV och Vårdval Sverige, som har gjort att vi i dag har en fantastisk utveckling vad gäller primärvården i Sverige.

Det finns ingen patient som skulle vilja återgå till att det är politikerna som har kontrollen över vilken vårdcentral eller hälsocentral man tillhör. Jag tror att förvåningen skulle bli stor om man sa till yngre läkare och sjuksköterskor: Även om ni vill starta en egen enhet får ni inte det, för politikerna vill ha kontrollen.

Jag hörde i anförandet Karin Sundin säga att om man bara startar en hälsocentral får man finansieringen av det allmänna. Där måste jag korrigera Karin Sundin. Det är först när ett antal patienter säger att det är just denna vårdcentral de vill gå till som det allmänna betalar. Det går inte ut några pengar i förväg.

Jag har lite svårt att förstå Socialdemokraternas vurm för att politikerna ska återta kontrollen från patienter som vill välja och från driftiga läkare och sjuksköterskor som vill arbeta i primärvården.

Anf. 31 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Anders W Jonsson!

Jag är den första att säga att vi har utmärkta privata alternativ i det här landet. Vi har väl fungerande vårdcentraler som drivs både i offentlig regi och i privat regi. Det har vi i hela landet, också i min hemregion i Örebro län. Det finns oerhört många vårdgivare som gör ett oerhört gott arbete.

Det är inte patienternas kontroll vi är ute efter. Vi vill att patienterna ska ha möjlighet att själva välja och vara sitt eget nav i samverkan med primärvården. Vi vill inte heller ta kontrollen från vårdens professioner. Däremot menar vi att det är vårt ansvar som företrädare för staten att ha kontroll över hur de offentliga medlen används, och de används i stor utsträckning inte på rätt sätt i dag. Vi behöver se till att de kronor som är avsedda att användas till hälso- och sjukvård också används till hälso- och sjukvård och inte till vinstutdelning eller satsningar som inte är till gagn för patienterna eller för de professioner som ska göra jobbet.

Det är det vi menar med att återta kontrollen. I dag är en alldeles för stor del av kontrollen utanför vår makt. Inte heller våra offentliga granskningsaktörer som Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen har möjlighet att genomskåda vad som sker med offentliga medel utan står maktlösa inför en grov organiserad brottslighet. Det är detta vi menar med att ta tillbaka kontrollen.

Anf. 32 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Att säga att man vill att patienterna ska ha rätt att välja vilken vårdcentral de vill gå till och samtidigt vilja begränsa de privata möjligheter är lite grann som att säga: Jag skulle väldigt gärna vilja ha en ny bil, men de där fyra hjulen kan vi strunta i. Ska man ha ett antal alternativ i primärvården, fru talman, bygger det på att man öppnar för, uppmunttrar och ger förutsättningar för driftiga företag, läkare och sjuksköterskor som vill starta egna mottagningar.

Man ska tydligen kunna få starta företag i primärvården, men vinst ska man inte kunna ta ut. Vilka privata företag skulle över huvud taget överleva utan att ha plus på den nedersta raden?

Vill man på allvar ha kvar valfriheten i primärvården – i dag är det 45–50 procent av svenska folket som uppskattar den och väljer en privat vårdgivare – bygger det på att vi har bra villkor för de privata vårdgivare som vill etablera sig och vill driva verksamheter. Pengarna går ju inte heller till dessa mottagningar om det inte är ett antal tusen patienter som säger att de väldigt gärna vill gå till den här nyöppnade mottagningen i stället för den gamla som de är missnöjda med.

Jag är den första att säga att vi ska ha kontroll på de offentliga medlen såtillvida att det ska vara oerhört skarpa kvalitetskontroller. Där kan vi säkert göra väldigt mycket mer – framför allt när det gäller den organiserade brottslighet som på vissa ställen har lyckats nästla sig in till och med i primärvården. Där ska det inte finnas någon pardon. Där ska samhället slå till stenhårt. Men när man lyfter det fåtal sådana exempel som finns och utifrån dem är beredd att rycka undan mattan för alla de privata, väldigt duktiga vårdgivare vi har i primärvården förstår jag inte hur Socialdemokraterna tänker.

Anf. 33 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Vi ska inte rycka undan mattan för någon som bidrar till den svenska hälso- och sjukvården på ett konstruktivt, bra och kvalitets-säkert sätt. Däremot ska vi rycka undan mattan för dem som primärt gör det i syfte att tjäna pengar och utnyttja våra offentliga välfärdssystem för egen vinning.

Vi menar att vi ska ha goda villkor för hälso- och sjukvårdens aktörer. Det behöver dock inte innebära att man kan göra hur mycket vinst som helst. Det finns många sätt att reglera hur stort vinstuttag man får göra och på vilket sätt vinsten får användas. Låt oss titta på det!

Jag tror inte att Socialdemokraterna och Centerpartiet nödvändigtvis behöver stå så långt från varandra i de här frågorna. Det handlar om att se till att varenda skattekrona används på rätt sätt – till så god vård som möjligt för patienterna, så god arbetsmiljö som möjligt för den personal som ska utföra vården och så goda förutsättningar som möjligt för att utveckla sjukvården till att vara god också i framtiden.

Det här behöver vi bli bättre på i Sverige i dag. Det vi ser, de larmrapporter vi nu får, visar på ett sjukvårdssystem som faktiskt inte fungerar. Vi ser hur våra offentliga välfärdssystem, inklusive sjukvården, plundras av kriminella aktörer. Så kan vi inte ha det.

Anf. 34 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! *Hälso- och sjukvårdens organisation* är rubriken på betänkandet som vi nu debatterar. Det är måhända en inte särskilt spännande rubrik, men betänkandet rymmer faktiskt både viktiga och ideologiska frågeställningar.

Ska valfriheten och mångfalden öka eller minska? Ska patientens ställning stärkas? Eller är det i stället politikernas makt som ska öka? Ska vi ha en centralstyrd hälso- och sjukvård eller en hälso- och sjukvård som formas regionalt nära patienter och medarbetare?

Det här är frågor som besvaras väldigt olika av riksdagens partier. Svaren formar partiernas politik och därmed i förlängningen utformningen av svensk hälso- och sjukvård.

Jag ska å Moderaternas vägnar försöka besvara dessa frågor och beskriva hur vi moderater vill utveckla den svenska hälso- och sjukvårdens organisation och styrning till gagn för den enskilda patienten. Just den enskilda patienten är utgångspunkten för den moderata hälso- och sjukvårdspolitikerna. Patienten ska alltid sättas främst, och vårddköerna ska kortas. Därför är valfrihet och mångfald viktigt. Vi är övertygade om att mångfald är bättre än enfald. Både patienter och personal behöver ha rätt och möjlighet att välja och välja bort. Den konkurrens som uppstår mellan olika aktörer är vi övertygade om bidrar till innovation och utveckling, och den gör vården bättre och mer effektiv.

Fru talman! Vården måste bli mer effektiv. Att mäta produktivitet inom vården är förvisso svårt men klart är att kostnaderna ökar snabbare än produktionen. Det är ohållbart. Vi måste få mer vård för pengarna. Därför är regeringens inrättande av en särskild effektivitetsdelegation viktigt. Det ska vara en delegation som stöttar regionerna i deras strävan efter att jobba smartare. Viktigt och smart är också att stärka det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Otroligt mycket lidande och enorma kostnader kan nämligen undvikas och förebyggas. Därför är jag glad att Tidöpartierna och den moderatledda regeringen prioriterar tidiga och förebyggande insatser och dessutom driver innovativa modeller i form av bland annat sociala utfallskontrakt för att möta folkhälsoutmaningarna.

Fru talman! Jag har haft förmånen att få ingå i Vårdansvarskommittén, alltså den statliga utredning som sedan hösten 2023 haft i uppdrag att analysera för- och nackdelar med ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för vården. Efter ett gediget och ambitiöst analys- och utredningsarbete står det för Moderaterna, liksom för ytterligare fem av riksdagens partier, klart att vården inte ska förstärkas.

De problem och utmaningar som svensk hälso- och sjukvård brottas med förklaras inte av dagens huvudmannaskap. Således är inte heller lösningen på vårdens problem och utmaningar att dra igång tidernas största organisationsförändring. Vad vinsterna av en sådan förändring skulle vara är högst oklart. Klart är däremot att riskerna med en sådan omorganisation är stora och att genomförandekostnaderna skulle bli mycket höga.

I stället för att ägna de kommande årtiondena åt att genomföra en enorm omorganisation behöver vi här och nu stärka patientens ställning och ta itu med de konkreta problem vi ser inom vården. Vi moderater vill att man som patient ska ha tillgång till en god och nära vård men också att man ska ha rätt att söka vård i hela landet. Vården behöver förmänskligas – inte förstärkas.

Att vården inte ska förstärkas betyder inte att staten kan luta sig tillbaka. Staten behöver ta ett större ansvar liksom utveckla och förbättra sin styrning i syfte att skapa en bättre och mer jämlik hälso- och sjukvård. Det har jag och Moderaterna påpekat och drivit länge. Och det kommer nu också till tydligt uttryck genom den moderatledda regeringens politik.

Ett av regeringens viktigaste reformarbeten handlar om att skapa en nationell digital infrastruktur och röja upp bland de många hinder som finns för att i ökad utsträckning och på smartare sätt nyttja hälsodata och digitaliseringens möjligheter. Konkret handlar det om att staten behöver ta ett strategiskt ansvar för vårdens infrastruktur och säkerställa att Sverige är ett attraktivt land för forskning och utveckling av nya läkemedel och behandlingar.

Jag är nu också väldigt glad över att alla åtta partier i Vårdansvarskommittén är eniga om att staten på ytterligare sex områden behöver ta ett större ansvar. I Vårdansvarskommitténs slutbetänkande föreslås att staten ska ta ett större ansvar för kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatrisk vård samt luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter.

Tiden, fru talman, räcker inte för att jag ska kunna utveckla resonemanget bakom varje område, men låt mig särskilt lyfta upp kompetensförsörjningen.

En god kompetensförsörjning är helt avgörande för att göra vården bättre och för att kunna åtgärda de problem och brister vi ser inom svensk hälso- och sjukvård, nämligen bristande tillgänglighet med långa vårdköer och geografiska skillnader. Grundorsaken till dålig tillgänglighet eller geografiska skillnader är ofta bristande kompetensförsörjning. För att förbättra kompetensförsörjningen måste fler vilja både söka sig till och stanna kvar inom vårdens många yrken. Därför måste arbetsmiljön bli bättre. Det är inget som enkelt kan kommenderas fram från riksdag, regering eller myndigheter i Stockholm utan det kräver ett regionalt och lokalt arbete och inte minst ett gott ledarskap. Vad staten dock behöver säkra är en nationell samordning och dimensionering i utbildningen av hälso- och sjukvårds-

personal. 21 enskilda regioner har helt enkelt inte det nationella perspektivet utan det måste staten ta.

Fru talman! Vad som för mig och Moderaterna är glasklart är att staten inte bara behöver öka sitt ansvarstagande utan staten behöver också utveckla och förbättra sin styrning. Vi vet att statens styrning av hälso- och sjukvården i dag fungerar dåligt. Men lösningen är då inte bara att öka styrningen. Tvärtom är vägen framåt i mångt och mycket att minska styrningen men att styra bättre.

I dag träffas regionerna av en stor hagelsvärm av styrsignaler som kommer från den nationella nivån. Ytterst styrs regionerna av de lagar vi stiftar här i Sveriges riksdag, men sedan tillkommer mängder av andra styrsignaler. Det är styrsignaler som många gånger är på tok för detaljerade och för kortsiktiga. Staten styr med förordningar och föreskrifter, genom myndighetsuppdrag och överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner samt inte minst genom budgetanslag. Anslagen utgörs till stor del av riktade statsbidrag som sällan fungerar särskilt bra. Statens styrning behöver bli smalare men vassare. Så skulle jag vilja sammanfatta Vårdansvarskommitténs förslag om hur statens styrning behöver förbättras.

Konkret pekar vi i kommittén på behovet av att ge regionerna långsiktiga förutsättningar och att statens styrning i större utsträckning ska handla om normering samt om kontroll, uppföljning och ansvarsutkrävande. Som moderat är jag glad att kommittén är tydlig med att riktade statsbidrag bara bör användas i undantagsfall liksom att patientens ställning ska stärkas och att det kan betyda nya sanktionsmöjligheter. För Moderaterna är det självklart att staten behöver kliva fram för att stärka patientens ställning. Som patient ska man få vård i tid.

Fru talman! Om inget oförutsett inträffar är kvällens debatt min sista innan jag lämnar uppdraget som riksdagsledamot för att i stället använda mitt driv och min kraft till att som kommunal tjänsteman försöka utveckla min egen hemkommun Tanum.

Jag har haft förmånen att få axla det allra finaste av förtroendeuppdrag, nämligen att vara riksdagsledamot i 15 år. Det har varit 15 otroligt spännande, utvecklande och utmanande år.

Under dessa år har det politiska landskapet ritats om. Och vi som land och vi förtroendevalda har fått hantera stora utmaningar och kriser. Klimatutmaningen, brexit, flyktingkrisen 2015, terrorism, coronapandemin och inte minst Rysslands illegala anfallskrig mot Ukraina är sådant som har präglat min tid här i riksdagen.

Fru talman! Jag förstår att det inte finns tid och antagligen inte heller intresse för att jag ska hålla en lång genomgång av allt som skett under min tid i riksdagen. Men låt mig ändå innan jag lämnar den här talarstolen säga några ord om riksdagen, eller demokratifabriken som jag ibland kallar denna fantastiska institution och arbetsplats.

Den centrala produktionsmetoden i demokratifabriken är att låta olika idéer, åsikter och förslag brytas mot varandra. Efter debatter, förhandlingar och utredningar ramlar så småningom beslut ut. Det är beslut om lagstiftning, om statens budget, om förmandet av vår utrikespolitik eller om arbetet på EU-nivå. Besluten ska förhoppningsvis göra Sverige bättre.

Regeringsformens första och viktigaste bestämmelse är att all offentlig makt utgår från folket. Det är riksdagen, vi 349 ledamöter, som är folkets främsta företrädare, men vi ger makten att styra riket till regeringen. Att regeringen och dess myndigheter förvaltar den makten på bästa sätt har vi att kontrollera. Jag vill betona att den uppgiften är viktig för riksdagen.

Fru talman! Jag är enormt tacksam för det fantastiska förtroende som jag har fått. Att få tjänstgöra här i demokratifabriken i fyra mandatperioder är få förunnat. Även om demokratifabrikens maskineri maler lite långsamt kan jag ändå, nu när jag blickar tillbaka, konstatera att mycket har hänt under den här tiden. Jag har varit med och gjort det som alla vi som är politiskt engagerade vill, nämligen skillnad. Det har varit en ära och ett nöje, men det har också varit mycket uppoffringar och hårt slit.

Avslutningsvis vill jag rikta ett varmt och innerligt tack till alla ledamöter från samtliga partier. Jag vill också rikta ett varmt och innerligt tack till alla tjänstepersoner i Riksdagsförvaltningen, i parti- och utskottskanslier, alla lokalvårdare, servicetekniker, it-tekniker, vaktmästare, assistenter, fastighetstekniker, protokollsnotarier, utredare, kammarsekretärer och andra fantastiska medarbetare som uppbär olika roller men som gemensamt ser till att demokratifabriken fungerar och är välsmord.

Tack till er alla och tack för mig!
(Applåder)

I detta anförande instämde Thomas Ragnarsson och Jesper Skalberg Karlsson (båda M).

Anf. 35 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är svårt att ta replik på Johan Hultberg och Moderaterna med tanke på att Centerpartiet och Moderaterna har i stort sett identiska uppfattningar när det gäller just sjukvårdspolitiken.

Orsaken till att jag begärde ordet nu är egentligen att jag vill göra exakt samma sak som jag har gjort en gång tidigare i riksdagen. Vid motsvarande debatt för tre år sedan utnyttjade jag replikmöjligheten till att framföra min stora respekt för och mitt tack till Barbro Westerholm. Jag skulle nu vilja göra exakt samma sak till Johan Hultberg, fru talman.

Johan Hultberg har nämligen betytt väldigt mycket som riksdagsledamot och har faktiskt gjort personlig skillnad i ett antal frågor där vi inte skulle vara där vi är i dag om det inte vore för hans insats. Jag vill nämna framför allt två frågor.

Den ena är beroendesjukdomarna och hur vi behandlar dem. Där har Johan haft väldigt stor betydelse för den positionsförflyttning som har gjorts inom Moderaterna. Utan den skulle vi inte ha den breda uppslutning vi har i dag kring en politik som faktiskt leder till att människor med beroendesjukdomar kommer att få en väldigt mycket bättre vård.

Den andra frågan handlar om den lagstiftning som träder i kraft nu den 1 juli om möjligheten att byta juridiskt kön. Vi var många som hade mycket stor respekt för Johan Hultbergs hårda jobb och envishet när han drev den frågan.

Det finns säkert ytterligare frågor. Men man kan faktiskt inte peka på alla ledamöter som slutar i Sveriges riksdag och säga: Här har individen gjort skillnad.

Jag har stor respekt för att Johan Hultberg har fattat beslutet att under en period få arbeta nära sin familj på västkusten i Bohuslän. Men med tanke på hans förmåga, fru talman, skulle jag inte bli förvånad om han åter kommer att dyka upp på en tung position inom rikspolitiken.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Lantz (S).

Anf. 36 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för ordet och framför allt tack för orden, Anders W Jonsson! Det värmer enormt mycket att du uttrycker dig på det sätt som du gör. Jag har verkligen uppskattat det fina samarbete som vi har haft i våra roller i våra respektive partier.

Det är viktigt att understryka för åhörarna. Ibland när man följer riksdagen och den svenska politiken framstår det som att det bara är konflikt och ett högt tonläge. Men det är också mycket konstruktivt arbete för att gemensamt föra Sverige framåt och försöka lösa svåra problem. Då är det många gånger ett gott samarbete över parti- och blockgränser. Det har jag haft med ledamoten Jonsson, och det har jag uppskattat väldigt mycket.

Jag vet att även ledamoten Jonsson ska lämna riksdagen, fast under mer ordnade former när mandatperioden har löpt ut. Jag tycker att också ledamoten Jonsson förtjänar stort tack och stor uppskattning för det fina arbete han har gjort, inte minst i de frågor där han uttryckte beröm för mig.

De två frågorna är den sortens frågor där det har krävts att personer har gått före inom de egna partierna, tagit interna debatter och orkat stå upp när det har blåst snålt. Jag vet att ledamoten Jonsson har gjort det och har haft den envisheten. Det är väl få ledamöter i den här kammaren som så enträget och långsiktigt har drivit just frågan om en bättre beroendevård som ledamoten Jonsson har gjort. Varmt och innerligt tack för det!
(Applåder)

Anf. 37 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Som gåva tänker jag ge ledamoten en liten ideologisk debatt så här på sluttampen.

Det fria vårdvalet och etableringsfriheten har öppnat dörrarna för välfärdsbrotten. Det är inget snack om det. Det har skapat en ganska sjuk kultur. Pengar som incitament skapar ofta en speciell kultur.

Ivo beskriver också att deras uppdrag har blivit mycket mer komplext. Det har gått från att fokusera på kvaliteten i vården och omsorgen till att också granska bolagsstrukturer, bulvanupplägg, förekomst av droger och vapen och gängrekryteringar. Ivo blir något slags FBI i det dysfunktionella läge som vi har.

Tidöregeringen talar ofta om hur mycket överadministration regionerna pysslar med. Det här skapar verkligen överadministration på ett gäng ställen. Exempelvis måste regionerna nu bygga upp sina egna små enheter för att följa det som sker. Det blir väldigt kostsamt.

Jag undrar om ledamoten så här i slutdebatten har några skarpa förslag när det gäller just den frågan.

Anf. 38 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Självklart har ledamoten Hultberg det. Moderaterna är ett fullsortimentsparti som har politik för de flesta samhällsutmaningar.

Det är alldeles riktigt att välfärds kriminaliteten är ett allvarligt samhällsproblem. Det är något som Tidöpartierna och den moderatledda regeringen verkligen har adresserat och tagit itu med, inte minst genom inrättandet av den särskilda Utbetalningsmyndigheten. Den är viktig för att stoppa felaktiga utbetalningar av olika ersättningar och socialförsäkringsförmåner. Det är förmåner som vi måste se till landar hos dem som är berättigade till dem, för att vi ska upprätthålla systemen på lång sikt samt förtroendet för systemen.

Jag tycker att det är lite allvarligt att ledamoten Rågsjö och Vänsterpartiet vägrar se att de kriminellas fula tryne letar sig in överallt i samhället. Det tar sig inte uttryck bara genom privata aktörer, utan de kriminella letar sig in också på kommunernas socialkontor och i domstolar – överallt.

Att lösa problemet med välfärds kriminalitet är alltså inte så enkelt som att förverkliga Vänsterpartiets våta dröm, nämligen att döda allt vad privat utförande, mångfald och valfrihet heter. Utmaningen är mer komplex än så. Det handlar om att göra precis det som min regering gör, nämligen riva sekretesshinder, driva på för ökad myndighetssamverkan och se till att vi har starka tillsynsmyndigheter som är resurssatta och kan möta den nya tidens utmaningar.

Svaret är inte att döda valfriheten. Vi ska däremot hugga huvudet av välfärds kriminaliteten när den visar sitt fula tryne.

Anf. 39 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är exakt som Johan Hultberg säger: Det här finns lite varstans och är systemhotande.

Men nu släpper jag detta – debatten alltså, inte frågorna – och övergår till något helt annat, fru talman. Ledamoten och jag har jobbat ihop ganska mycket, med olika frågor.

Covid var ingen lätt match. Det skulle man kunna göra en film om. Det kommer säkert en serie snart, tror jag, om just det och vad som hände i socialutskottet.

Jag tänker också på beroendefrågorna, där du verkligen har pushat ditt eget parti framåt. Det har, precis som ledamoten Anders W Jonsson sa, betytt väldigt mycket. Vi har också närmat oss varandra i socialutskottet när det gäller synen på beroende.

Ledamoten stred också för det juridiska könet. Den typen av energi och mod är viktigt; det måste man ha om man sitter i riksdagen, tycker jag. Man måste kunna ta matchen även inåt, i det egna partiet. Det har vi nog alla gjort.

Jag vill bara tacka ledamoten för ett fantastiskt samarbete, tycker Väns-tern, i de frågor jag har nämnt. Tack!
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Lantz (S).

Anf. 40 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag har väldigt mycket uppskattat ledamoten Rågsjö. Vi har haft mängder av spänstiga debatter och replikskiften, som det senaste. Jag tycker att det är viktigt att vi har dessa ideologiska, värderingsmässiga debatter i Sveriges riksdag – att inte allt handlar om bara teknikaliteter och små justeringar i maskineriet utan att vi också går tillbaka till värderingar och ideologiska utgångspunkter. Det är viktigt för demokratin. Jag har haft många spänstiga debatter av den typen med ledamoten Rågsjö, och jag har uppskattat dem och haft väldigt roligt.

Jag har också haft roligt när vi tillsammans har kunnat kroka arm i viktiga frågor, som beroendeproblematiken och hur vi kan se till att försöka fylla igen de allvarliga diken som vi vet att många med samsjuklighet och beroendesjukdom faller i. Jag uppskattar enormt mycket det konstruktiva samarbete som vi två har haft som ledamöter men som vi också har haft i hela socialutskottet. Det råder ett gott samarbetsklimat i socialutskottet, och det är min önskan att det ska bestå när jag lämnar riksdagen.

Håll fast vid det, och håll fast vid de rejäla debatterna här i kammaren! Varmt tack, Karin Rågsjö!
(Applåder)

Anf. 41 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Hälso- och sjukvårdens organisation kan man säga mycket om, men inte heller jag har mycket till replik att komma med i dag. Jag vill i stället, herr talman, också ta tillfället i akt att tacka ledamoten Hultberg för debatterna.

Femton år är en lång tid. Ledamoten Hultberg har varit ledamot betydligt längre än jag och också suttit i socialutskottet betydligt längre än jag. Men under mina år i riksdagen har jag lärt känna ledamoten som en vass debattör. Även vi har haft några hårda replikskiften här i kammaren. Men vi har också haft gott samarbete när det har behövts, och det är väl så det ska vara.

Jag talar för Socialdemokraterna som det stora, statsbärande partiet när jag säger att vi är glada att vi emellanåt kan kroka arm med det andra, nästan lika stora – eller ja, hälften så stora, men ändå – statsbärande partiet. Stort tack för att vi har kunnat göra det på ett konstruktivt sätt när det har behövts!

Flera frågor har redan nämnts här i debatten. Jag vill också lyfta fram det hårda och ansvarstagande arbete som ledamoten gjorde när det gällde att ta fram en ny könstillhörighetslag. Det var nödvändigt för att på ett väldigt viktigt sätt förändra livet för ett antal människor även om de inte är så många.

Jag vill också särskilt tacka ledamoten Hultberg för det samarbete som vi har haft kring narkotikapolitiska frågor och för den insats som ledamoten, som nämnts här, har gjort i de narkotikapolitiska frågorna. Vi har tillsammans burit en del av dem i det tvärpolitiska narkotikapolitiska nätverket här i riksdagen. Detta kommer jag att ta med mig i mitt fortsatta arbete.

Så tack för arbetet, ledamoten Hultberg, och lycka till med att fortsätta göra skillnad!
(Applåder)

Anf. 42 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Det här är de svåraste replikskiftena; man är inte van vid att få så många uppmuntrande och berömmande ord. Jag uppskattar dem enormt mycket, och jag uppskattar verkligen också det samarbete som jag och ledamoten Sundin har haft, i utskottet men också lite grann vid sidan av utskottet. Det handlar till exempel om det narkotikapolitiska nätverket, där vi gemensamt försöker höja kunskapen och engagemanget i våra partier och här i riksdagen kring dessa viktiga frågor och också få fler ledamöter från andra utskott än socialutskottet att förstå att även de har en viktig roll i att se till att personer med beroendesjukdom får bättre vård och omhändertagande och bättre förutsättningar i livet. Varmt och innerligt tack för det!

Tack också för de spänstiga debatter vi har haft! Jag har uppskattat dem mycket. Jag är säker på att Sundins härliga debattstil fortsatt kommer att skapa energi här i kammaren. Fortsätt på inslagen väg, och varmt tack för de här åren tillsammans!
(Applåder)

Anf. 43 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Efter dessa replikskiften med väldigt fina tacktal skäms jag nästan lite för att jag faktiskt hade en politisk replikfråga. Men det har varit otroligt trevligt att arbeta med dig den lilla tid som jag har varit i socialutskottet. Jag önskar dig all lycka.

Jag tänkte bara knyta an till något som ledamoten sa. Jag håller med om att bara finansiering inte löser allt; man måste också kunna göra prioriteringar. När jag läste rapporten *Hur mår vården?* från Kunskapsverket fastnade jag på att de absolut största kostnadsökningarna inom sjukvården gäller köp av tjänster från privata vårdgivare. En annan sak jag noterade i rapporten var att de personalkategorier som andelsmässigt ökat mest är grupperna central administration och chefer medan vårdpersonal har stått lite mer stilla.

När sjukvårdsminister Acko Ankarberg besökte oss i utskottet för att prata lite om välfärds kriminaliteten vid några vårdcentraler tänkte jag på att hon var tydlig med att regeringen aldrig någonsin kommer att backa från den totala marknadsfriheten och den fria etableringsrätten. Men hon förväntar sig att regionerna ser till att skärpa kontroll och uppföljning och att skriva bättre avtal, vilket innebär, som hon själv bekräftar, mer administration. Jag tänkte bara höra hur ledamoten ser på detta.

Anf. 44 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Vi måste göra enormt mycket för att minska byråkratin inom vården. Ska vi få mer vård för pengarna är ett av de viktigaste sätten att se till att vårdpersonalen får mer tid med patienten och behöver lägga mindre tid på administration och dokumentation. Därför är till exempel arbetet med att skapa en nationell digital infrastruktur, som jag lyfte i mitt anförande, otroligt viktigt. Man ska till exempel inte som läkare behöva dokumentera uppgifter i ett journalhanteringssystem, ett läkemedelssystem och ett nationellt kvalitetsregister. Det måste naturligtvis vara möjligt att mata in en uppgift en gång så att den finns tillgänglig på olika sätt och i olika system.

När det gäller välfärds kriminaliteten är det viktigt att vi ser till att stat och region inte dubbelarbetar. Det finns mycket sådant i dag. Vi behöver se till att tydliggöra rollerna mellan region och stat.

Jag tror att det är otroligt viktigt att vi ser till att riva sekretesshinder för att få en bättre uppföljning och en bättre kontroll.

Välfärds kriminaliteten och de oseriösa aktörerna är skickliga på att utnyttja svagheter i systemet. En sådan svaghet är att sekretesshinder gör att olika myndigheter och aktörer inte får en samordnad bild. Detta river den moderatledda regeringen. Vi ser till att vi på det sättet kan tackla de oseriösa aktörerna på ett bra sätt.

Men om frågan var om Moderaterna inte vill kasta ut alla privata aktörer för att stoppa välfärds kriminaliteten är svaret detsamma som till ledamoten Rågsjö: Vi ska slå vakt om mångfalden. Vi ska slå vakt om valfriheten för patienternas skull, för medarbetarnas skull och för att detta också driver innovation och bidrar till en effektivare vård. Men ja, vi måste se till att få bättre kontroll och bättre uppföljning, så att inga oseriösa aktörer kan tjäna pengar på vården.

Anf. 45 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! En stor del av kostnadsökningen handlar inte nödvändigtvis om pengar som läggs på privata välfärds kriminella företag. Men en stor utmaning när vi har en hälsolagstiftning som säger att vi ska ha god och jämlik tillgång till vård i hela landet och att vården ska utgå från behoven är att man har byggt upp ett stort marknadsexperiment som gör att vi har en vårdkonsumtion som är ojämlig. Jag instämmer i att det finns många privata utförare som gör ett bra jobb.

Här kan vi se på just nätläkarföretagen. Man skulle kunna tro att där det är absolut längst till närmaste vårdcentral, i de norra delarna, skulle konsumtionen av nätläkartjänster vara högst, men det är precis tvärtom. Konsumtionen är högst i de tätbefolkade områdena – ju mer tätbefolkat, desto högre konsumtion. Är verkligen hälsostatusen för stockholmare, göteborgare och malmöiter så mycket sämre? Jag är tveksam till det. Men det driver alltså upp kostnaden.

När man tillsätter en effektivitetsdelegation har man en enda person med som har läkarexpertis, och den personen är samtidigt vd för ett av dessa nätläkarbolag. Då är min följdfråga: Kan ledamoten se en problematik i detta, att det kommer i konflikt med intentionen att göra vården mer effektiv? Inser man att det finns utmaningar med den helt fria etableringsrätten när det gäller vård?

Tack, Johan Hultberg, och lycka till i framtiden! Det har varit jättekul att debattera med dig.

Anf. 46 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Seye Larsen, för de orden! Jag uppskattar vårt samarbete mycket och önskar varmt ledamoten lycka till i det fortsätta värvet i socialutskottet och i riksdagen.

När det gäller de privata aktörerna är det en väldigt felaktig beskrivning att det råder total etableringsfrihet. Det är ganska höga trösklar för att etablera sig inom vården och till exempel bli utförare inom primärvården. Detta har, skulle jag säga, blivit ett reellt problem. Om vi tar primärvården som exempel kan jag säga att trösklarna för att starta en vårdcentral i dag

är otroligt höga. Det gör att vårdcentraler i alldeles för liten utsträckning blir personaldrivna. Det blir svårt för mindre aktörer att konkurrera och etablera sig.

Här finns det all anledning för inte minst regionerna att se över sina kravspecifikationer och se om det är möjligt också för mindre aktörer att erbjuda vård till västerbottningarna, bohuslänningarna eller vilka det nu kan handla om.

Sedan tror jag också att det är en felaktig slutsats att säga att bara för att kostnaderna för digital vård ökar, ökar också kostnaderna för vården i stort. Faktum är ju att digitala vårdbesök i regel är billigare och mer kostnadseffektiva än fysiska.

Sedan finns det absolut stora problem med de ersättningssystem vi har. Ingen tycker nog att dagens modell med utomlänsersättningar är en bra ordning. Den behöver utvecklas. Men i grunden måste vi förstå vad dessa företag bidrar med. De bidrar med en möjlighet för oss som patienter att få vård där och när vi behöver det. Den flexibiliteten har vården tidigare haft svårt att leva upp till.

Jag är glad över att också regionerna nu utvecklar sina digitala tjänster. Det är nödvändigt för att vården ska bli mer tillgänglig och mer kostnadseffektiv.

Effektivitetsdelegationen är fortfarande i sin linda. Vi får utvärdera den senare.

(Applåder)

Anf. 47 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 16 *Hälso- och sjukvårdens organisation*. Vi i Sverigedemokraterna står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar här bifall endast till reservation 17.

Herr talman! En stark och fungerande hälso- och sjukvård är en grundpelare i ett välfungerande samhälle. Varje medborgare ska känna trygghet i att vården finns där när den behövs, oavsett var i landet man bor eller vilken sjukdom man har. Men för att detta ska vara möjligt krävs mer än bara ambitioner: Det krävs struktur, långsiktighet och framför allt att vårdens personal ges rätt förutsättningar att utföra sitt livsviktiga arbete.

Sverigedemokraterna ser vårdpersonalen som hjärtat i hela systemet. Det är deras kunskap, engagemang och uthållighet som får vården att fungera – från vårdcentralen i glesbygden till den högspecialiserade enheten på universitetssjukhuset. Därför är vi glada över att regeringen, i linje med vad vi sverigedemokrater länge har efterfrågat, nu har tagit emot en nationell plan för vårdens kompetensförsörjning.

Planen, som har tagits fram av Nationella vårdkompetensrådet på uppdrag av Socialstyrelsen, innehåller 25 konkreta förslag på åtgärder för att säkra tillgången till vårdpersonal i hela landet, inte minst i glesbygd och i mindre kommuner. De fokuserar på bättre matchning mellan utbildningsplatser och vårdens faktiska behov, kontinuerlig kompetensutveckling, tydligare karriärvägar och förbättrad arbetsmiljö.

För oss sverigedemokrater är det avgörande att vårdens personal inte bara orkar utan också vill stanna kvar i yrket. Därför är detta ett väldigt välkommet steg i rätt riktning. Det är en viktig inriktning för att stoppa kompetensflykten, förbättra kontinuiteten i vården och säkerställa att re-

surserna används där de gör mest nytta. Planen bygger också in en systematisk uppföljning med årlig rapportering för att säkerställa att de föreslagna åtgärderna faktiskt genomförs och får effekt.

Herr talman! Ingen ska behöva vänta, vända eller kämpa för att få vård. Sjukvården ska vara där när den behövs, trygg, nära och utformad utifrån patientens behov och livssituation.

Begreppet "nära vård" har länge varit förknippat med primärvården. Det är ett viktigt perspektiv, men det är inte tillräckligt. Vi menar att det nu är hög tid att också inkludera den högspecialiserade vården i detta arbete.

Regeringen har nyligen tagit ytterligare steg genom att lägga fram en lagrådsremiss för att stärka omställningen till god och nära vård. Förslaget tydliggör primärvårdens ansvar och omfattar både fysiska och psykiska behov, förstärker samverkan mellan region och kommun och säkrar medicinsk kompetens dygnet runt. Det är ett viktigt steg för att öka tillgängligheten och tryggheten för patienterna.

Nära vård måste också betyda att vård ges där den gör mest nytta för patienten, oavsett vårdnivå. Det finns i dag goda möjligheter att erbjuda avancerad cancervård i hemmet, exempelvis genom att ge cytostatika hemma och följa upp biverkningarna på distans. Detta ger trygghet för patienter, minskar belastningen på sjukhus och frigör resurser.

Vi i Sverigedemokraterna anser också att staten måste ta ett större ansvar för tillgången till modern strålterapi. Skillnaderna i infrastruktur är för stora. Det är inte acceptabelt att vårdutfallet ska bero på vilken region man råkar tillhöra.

Vi ser också ett stort behov av att förbättra hjärtsjukvården. Dagens vårdkedjor är inte tillräckligt sammanhållna. Det finns stora skillnader i vårdkvalitet. Därför föreslår vi en nationell hjärtstrategi med målet att skapa en obruten vårdkedja från akutsjukvården till rehabiliteringen. Dessutom måste resurser för avancerad hjärtsjukvård säkerställas i hela landet.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna har länge varit tydliga. Svensk hälso- och sjukvård behöver en mer sammanhållen styrning. Den nuvarande uppdelningen mellan 21 olika regioner leder till ojämlik vård, dubbelarbete och bristande ansvarstagande. Patienten kommer i kläm när systemet brister.

Därför, herr talman, välkomnar vi att regeringen genom Vårdansvarskommitténs betänkande nu pekar ut konkreta områden där staten bör ta ett större ansvar. Det gäller sex centrala delar av vårdsystemet: kompetensförsörjning, läkemedelsförsörjning, vaccinationer, nationella screeningprogram, rättspsykiatrisk vård samt luftburen ambulanssjukvård och sjuktransporter.

Att just dessa områden lyfts är klokt. De kräver nationell samordning för att fungera effektivt och jämlikt över hela landet. Vi i Sverigedemokraterna ser detta som ett steg i rätt riktning. Det handlar inte om att ta bort det som fungerar lokalt utan om att bygga en mer likvärdig, transparent och ansvarstagande vårdstruktur. Staten måste ta ett tydligare grepp för patientens skull.

Herr talman! Det är omöjligt för mig att stå här i denna kammare och tala om hälso- och sjukvårdens framtid utan att lyfta psykiatrin.

Vi har under lång tid levt med allvarliga brister inom den psykiatriska vården. För få vårdplatser, bristande samverkan mellan ansvariga aktörer och betydande kompetensluckor leder till att patienter inte får det stöd och den behandling de behöver när de behöver detta. Konsekvenserna drabbar inte enbart dem som drabbats av psykisk ohälsa eller sjukdom. Detta påverkar även familjerna omkring dem, hela vårdkedjan och i förlängningen tryggheten i samhället.

Det är inte acceptabelt att personer med allvarlig psykisk ohälsa bollas mellan olika huvudmän, går utan hjälp eller tvingas vänta i veckor eller månader på insatser som är avgörande för deras livssituation.

Inom ramen för Tidöavtalet görs nu viktiga satsningar på den psykiatriska vården. Arbetet fokuserar på att stärka rättspsykiatrin, förbättra vårdkedjornas kontinuitet, öka antalet vårdplatser och möta behoven hos personer med samsjuklighet, där psykisk ohälsa och missbruk ofta hänger samman.

Det är viktiga steg för att återupprätta en trygg, sammanhållen och tillgänglig psykiatrisk vård. Men det krävs också ett tydligare fokus på kvalitet och patientens rättigheter, inte minst för barn och unga. Många barn som vårdas inom barn- och ungdomspsykiatrin uppger att de inte får tillräcklig information eller delaktighet i sin behandling. Det är inte acceptabelt.

Barn ska ha möjlighet att förstå den vård de får och kunna påverka den. Regeringen bör därför verka för ett systematiskt arbete där barn, i den mån det är möjligt, får inflytande över sin psykiatriska vård och tillgång till information som är anpassad efter deras ålder och mognad.

Herr talman! Vi ser även behov av att modernisera psykiatrins behandlingsmetoder. Äldre, traditionella metoder bör ersättas om det finns evidens för att nyare behandlingar ger bättre resultat. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en bred översyn av evidensbaserade metoder vid behandling av psykisk ohälsa och depression.

Sverigedemokraterna har även lyft behovet av att bredda synen på vad psykiatrisk vård kan vara. Vi anser att det är dags att psykiatrin både breddas och moderniseras. Alla patienter passar inte in i en modell där läkemedel automatiskt är förstahandsvalet. Psykofarmaka fyller en viktig funktion i vissa fall. Men dagens överanvändning, inte minst bland unga, visar tydligt att vården behöver fler verktyg, fler val och större lyhördhet inför patientens behov. Den omfattande förskrivningen av psykofarmaka, särskilt till barn och unga, är oroande och kräver en ny inriktning.

Sverigedemokraterna menar att fler komplementära och integrativa behandlingsformer bör finnas tillgängliga inom psykiatrin. Grön rehabilitering och naturunderstödd vård är exempel på insatser som visat goda resultat, särskilt vid utmattningssyndrom och ångestproblem.

Även andra evidensbaserade icke-farmakologiska metoder, där samtalsstöd kombineras med fysisk aktivitet och kroppsnära behandling, bör integreras som naturliga delar i vårdutbudet. Det är dags att dessa alternativ ges den plats de förtjänar, till nytta för både patienter och vårdsystem.

Vi vill också betona vikten av valfrihet. Alla patienter bör ha rätt till psykiatrisk vård utan läkemedel om det är medicinskt möjligt och patienten själv önskar det. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på en tydlig skrivning i patientlagen som stärker rätten till medicinfri behandling.

Herr talman! För oss sverigedemokrater är det tydligt vad som krävs för att bygga en hållbar vård för framtiden: en primärvård som fungerar som navet i systemet, en tillgänglig och jämlik vård över hela landet och en modern organisation där även högspecialiserad vård kan ges nära patienten.

Herr talman! När vi i Sverigedemokraterna är med och formar vårdpolitiken sätter vi patientens trygghet och behov främst. Vi prioriterar fungerande vårdkedjor, tillgänglig och jämlik vård i hela landet och bättre förutsättningar för vårdens personal att orka, utvecklas och stanna kvar. Vår ambition handlar om en sjukvård som håller hög kvalitet, inte bara i dag utan också för kommande generationer. Det är så vi bygger en vård att lita på – för patienterna och för personalen. Det handlar om hela Sveriges framtida vård.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag rikta ett varmt tack till alla er som arbetar i vården – i tuffa miljöer, med tungt ansvar och ofta under stor press. Det är er insats som gör skillnad varje dag. Vår politik syftar till att ni ska kunna göra ert jobb med stolthet – med rätt bemanning, rimliga arbetsvillkor och möjlighet till utveckling. Jag hoppas verkligen att ni alla får en riktigt fin sommar och att ni får en chans till vila och återhämtning.

Jag vill redan nu passa på att önska herr talmannen, presidiet, mina utskottskollegor och inte minst vår kanslipersonal en riktigt fin och glad sommar.

(Applåder)

(forts. § 13)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.26 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni

TU14 Trafiksäkerhet

Punkt 1 (Nollvisionen)

1. utskottet

2. res. 1 (S, C, MP)

Votering:

166 för utskottet

125 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 59 M, 19 V, 15 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 17 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 9 M, 5 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Victoria Tiblom (SD) och Edward Riedl (M) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2024/25:129

10 juni

Punkt 3 (Hastighetsbegränsningar och hastighetsövervakning)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

262 för utskottet

14 för res. 5

17 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 59 M, 20 V, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 5: 14 MP

Avstod: 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 4 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Insatser mot alkohol och droger i trafiken)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

94 för res. 6

60 för res. 7

139 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

140 för utskottet

94 för res. 6

59 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 SD, 59 M, 20 V, 17 C, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 6: 93 S, 1 -

Avstod: 59 SD

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 4 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Clara Aranda (SD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 13 (Synkontroller och tester för äldre vid körkortsförnyelse)

1. utskottet
2. res. 12 (V, C)

Votering:

256 för utskottet

37 för res. 12

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 59 M, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 12: 20 V, 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 4 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU22 Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 juni

UU14 Nordiskt samarbete inklusive Arktis

Punkt 1 (Nordiskt samarbete)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

241 för utskottet

17 för res. 2

34 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 58 M, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 2: 17 C

Avstod: 20 V, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 10 M, 4 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Fredrik Kärrholm och Edward Riedl (båda M) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Arktis och Barentsregionen)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

196 för utskottet

60 för res. 3

38 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 3: 60 SD

Avstod: 21 V, 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2024/25:129

10 juni

Punkt 3 (Klimat och miljö i Arktis)

1. utskottet

2. res. 6 (S, V, MP)

Votering:

165 för utskottet

129 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 59 M, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 6: 93 S, 21 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Utrikespolitik, säkerhetspolitik och krisberedskap)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

3. res. 9 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 7

14 för res. 9

257 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Stefan Olsson och Edward Riedl (båda M) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

242 för utskottet

21 för res. 7

31 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 59 M, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 7: 21 V

Avstod: 17 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2024

Punkt 2 (Utrikes- och säkerhetspolitik)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

163 för utskottet

94 för res. 3

38 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 60 M, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 3: 93 S, 1 -

Avstod: 21 V, 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Sanktionsregimen mot terrorism)

1. utskottet

2. res. 6 (S, C)

3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

112 för res. 6

60 för res. 7

123 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

124 för utskottet

111 för res. 6

60 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 6: 93 S, 17 C, 1 -

Avstod: 60 SD

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 7 (Bilaterala och regionala relationer)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

3. res. 15 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 13

14 för res. 15

259 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:
183 för utskottet
21 för res. 13
91 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 13: 21 V

Avstod: 60 SD, 17 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU18 Cirkulär och giftfri ekonomi

Punkt 1 (Övergripande åtgärder för en cirkulär ekonomi)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

264 för utskottet

17 för res. 1

14 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 60 M, 21 V, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 17 C

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Företagens förutsättningar för att bidra till en cirkulär ekonomi)

1. utskottet

2. res. 7 (S)

Votering:

187 för utskottet

94 för res. 7

14 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 60 M, 21 V, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 7: 93 S, 1 -

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 9 (Övriga frågor om återanvändning och återvinning)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

218 för utskottet

60 för res. 15

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 15: 60 SD

Avstod: 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 28 (Översyn av EU:s kemikalielagstiftning)

1. utskottet

2. res. 46 (S, V, MP)

Votering:

166 för utskottet

129 för res. 46

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 46: 93 S, 21 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 31 (Åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen)

1. utskottet

2. res. 52 (V, C)

Votering:

183 för utskottet

38 för res. 52

73 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 52: 21 V, 17 C

Avstod: 59 SD, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

278 för utskottet

17 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 60 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 6: 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 9 (Arbete via digitala plattformar)

1. utskottet

2. res. 11 (S)

Votering:

180 för utskottet

94 för res. 11

21 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 MP, 14 L

För res. 11: 93 S, 1 -

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 14 (Förkortad arbetstid)

1. utskottet

2. res. 17 (V)

3. res. 18 (MP)

Förberedande votering:

22 för res. 17

14 för res. 18

259 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 17.

Huvudvotering:

260 för utskottet

21 för res. 17

14 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 17: 21 V

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 18 (Den svenska arbetsmarknadsmodellen och EU)

1. utskottet
2. res. 23 (SD)

Votering:

217 för utskottet

60 för res. 23

17 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 23: 60 SD

Avstod: 17 C

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 9 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU9 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Regelverket för krigsmaterielexport)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

257 för utskottet

15 för res. 2

23 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 2: 14 MP, 1 -

Avstod: 2 S, 21 V

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Magdalena Andersson och Karin Sundin (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Klassificering av sikten)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

166 för utskottet

129 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 3: 93 S, 21 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2024/25:129

10 juni

Punkt 3 (Tillämpning av regelverket)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

3. res. 5 (V)

Förberedande votering:

60 för res. 4

22 för res. 5

213 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

199 för utskottet

59 för res. 4

37 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 L

För res. 4: 59 SD

Avstod: 1 SD, 21 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU19 Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024

Punkt 2 (Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik som medlem i Nato)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

281 för utskottet

14 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 60 M, 21 V, 17 C, 15 KD, 14 L, 1 -

För res. 2: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Centrum för demokratisk resiliens)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

274 för utskottet

21 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 3: 21 V

Frånvarande: 13 S, 12 SD, 8 M, 3 V, 7 C, 4 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU11 Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.59 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

Hälso- och sjukvårdens organisation

§ 13 (forts. från § 9) Hälso- och sjukvårdens organisation (forts. SoU16)

Anf. 48 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! År 1993 fördes en intressant debatt i kammaren som resulterade i en lagförändring. Det handlade om LVM- och LVU-hemmen, som kommuner och regioner då bedrev. Man tyckte att det fungerade så dåligt, men detta skulle ordnas genom ett förstatligande. Statens institutionsstyrelse, Sis, bildades därför 1994. Nu, 30 år senare, vet vi att det inte var så enkelt. Trots att det är en statlig organisation med så många som 4 000 anställda får generaldirektören göra täta besök i socialutskottet för att förklara det fullkomliga haveri vi ser i Sis.

Nu tror Sverigedemokraterna att det är kris och katastrof i den svenska sjukvården, vilket jag inte håller med om. Svensk sjukvård presterar i absolut världsklass även om det finns utmaningar på ett antal områden. Sverigedemokraterna hävdar att de problem sjukvården har kan lösas genom det vissa kallar the big bang, nämligen ett förstatligande av hela den svenska sjukvården. Då handlar det inte om 4 000 anställda utan 400 000 och

en oerhört mycket mer komplex verksamhet än Sis, som är en förhållandevis enkel verksamhet.

Jag frågar därför Carita Boulwén: Vad har man gjort för analys? Vi vet ju och är överens om att Sis är ett fullkomligt statligt haveri efter 30 år. Men nu handlar det inte om 4 000 utan 400 000 anställda och en mycket mer komplex organisation, och ni tror att ett förstatligande kommer att lösa de problem man pekar på.

Anf. 49 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar ledamoten Jonsson för frågan.

Detta är en komplex fråga. Vi har ett system som inte har fungerat på väldigt många år. Olika regeringar har försökt att lösa problemen med vårdköer, kompetensbrist och ojämlik vård men har inte lyckats. Olika regeringar har gått in med olika insatser och förslag på vad man ska göra åt situationen, men de har som sagt misslyckats.

Sverigedemokraterna har inte suttit i regering men ingår nu i regeringsunderlaget, och nu kommer en del förslag för att göra vården bättre för alla i hela Sverige.

Man har länge försökt lappa och laga systemet, men det har som sagt inte funkat. Det har läckt pengar, och man har pytsat in mer pengar utan att laga själva systemet, fastän det är där det brister. Oavsett hur mycket staten har gått in och styrt har man inte fått de resultat man trodde.

Nu börjar vi med att öka den statliga styrningen på sex områden, vilket är jättebra. Det är som sagt en komplex fråga, men Sverigedemokraterna tror att detta är rätt väg att gå för att komma till rätta med problemen.

Anf. 50 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! När det gäller de sex utpekade områdena är åtta av åtta riksdagspartier överens om att man där behöver gå in med mer statlig styrning. Det är inget nytt, utan de senaste 20 åren har vi fått mer och mer statlig styrning av den svenska sjukvården – samtidigt som patienterna har fått mer och mer att säga till om.

Om det vore så enkelt att ett statligt ansvar för hela sjukvården skulle lösa de utpekade problemen med kompetensbrist, bristande tillgänglighet, bristande jämlikhet och problem med finansiering skulle de länder som har valt denna väg, exempelvis England, Norge och till viss del Danmark, inte ha dessa problem. Men kompetensbristen i England är betydligt större än i Sverige, och Norge, som genomförde denna resa för mer än 20 år sedan, har fortfarande exakt samma problem med bristande jämlikhet. Ett förstatligande har inte löst problemen. Däremot har man lyckats skapa en lång rad andra problem.

Om Sverigedemokraternas ledamot inte vill titta på Sis som exempel kan hon titta på tre andra och större förstatliganden i modern tid: Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och polisen – och antalet anställda inom polisen är en tiondel av antalet anställda inom sjukvården. Även om dessa är betydligt enklare verksamheter har förstatligandet inte varit den generella lösningen. Dessutom: Medan vi på 90-talet hade arbetsförmedling, försäkringskassa och polis på varenda liten ort har vi det efter förstatligandet knappt ens i residensstäderna. Resultatet av ett förstatligande av vården kommer alltså givetvis att bli en kraftfull centralisering.

Herr ålderspresident! Jag förstår ändå inte analysen. Om det nu har misslyckats med Sis och de andra verksamheterna, varför skulle då sjukvården bli bättre om man kastar in den i en sådan här jättelik omorganisation?

Anf. 51 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar ledamoten Jonsson för hans kompletterande fråga.

Att Sis inte fungerar är vi smärtsamt medvetna om, och här görs mycket för att komma till rätta med de enorma problemen. Jag förstår att ledamoten tar Sis som ett exempel, för där fungerar det verkligen inte bra.

Sverige har 21 olika regioner och alltså 21 olika huvudmannaskap, och man gör olika i olika regioner, vilket ger ojämlik vård. Jag kommer från Halland, och där är vården väldigt bra. Men längre upp i landet har man inte samma tillgång till vård. Det är denna ojämlikhet vi vill få bort.

Nu skyller man också ofta på varandra. Regionerna skyller på staten och staten på regionerna. Jag tror att en viktig del för att komma till rätta med problemen är att *en* har ansvaret och kan ställas till svars när det inte går bra.

Vi tycker att det är dags att lämna det splittrade systemet, och jag tror inte att ledamoten förespråkar ojämlik vård. Jag vet inte vad ledamoten menar skulle försämrats om man införde statligt huvudmannaskap. Man kan jämföra med andra länder, men olika länder har givetvis olika förutsättningar. I vissa länder har det funkat väldigt bra när den statliga styrningen har ökat eller när man har infört ett statligt huvudmannaskap.

Sverigedemokraterna anser att det är denna väg Sverige behöver gå för att komma till rätta med kompetensbristen och ojämlikheten i vården. Men mycket behöver göras och skruvas i för att detta ska fungera. Det är ett komplext problem som man behöver hitta bra lösningar på för att det ska bli så bra som möjligt för alla patienter, regioner med flera.

Anf. 52 LINA NORDQUIST (L):

Herr ålderspresident! Den allra bästa vården är den man aldrig ens behöver, tänker jag.

Under väldigt många år har Liberalerna drivit på för en bred nationell strategi för hälsa, som spänner över hela samhället. Den regering vi bildade efter valet 2022 har nu sjösatt en sådan strategi för psykisk hälsa och även drivit på arbetet för mer förebyggande vård.

Herr ålderspresident! Sedan den 1 januari förra året är det tydligt i hälso- och sjukvårdslagstiftningen att rehabilitering måste vara en del av primärvårdens uppdrag. Att det borde ha varit så sedan länge tror jag att vi är överens om här inne, och nu är det äntligen så. Förebyggande handlar om allt från barnhälsovårdens arbete till hembesöksprogram, fysisk aktivitet på recept och hälsosamtal för äldre och så vidare.

Sedan blir de flesta av oss sjuka ändå, och när en människa blir sjuk måste vården fungera, herr ålderspresident, var vi än bor och oavsett om vi är patienter eller anhöriga eller om vi arbetar i sjukvården. Sedan många år ser vi i stället det motsatta: långa värdköer och olika regler och läkemedel beroende på bostadsort. Vi ser en brist på sammanhållning som drabbar dem som är mest sårbara. Det är helt uppenbart att sjukvården behöver bli mer tillgänglig, mer jämlik och mer mänsklig.

Det pågår arbete med en stärkt vårdgaranti, möjlighet att själv välja var man vill ha sin vård när den egna regionen brister, ökad kontinuitet i all vård och, självfallet, husläkare men också en fast läkarkontakt inom specialiserad vård, när man behöver sådan under lång tid.

Vården behöver styras smartare och mer strategiskt. Liberalerna vill införa gemensamma riktlinjer. Det ska inte vara någon tipslista, utan det ska vara ska-krav när det gäller riktlinjerna. Vi vill införa likvärdig tillgång till läkemedel i hela landet, och det är samma sak med screening. Vi vill se bättre skydd vid kriser och pandemier och journalsystem som pratar med varandra. När vi flyttar oss över landet ska vår information följa med oss. Om vi själva vill att den ska gå att dela ska detta vara möjligt. Staten behöver helt enkelt ta ett större ansvar i strategiska frågor.

Med detta sagt tror vi inte på en enda gigantisk myndighet. Det som funkar fantastiskt i en storstad kan rent av vara dåligt i glesbygd. Vårdens former kan behöva se helt olika ut. Det som är digital vård i en del av landet behöver kanske på ett annat ställe vara en mobil mottagning, specialistvård utanför sjukhuset eller en traditionell avdelning eller mottagning i ett hus.

Vård behöver kunna ges på olika sätt, beroende på förutsättningar. Däremot kräver en sjukdom och kroppen givetvis samma medicinering oavsett var vi bor. Kroppen är likadan oavsett om man flyttar till Ljusdal, Malå eller Skinnskatteberg. Vi vill att morgondagens vård ska ges utifrån våra kroppars behov, och där behövs en tydligare statlig styrning. Vård ska också ges utifrån våra möjligheter att bäst få den, men där handlar det om regionernas möjligheter att utforma vården så att den verkligen hjälper varje människa där hon befinner sig.

Att ersätta dagens vårdstruktur med ett tungt statligt myndighetsmaskineri är något helt annat än att säga att kroppen är likadan när man flyttar på sig. Att ersätta dagens vårdsystem med en jättemyndighet, herr ålderspresident, är samma sak som att säga: "Om jag byter ritbord kommer husen jag ritar att bli bättre." Det blir inte mer vård av detta. Det blir inte fler kloka, omtänksamma människor. Det blir inte kortare köer.

Däremot har vi lite väl många regioner. De regioner som har ett nära samarbete behöver staten hjälpa att gå samman. Där det redan finns nära kontakter ska staten vara behjälplig med att se till att vi får färre och färre regioner, men vården måste fortfarande utformas efter de möjligheter som finns på varje plats.

Med detta sagt, herr ålderspresident, är vi liberaler inte färdiga här. Vi tänker fortsätta att stärka kontinuiteten, stärka människors självbestämmande även när de är sjuka, öka stödet till anhöriga, förbättra arbetsvillkoren och införa fler utvecklingsvägar för anställda, inklusive att fler yrkespersoner ska kunna bedriva småskalig vård. Detta hjälper både proffsen i vården och de människor som bor på ställen där det i dag finns för lite vård: förort, bruksort och landsort.

Vi tänker ge alla regioner ett ansvar att bidra till morgondagens vård, ett ansvar att bidra till forskning, utbildning och innovation i vården.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vi vill att staten ska stötta men inte kväva – hint, hint till somliga partier här. Vi vill att staten ska leda men inte fjärrstyra – hint, hint till en del andra partier här. Vi tänker inte ge oss förrän patientens och de anhörigas

perspektiv alltid är viktigare än organisationens gränser och systemets bevakares egna intressen.

Sjukvården ska vara trygg, nära och jämlik. Detta behöver staten och regionerna skapa tillsammans.

Anf. 53 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr ålderspresident! Sex av åtta partier är emot ett helt förstatligande av vården. Det blev lite märkligt när vi här i dag lyssnade på Kristdemokraternas syn på svensk sjukvård och dess problem. Efter det att Vårdansvarskommittén, där samtliga våra partier har suttit, lämnade sitt betänkande säger ni i KD fortfarande att vi ska ta bort regionerna och förstatliga vården.

Detta verkar vara den universallösning som ni kan komma på. Detta säger ni trots att frågan nu har utretts i två år och delvis sågats av experter och en bred politisk majoritet. Ni har inte majoriteten med er heller, och då vore det kanske bra om ni tittade på hela ert fögderi. Det är ju ändå ni som är ansvariga för sjukvårdsfrågan.

När det gäller den ojämlika vården ser vi stora skillnader i hälsa – klassmässiga och regionala. Förutsättningarna för en jämlik vård skiljer sig åt beroende på var i landet du bor, vem du är och varifrån du kommer. Den vård du erbjuds ska inte vara beroende av din samhällsklass, ditt kön, ditt ursprung eller din geografiska hemvist. Så är det. Här krävs ett ökat statligt inflytande över den ekonomiska fördelningen, alltså hur vi ska fördela pengar över landet.

Herr ålderspresident! När det gäller den dåliga arbetsmiljön inom hälso- och sjukvården är det personalen som är guld. Men en fungerande vård borde inte förutsätta att man blir hjälte eller hjältninna – det handlar om kvalificerade och samhällsbarande arbeten som kräver stor kompetens och som bör behandlas därefter, det vill säga att personalen behöver få bra arbetsvillkor och bra arbetstider. I vår budgetmotion presenterades därför förslag på kraftigt ökade generella statsbidrag. Vi vill indexera statsbidragen. Det vill nu också Socialdemokraterna, vilket gläder mig.

Man kan fråga sig vems behov som ska styra. Det är behoven som ska styra hälso- och sjukvården. De som är sjukast ska komma först, men där är vi inte riktigt. Nätläkarbolagen och andra privata utförare prioriterar de friskaste patienterna, som kräver minst insats men som ger hög ersättning och som därför är lönsamma.

Detta innebär att den offentliga vården i större utsträckning får ansvara för personer med stora och mycket stora vårdbehov, vilket är resurskrävande och påverkar den offentliga vården. Jag pratade bland annat om detta när jag var nere i Helsingborg och åkte runt bland olika vårdcentraler och träffade vårdpersonal. Det var väldigt tydligt där.

Det är vinstmöjligheterna som får styra hur vårdresurserna fördelas, i stället för att man låter behoven styra. Vi anser att den svenska hälso- och sjukvården bör återgå till att styras med utgångspunkt från just vårdbehov och långsiktiga planeringsmöjligheter för regionerna.

Den nära vården har vi pratat om ganska länge. Ursäkta, men den känns långt borta. År 2022 fastställde Socialstyrelsen 1 100 invånare per läkare som ett nationellt riktvärde. Det tycker vi alla är bra; ingen är emot det. Men vad händer? Den senaste kartläggningen från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys visar att omkring 30 procent av befolkningen har

en fast läkarkontakt. Det är en siffra som varierar mellan 18 och 95 procent. Vårdförbundet och Läkarförbundet anser att det här måste prioriteras högre, och det tycker väl alla. Det handlar också om resursbrist inom sjukvården, vilket Vårdanalys har skrivit om i sina rapporter. Det är därför hög tid att prioritera primärvården – nu.

Herr ålderspresident! När det gäller maffian inom välfärden vill inte jag, när jag går in på en av de otaliga vaccinationscentraler som vi ser, i alla fall i den här regionen, att Bandidos eller någon annan maffiaverksamhet ska tvätta pengar där och ha hand om verksamheten. Nu pratar jag om maffian, inte om välfärdsbrott, för det är tydligt att maffian har letat sig in i samhällskroppen och fått tillgång till makt över våra liv och makt över vår hälsa. Och den förra borgerliga regeringen och nu den SD-beroende regeringen har gett maffian förutsättningar att verka inom välfärden.

Det fria vårdvalet och etableringsfriheten kan låta hoppssan hejsan, men med pengar som incitament – alltså vinster i välfärden – skapas en sjuk kultur.

Bland de exempel som uppmärksammas finns den misstänkta ekobrottsvärva som lett till att Västra Götalandsregionen beslutat att häva avtalen med tre vårdcentraler. Nyligen rapporterade dessutom *Ekot* att Region Stockholm sagt upp ett avtal med en vårdkoncern som hade kopplingar till Bandidos och de brottsmisstänkta vårdcentralerna i Västra Götalandsregionen.

Ivo beskriver att deras uppdrag har blivit mycket mer komplext och har gått från att fokusera på kvaliteten i vård och omsorg till att också granska bolagsstrukturer, bulvanupplägg, förekomsten av droger och vapen och gängrekryteringar. Det är som att Ivo har blivit FBI. Något är väldigt dysfunktionellt.

Tidöregeringen talar ofta om hur mycket överadministration regionerna pysslar med och om den ineffektiva vården. Men med den här politiken, som ger maffian förutsättningar att tjäna pengar på välfärden, kommer regionerna att behöva bygga upp enheter för att stoppa det värsta av brottsligheten, stora enheter för kontroll som tar pengar från vården. Då kan vi prata om överadministration.

Vi vill ha en treårig stopplag för nyetablering av företag i sektorerna vård, skola och omsorg för att städa ut kriminella verksamheter, avskaffa de system som ger möjlighet till vinstjakt inom vården och inrätta en specialenhet på Ekobrottsmyndigheten i syfte att utreda privata företag som bedriver välfärdsbrottslighet.

Jag yrkar bifall till reservation 8. Regeringen bör utreda vilken betydelse lagen om valfrihetssystem har haft för den ökade välfärdsbrottsligheten.

Canceröverlevnad är en tydlig klassfråga. Den har ökat i alla socioekonomiska grupper de senaste 20 åren, men glappet mellan de olika grupperna kvarstår och har inte påverkats. Om överlevnaden hade varit lika hög för alla som i grupperna med flest överlevande hade ungefär 3 000 liv kunnat räddas. Det är verkligen en klassfråga. Här måste man ha helt andra förebyggande insatser och vara ute i ett tidigt skede på ett helt annat sätt för att täppa igen de här gapen.

Den psykiska hälsan är ständigt i fokus. En stor anledning till den kraftigt ökade förskrivningen av psykofarmaka, också specifikt till barn och unga, tror vi är att andra metoder att möta den växande psykiska ohälsan inte är tillgängliga i tillräckligt hög grad.

Utöver psykofarmaka erbjuds i regel kortvarig manualbaserad psykologisk behandling, ofta baserad på kognitiv beteendeterapi. Det är väldigt populärt. Längre psykoterapibehandling och psykoterapier med annan inriktning erbjuds sällan inom den offentliga vården. Det kostar väldigt mycket att gå i privat terapi, som många gör. Det blir en klassfråga.

Vi tror att fler möjligheter till vård och behandling mot psykisk ohälsa skulle kunna ge bättre resultat. Vi vill därför se en utredning av möjligheterna att inom primärvården erbjuda terapi hos utbildade legitimerade terapeuter, med kravet att de inte ska vara vinstdrivande.

Min sista fråga, herr ålderspresident, gäller den samsjuklighetsproposition som vi väntar på.

Det måste finnas förutsättningar för personer med beroendeproblematik att få behandling mot psykiatriska tillstånd inom regionernas psykiatri. Forskningsresultat visar att nio av tio personer med missbruk eller beroende helst vill söka hjälp inom hälso- och sjukvården. Endast 5 procent vill helst söka vård inom socialtjänsten.

I de flesta jämförbara länder organiseras vården annorlunda än i Sverige. De har också lägre dödstal.

Den här problematiken adresserade Samsjuklighetsutredningen. Nu har regeringen tillsatt en samsjuklighetsdelegation. Det kanske är ett steg på vägen. Vi hoppas det. Men det händer inte så mycket.

Med tanke på det yrkar jag bifall till reservation 19.

Anf. 54 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! Karin Rågsjö brukar ofta i debatten ta med mig till Stockholm för att beskriva hur sjukvården fungerar här.

Jag tänkte ta med Karin Rågsjö till Gävleborg, mitt hemlän. Där har vi haft väldigt stora problem med primärvården, som haft svårt med bemanning. Patienterna har inte varit särskilt nöjda. Efter att vi fick möjlighet till valfrihet är vi i dag uppe i 50 procent som har valt en privat vårdgivare, en av de många som vi har runt om i hela länet.

För ett par år sedan tillsatte man en utredning som skulle titta på hur det kommer sig att vår primärvård är bland landets dyraste. Vi har gått back med en halv miljard under den senaste femårsperioden. Den utredningen kom med ganska intressanta resultat.

Samtliga privata vårdcentraler har gått plus. Av dem som regionen själv driver är det *en* som har gått plus. Alla andra har gått back. Tittar man på vad patienterna föredrar ser man att åtta av de tio mest populära vårdgivarna är privat drivna. Det intressantaste är att vi ofta hör det som Karin Rågsjö sa i talarstolen: De privata prioriterar de friska. Men just i Gävleborg var det inte så. När man jämförde patienttyngden såg man att det snarare var de privata enheterna som hade de tyngsta patienterna.

När man frågar patienter och de som jobbar säger de att det är självklart om den offentliga vården inte fungerar. De som då flyttar över till den privata är inte de som aldrig behöver gå till hälsocentralen, utan det är förstås de som har mycket stora behov.

Jag vill ställa en fråga till Karin Rågsjö. Vänsterpartiets politik går ut på att vi inte ska ha några privata vårdgivare och att vi inte ska ha några vinster i välfärden. Hur tänker man sig då att lösa de utmaningar vi har i Gävleborg, där 50 procent av patienterna i dag är väldigt nöjda med att gå till en privat vårdgivare, som dessutom ger vinst?

Anf. 55 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr ålderspresident! Centerpartiet är ett parti som verkligen vurmar för de privata inom vårdsektorn. Ni har verkligen boostat det som vi sitter i nu.

Vad jag vet – jag har också lite kontakter i Gävleborg – händer det också väldigt mycket som är negativt där, men jag ska inte dra i det.

Jag är inte emot de privata generellt. Jag är helt emot de extrema vinster som en del drar ut ur det här, och jag är definitivt emot att vårdval och etableringsfrihet skapar en maffia över hela Sverige.

Det ser vi nu. Det ser vi i Stockholm. Det kommer vi kanske att se i Gävleborg också. Det ser vi runt om i landet. Plötsligt ägs vårdcentralen av en familj eller whatever som har connections till exempelvis Bandidos. Det har vi ju sett, tyvärr. Det är jättetråkigt. Jag vill inte gå till vårdcentraler som eventuellt drivs av kriminella krafter.

Det här är ett generellt problem. Då kan man fundera på vad man ska göra – om man ska springa efter eller försöka tänka lite smart. Även med etableringsfriheten anser jag att politiker ska ha visst inflytande över var man ska lägga vårdcentraler. Ska de exempelvis ligga i områden där endast rika bor? Är det inte bra att man har vårdcentraler på andra ställen? Det måste finnas en annan tanke bakom etableringsfriheten. Det kan inte vara de privata aktörerna som kör vården framför sig. Det måste finnas någon sorts motkraft, om ledamoten förstår vad jag menar, från politiker som tänker klokt.

Sverige ser också väldigt olika ut. Ledamoten brukar ofta när han pratar om just privat sektor landa i Gävleborg. Jag landar i Stockholm. Där har man haft 40 olika vårdval, som man nu tar tillbaka delar av eftersom man har märkt oegentligheter i väldigt hög utsträckning.

Anf. 56 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr ålderspresident! Jag får väl citera en av lärofäderna inom den rörelse som Karin Rågsjö tillhör, Deng Xiaoping: Det spelar ingen roll om katten är svart eller vit så länge den fångar råttor.

Det visar ganska bra hur Centerpartiet ser på det här. Det är inte det att vi älskar privata vårdgivare, men vi ser att patienterna är väldigt nöjda.

När det gäller extrema vinster är det så att åtminstone i vårdvalet i Gävleborg får de offentligt drivna hälsocentralerna precis samma ersättning som de privata. Men de offentliga har svårt att behålla patienterna. De går back med hundratals miljoner kronor medan de privata snarast har tyngre patienter och dessutom lyckas få ekonomin att gå ihop. De är också mer populära att jobba hos bland vårdpersonal, så jag förstår inte problemet. Då lyfter man ofta fram att det var någon patient som hade gått till en privat mottagning som dog efteråt.

Karin Rågsjö tar upp det jag ser som ett stort problem, nämligen att det finns kriminella intressen. Självklart ska vi göra allt vi kan för att hålla hög kvalitet och dessutom se till att röka ut de kriminella elementen. Men det är ändå ensidigt: Kvaliteten spelar ingen roll, vad patienterna vill spelar ingen roll, att personalen vill jobba där spelar ingen roll och att de inte kräver extra tillskott från regionen spelar ingen roll. Det handlar om att de absolut inte får gå med vinst – och har man ett företag som inte går med vinst finns inte det företaget kvar.

År 2004 kom en intressant vetenskaplig undersökning där man tittade på den sociala snedfördelningen av läkarbesök. Sverige hade då i princip en helt offentligt producerad mottagningsverksamhet. Vi var ett av de länder som hade den absolut skevaste fördelningen. Hos oss var det, om man raljerar, överklassen som sprang till doktorn medan man i andra länder hade en betydligt jämnare fördelning.

Det är inte så enkelt som att det bara handlar om att vi löser alla problem i sjukvården om vi får bort de privata.

Anf. 57 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr ålderspresident! Vi har väl aldrig sagt att vi är emot all privat vård. Vi är emot de otroliga vinster som görs. Vi är emot det dysfunktionella som händer. I den här diskussionen kan vi också prata om nätläkarna. Vilka är det som söker nätläkare? Det är inte den sjukaste i Gävleborg, som behöver prata med någon, utan det är tyvärr de i innerstaden i Stockholm. Man har sett det i olika mätningar.

Jag tycker absolut att det vore väldigt bra om exempelvis fler stiftelser drev vårdcentraler. Det vore väl bra om man hade en gräns för vinstuttag. Jag tycker också att det vore väldigt bra om den offentliga vården var bättre. Jag tycker i och för sig att den offentliga vård jag möter är ganska bra.

Det finns olika typer av privat ägande. Det kan ju vara läkare som har kooperativ – jag går till en sådan vårdcentral. Det kan vara stiftelser. Men de här stora koncernerna som äger så mycket – jag ska inte namnge dem – är inte små verksamheter, utan det är gigantiska verksamheter. Förenade Arabemiraten har tittat på dessa och vill köpa över sådana. Det finns enorma intressen.

Just nu kostar det sammantaget regionerna 25 miljarder per år att hålla koll på alla privata entreprenörer i vården, skolan och exempelvis LSS. Skulle vi inte kunna använda dessa pengar lite bättre? Vi måste stoppa maffian och infiltrationen i samhället på något sätt, och då måste man titta över de former som finns. Det verkar inte Centerpartiet vara berett att göra. Det tycker jag är tråkigt. Men fortsättning följer.

Anf. 58 ANDERS W JONSSON (C):

Herr ålderspresident! Att debattera ett motionsbetänkande om vårdens organisation är ändå en av de intressantare politiska debatterna. Det beror på att det inom detta område finns två av de frågor som är partiskiljande inom sjukvårdspolitiken. Annars är det väldigt mycket konsensus, och vi finner varandra i dessa debatter.

Det replikskifte som jag hade förmånen att ha med Karin Rågsjö visar den ena av de ideologiska frågorna. Det finns vissa som hävdar att oavsett vilket problem vi har i den svenska sjukvården kommer vi att kunna lösa det om vi bara ser till att få bort de privata företagen och att bli av med de vinstdrivande. Då finns det gott om pengar till allting annat. Centerpartiet har inte den uppfattningen.

Precis som jag sa tidigare ser vi att det inte spelar så stor roll om katten är svart eller vit, så länge den fångar råttor. Många av de privata utförarna för med sig oerhört mycket positivt för den svenska sjukvården. Oavsett om det handlar om frisören, ett fotbollslag, sjukvården eller LSS är det väl aldrig någon som kan försvara att kriminella ligger bakom, att det bedrivs

ren brottslighet eller för den delen att det som bedrivs har usel kvalitet – de har inte i sjukvården att göra.

Den andra frågan som också är politiskt intressant är hur man organiserar vården – om vi ska göra ett jätteexperiment i Sverige och helt enkelt förstatliga hela sjukvården. När det gäller detta har vi haft ett parti – numera två – som ser detta som lösningen på precis alla problem i sjukvården. Oavsett vad som lyfts i debatten kan man alltid få som svar att problemet minsann skulle lösa sig om vi bara fick sparka regionpolitikerna och om bara staten tog över verksamheten.

Det har därför varit en förmån, herr ålderspresident, att under två år kunna ägna ganska mycket tid till att riktigt gräva ned sig i den här frågan. Det har varit oerhört stimulerande och en väldigt bra diskussion. Inte minst har vi i utredningen – jag talar förstås om Vårdansvarskommittén – haft tillgång till alla Sveriges främsta experter.

I kommittén enades vi om att svensk sjukvård är fantastiskt bra, men vi har ett antal problem som vi måste hitta lösningar på. Vi har sedan suttit och vridit och vänt på frågan om huruvida ett förändrat huvudmannaskap är lösningen på kompetensbrist, bristande jämlikhet, bristande tillgänglighet, problem med finansieringen och ytterligare några områden som vi har fokuserat på. Vi har kunnat beställa vilka underlag som helst.

Det finns ett enda område där vi har sett att ett förstatligande skulle kunna lösa problemet. Det handlar om ojämlikheten vad gäller finanser. Sjukvården finansieras till 70 procent av den inkomstskatt som regionerna kan ta ut. Det är klart att Stockholmsregionen har en helt annan inkomstutveckling än vad alla de andra 20 regionerna har.

I Stockholm ökar inkomsterna väldigt snabbt. Det är det som gör att vi ser klyftorna mellan Stockholmssjukvården å ena sidan och övriga landet å andra sidan. Om vi hade en helt statlig sjukvård skulle vi de facto kunna ta pengar från Stockholmsregionen och skicka ut till övriga landet. Vi skulle få en ökad jämlikhet vad gäller finanserna.

Med det sagt finns det ett betydligt enklare sätt att göra detta på, herr ålderspresident, och det är att gå vidare med det förslag till kommunal skatteutjämning som ligger, för det bygger ju på att man utjämnar de ekonomiska skillnaderna. Men det har nog försvunnit långt ned i Regeringskansliets byråådor, för det har vi inte sett skymten av.

När det gäller alla de andra områdena – den geografiska jämlikheten och köerna – har vi trots att vi har vridit och vänt på varenda sten inte kunnat hitta belägg för detta i forskning eller i komparativa studier där vi jämför oss med andra länder som har provat andra vägar.

Norge genomförde ett förstatligande under tidigt 2000-tal. De har fortfarande mycket stora problem med ojämlikhet. Det är kanske inte så svårt att förstå beroende på att ojämlikheten till en väldigt liten del härrör från politiska beslut som är fattade i en regionledning. Den som gör sig mödan att läsa de 800 sidorna i bakgrunden kommer alltså att se att det inte finns några belägg för att man skulle lösa de stora problemen med kompetensbrist och så vidare genom att vända upp och ned på alltihop och skaka och hoppas att det blir bättre.

Vi har i utredningen dessutom fått en stor respekt för vilken jättelik omorganisation det här skulle innebära. Det handlar alltså om att föra 400 000 anställda till en enda statlig myndighet som kommer att ha underavdelningar och så vidare ute i nästan varje kommun. Man ska sedan sam-

arbeta med den kommunala hemsjukvården. Detta skulle under en tioårsperiod, som en sådan här omorganisation tar att göra, innebära problem.

Vi kan ju bara titta på polisen, där man gick från 21 regioner till en enda statlig myndighet. Polisen säger själv att det tog tio år innan man hade ordning på verksamheten. Min förhoppning var, kanske lite naivt, att utredningen skulle ta fram ett underlag som visade om detta är rätt väg att gå eller inte.

Jag har i dag deltagit i ett seminarium, och alla som har läst det här ser också det någon sa om att det här väl var den sista spiken i kistan för dem som tror att det vore bra att kasta in svensk sjukvård i en jättelik omorganisation. Det kommer säkert även i kommande valrörelser att finnas de som har detta som svar på alla utmaningar i vården, liksom det nog kommer att finnas de som pekar på att om vi bara får bort de privata alternativen har vi löst alltihop.

Jag vill yrka bifall till reservation 19, herr ålderspresident, precis som Karin Rågsjö gjorde. Den handlar om samsjukligheten. Det är en väldigt liten omorganisation i förhållande till det andra vi diskuterar. Det handlar om att det primära behandlingsansvaret för människor med beroendesjukdomar ska föras över från kommunernas socialtjänst – det är helt apart att de har ansvaret för att behandla en sjukdomsgrupp – till regionerna.

Det kan tyckas vara en liten förändring, men jag har respekt för att regeringen tar frågan på allvar och inser att även denna förhållandevis lilla förändring är oerhört komplex att genomföra i Sjukvårdssverige. Man har tillsatt en samsjuklighetsdelegation, och jag har respekt för att man väljer att gå den vägen. Det är viktigt att det blir rätt redan från början, för den här väldigt utsatta gruppen får inte utsättas för några experiment.

Jag vill dock ändå yrka bifall till reservationen eftersom jag tycker att det vore bra om vi i riksdagen visade regeringen att vi har ögonen på den i den här frågan. Vi vill inte att regeringen drar det här i långbänk, för det krävs en snabb lösning även om det måste bli rätt redan från början.

Anf. 59 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att i likhet med Anders och Karin yrka bifall till reservation 19.

Jag minns ett studiebesök på en sprututbytesmottagning som jag var med om i början av våren. Det är faktiskt ett av de mer gripande studiebesök jag gjort.

Vi kom dit en tidig morgon för att vara där innan de som behöver sprututbytesmottagningens hjälp kom dit. Där fick vi möta personalen och följa med i den promenad som de som kommer dit i behov av hjälp vandrar. Vi började med att gå in genom en liten dörr, och sedan fick vi se de olika sprutor besökarna kunde få. Där skulle de också lämna de sprutor de hade använt. De fick även ta med sig, och fick instruktioner om hur de skulle använda, en specifik typ av nässprej som används för att rädda liv vid en överdos.

Det intressanta var att för många av de mest utsatta i samhället, de som lever med ett missbruk och som brukar vara regelbundna besökare, är det här den första förtroendebyggande kontakten de har med offentliga myndigheter. Sakta men säkert, när de återkommer, kan man ta steget vidare – prata med dem, kolla hälsostatus och fråga om de kanske skulle vilja ha hjälp att försöka ta sig ur sitt beroende.

Det kan vara en svår process, för flera av de här människorna har till exempel blivit avregistrerade från Skatteverket och har inte längre någon fast folkbokföringsadress. Att försöka få in en sådan person i vårdsystemet igen är en stor utmaning.

Första gången jag fick höra om begreppet samsjuklighet var när jag klev in i kommunpolitiken i Umeå och visste att en av de stora samhällsutmaningar vi har är problem med droger och kriminalitet. Jag försökte fördjupa mig i bakomliggande faktorer. Något som återkom väldigt ofta är just problemet med samsjuklighet, där personer med olika psykiska diagnoser eller besvär tenderar att självmedicinera med hjälp av droger – och där drogproblematik i sin tur kan ge problem med psykiska besvär.

Det är oerhört viktigt att vi går vidare med detta. Det är därför vi, precis som föregående talare, vill lägga extra press på att komma vidare med de förslag som Samsjuklighetsutredningen har presenterat och jobba för att få ett bättre och mer samordnat stöd för personer med samsjuklighet. Jag tror att det här är någonting som är viktigt för samhällsutvecklingen och de individer som drabbas. Konsekvenserna av att leva med den här typen av samsjuklighetsproblematik är nämligen förödande både för individen och för samhället.

Sjukvård är en fråga som berör många invånare, eller egentligen oss alla. Det är inte så konstigt, för någonstans följer sjukvården oss genom hela livet, i alla dess skeden – från det att vi föds till det att vi tar vårt sista andetag här på jorden.

Det är sjukvården som utgör tryggheten om olyckan plötsligt är framme. Det är sjukvården som räddar liv – eller gör sitt yttersta för att försöka göra det – om vi eller någon av våra anhöriga drabbas av allvarliga sjukdomstillstånd. Sjukvården finns också med i vår vardag när vi behöver hjälp med de mindre besvärerna, som urinvägsinfektion eller allergier, när vi behöver hjälp till barnen eller när ålderskrämporna börjar bita sig fast i kroppen.

Bakom allt det jag nämner finns de hundratusentals människor jag kallar vardagens hjältar. Det är människor som har valt att viga hela sitt yrkesliv åt att jobba inom vården och hjälpa oss med det som är allra heligast, nämligen vår egen hälsa. Det finns stora utmaningar med den svenska hälso- och sjukvården, men den bedrivs dag och natt. Dag och natt räddar sjukvården liv. Dag och natt sker det faktiskt operationer som går bra, och dag och natt finns där människor som får behandling och tillfrisknar. Det ska inte glömmas bort.

Vad är det bästa vi som beslutsfattare kan göra? Ja, det är att se till att ge vårdens medarbetare bästa möjliga förutsättningar att jobba och trivas i sitt arbete. De ska kunna ha inflytande och delaktighet och tillräckligt med kollegor för att inte bli utbrända.

Det värsta vi kan göra är det omvända – att fortsätta att förvärra situationen vad gäller personalbrist. Denna situation är ojämlik i landet, och i våra nordliga regioner är den redan ytterst ansträngd. Det värsta vi kan göra är att göra arbetsmiljön sämre så att de medarbetare vi har brännas ut och inte håller eller orkar hela yrkeslivet, så att de som utbildat sig till att jobba inom vård och omsorg väljer annat och så att personer som skulle vilja jobba inom vård och omsorg kanske rent av väljer att inte ens börja utbilda sig.

Det är helt avgörande att vi satsar på medarbetarnas villkor och på att få fler människor som jobbar i vården, men vi har ett stort grundproblem, nämligen underfinansieringen av den svenska sjukvården. Detta sätter käppar i hjulet, och det oroar mig enormt. Det försvårar för regionerna att göra det omställningsarbete de behöver göra. Det finns ju flera omställningsarbeten som behöver göras parallellt. Det handlar också om tillgången och omställningen till en god och nära vård. Det gäller att kunna förstärka och förbättra den och att jobba så att vi som patienter kan få en fast, kontinuerlig vårdkontakt, så att det känns tryggt för oss och så att vården blir effektiv.

Exempelvis i min region, Region Västerbotten, är det dock väldigt svårt att sitta och jobba med det svåra omställningsarbetet när det gäller kompetensförsörjningen och omställningsarbetet för en god och nära vård när man har ett prognostiserat underskott på nästan 1 miljard. Underfinansieringen är ett stort problem i den svenska hälso- och sjukvården.

Vården är inte jämlik. Trots att vi säger att den ska vara jämlik och ges efter behov är det inte riktigt så. Jag återkommer till att det är många i de nordliga regionerna som har väldigt långa avstånd till vårdcentraler. Här i Stockholms innerstad kryllar det däremot av vårdcentraler. Det är en utmaning.

Man skulle kunna tänka sig, precis som jag nämnde, att människor använder sig mest av nätläkare där avstånden är stora, men det är precis tvärtom. Nätläkare används mest där det är mest tätbefolkat. Det är rätt intressant. I Stockholm konsumerar man 40 procent mer vård än i andra delar. Det får mig att tänka på en person jag känner, som är läkare och jobbar på en vårdcentral i norra Sverige som ägs av en av de stora vårdkoncernerna. Denna person är frustrerad över att läkarna där inte riktigt kan möta de patientmängder som man vill ha. Han försöker förklara att människor där är sjuka på riktigt. Det är tuffare, och det handlar om andra besvär.

Det är alltså inte bara en fråga om prioriteringar, utan det handlar faktiskt också om var man lägger pengarna. Som jag var inne på i det replikskifte jag hade med Johan Hultberg ser vi att de största kostnadsökningarna gäller köp av tjänster från privata vårdgivare.

Vi har en utmaning med dagens system och med den marknad som har byggts upp. Miljöpartiet ser detta som ett problem och vill därför att vi ser till att få bort den nationellt påtvingade lagen om valfrihet – alltså etableringsrätt – inom primärvården.

Jag tycker att det är lite märkligt med Kristdemokraterna. Jag såg nyss en kampanj på bussen som handlade om att man ska satsa på vården och skrota regionerna. Jag har väldigt svårt för den typen av enkel populism. Som många talare här har varit inne på ser vi att den omorganisering man vill göra skulle vara tidernas största. Det finns inget stöd för att detta skulle ge en bättre och mer jämlik vård.

Samtidigt är man helt ovillig att ta tag i problem som bidrar till en ojämlik vård. Precis som när vi hade sjukvårdsminister Acko Ankarberg på besök och pratade om de vårdcentraler som anmälts till Ekobrottsmyndigheten vill man inte röra etableringsfriheten. I stället vill man satsa mer på administration, kontroll och uppföljning ute i regionerna. Jag kan inte tolka det som något annat än att man gärna vill ha mer administration och mindre vård. Det tycker vi givetvis är beklagligt.

Avslutningsvis vill vi från Miljöpartiets sida satsa på att få mer resurser till vården, satsa på att primärvårdsreformen faktiskt kan ske och ge regionerna förutsättningar för det samt satsa på alla de saker, till exempel återhämtningsbonusen, som skulle kunna bidra till att göra arbetssituationen mer dräglig för alla ovärderliga medarbetare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

Prot. 2024/25:129
10 juni

*Hälso- och sjukvårdens
organisation*

§ 14 Riksrevisionens rapport om Spelinspektionens tillsynsverksamhet

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU10
Riksrevisionens rapport om Spelinspektionens tillsynsverksamhet (skr. 2024/25:105)
föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

§ 15 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:
Propositioner
2024/25:155 Stärkt konstitutionell beredskap
2024/25:186 Polisens användning av skjutvapen

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förlängas till och med *onsdagen den 17 september*.

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 juni

2024/25:1233 Implementeringen av EU:s nya körkortsdirektiv för husbilar

av Niklas Karlsson (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:1234 En demokratisk förvaltningspolitik

av Sanna Backeskog (S)
till statsrådet Erik Slottnér (KD)

Prot. 2024/25:129
10 juni

2024/25:1235 En mer dynamisk arbetsmarknad i Öresundsregionen
av *Erik Hellsborn* (SD)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)
2024/25:1236 Förfogandelagen och kommuners och regioners möjlighet till beredskapsplanering
av *Lena Johansson* (S)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.52.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 16 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 39 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.59 och
av tjänstgörande ålderspresidenten Patrik Björck därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Val av chefsjustitieombudsman	1
§ 2 Justering av protokoll.....	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	2
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU9	2
Anf. 1 ANN-SOFIE ALM (M).....	2
Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik	4
Anf. 3 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	5
Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik	5
Anf. 5 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	6
Anf. 6 MORGAN JOHANSSON (S)	6
Anf. 7 KERSTIN LUNDGREN (C).....	7
Anf. 8 RASMUS GIERTZ (SD).....	9
Anf. 9 HÅKAN SVENNELING (V).....	10
Anf. 10 JACOB RISBERG (MP).....	13
Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S)	15
Anf. 12 JOAR FORSSELL (L)	15
(Beslut fattades under § 12.).....	16
§ 7 Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024	16
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU19	16
Anf. 13 ARON EMILSSON (SD).....	16
Anf. 14 HÅKAN SVENNELING (V).....	18
Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (S)	20
Anf. 16 JACOB RISBERG (MP).....	23
Anf. 17 KARIN ENSTRÖM (M).....	24
Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (C).....	26
Anf. 19 MAGNUS BERNTSSON (KD)	28
(Beslut fattades under § 12.).....	29
§ 8 Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner	29
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU11	29
(Beslut fattades under § 12.).....	29
§ 9 Hälso- och sjukvårdens organisation	30
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU16	30
Anf. 20 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	30
Anf. 21 ANDERS W JONSSON (C) replik	32
Anf. 22 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	32
Anf. 23 ANDERS W JONSSON (C) replik	32
Anf. 24 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	33
Anf. 25 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	33
Anf. 26 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	34
Anf. 27 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	35
Anf. 28 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	35

Anf. 29	KARIN SUNDIN (S)	36
Anf. 30	ANDERS W JONSSON (C) replik	38
Anf. 31	KARIN SUNDIN (S) replik	38
Anf. 32	ANDERS W JONSSON (C) replik	39
Anf. 33	KARIN SUNDIN (S) replik	39
Anf. 34	JOHAN HULTBERG (M)	40
Anf. 35	ANDERS W JONSSON (C) replik	43
Anf. 36	JOHAN HULTBERG (M) replik	44
Anf. 37	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	44
Anf. 38	JOHAN HULTBERG (M) replik	45
Anf. 39	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	45
Anf. 40	JOHAN HULTBERG (M) replik	46
Anf. 41	KARIN SUNDIN (S) replik	46
Anf. 42	JOHAN HULTBERG (M) replik	47
Anf. 43	NILS SEYE LARSEN (MP) replik	47
Anf. 44	JOHAN HULTBERG (M) replik	47
Anf. 45	NILS SEYE LARSEN (MP) replik	48
Anf. 46	JOHAN HULTBERG (M) replik	48
Anf. 47	CARITA BOULWÉN (SD)	49
	(forts. § 13)	52
Ajournering		52
Återupptaget sammanträde		52
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni		52
	TU14 Trafiksäkerhet	52
	NU22 Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap	54
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 juni		54
	UU14 Nordiskt samarbete inklusive Arktis	54
	UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2024	56
	MJU18 Cirkulär och giftfri ekonomi	57
	AU7 Arbetsrätt och arbetstid	59
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde		60
	UU9 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	60
	UU19 Verksamheten i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) under 2024	61
	AU11 Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner	62
Ajournering		62
Återupptaget sammanträde		62
§ 13 (forts. från § 9) Hälso- och sjukvårdens organisation (forts. SoU16)		62
	Anf. 48 ANDERS W JONSSON (C) replik	62
	Anf. 49 CARITA BOULWÉN (SD) replik	63
	Anf. 50 ANDERS W JONSSON (C) replik	63
	Anf. 51 CARITA BOULWÉN (SD) replik	64
	Anf. 52 LINA NORDQUIST (L)	64
	Anf. 53 KARIN RÅGSJÖ (V)	66
	Anf. 54 ANDERS W JONSSON (C) replik	68
	Anf. 55 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	69

Anf. 56 ANDERS W JONSSON (C) replik	69	Prot. 2024/25:129
Anf. 57 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	70	10 juni
Anf. 58 ANDERS W JONSSON (C)	70	
Anf. 59 NILS SEYE LARSEN (MP)	72	
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	75	
§ 14 Riksrevisionens rapport om Spelinspektionens		
tillsynsverksamhet.....	75	
Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU10	75	
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	75	
§ 15 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	75	
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	75	
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.52.....	76	